

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Diplomová práce

2018

Ing. et Bc. Tereza Hajdúová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Tereza Hajdúová

**Kvalita bydlení placeného z dávek pomoci
v hmotné nouzi v Ústí nad Labem**

Diplomová práce

Praha 2018

Autor práce: **Ing. et Bc. Tereza Hajdúová**

Vedoucí práce: **PhDr. Michaela Hiekischová**

Rok obhajoby: **2018**

Bibliografický záznam

HAJDÚOVÁ, Tereza. 2018. *Kvalita bydlení placeného z dávek pomoci v hmotné nouzi v Ústí nad Labem*. Praha. Diplomová práce, (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Katedra Veřejné a sociální politiky. Vedoucí práce PhDr. Michaela Hiekischová.

Abstrakt

Práce je věnována kvalitě bydlení lidí, kteří jsou příjemci doplatku na bydlení, který spadá pod pomoc v hmotné nouzi. Základem je neadekvátní vysoká cena a bytové podmínky, které jsou posuzovány tržními parametry určující kvalitní bydlení. Majitelé, kteří pronajímají byty ve vyloučených lokalitách, využívají zoufalství osob, které čerpají sociální dávky. Cílem práce je zjistit, zda jsou dávky na bydlení využívány adekvátně a jestli lidé z ohrožených skupin žijí ve stabilním prostředí. Dotazníkové šetření bylo prováděno v několika vyloučených lokalitách v Ústí nad Labem. Centrem zájmu výzkumu byly podmínky bydlení, jako jsou služby v bytě, stav budov, formy kontraktů, velikost bytů, počet ubytovaných a cena.

Abstract

The thesis is devoted to the conditions and quality of living of people who are dependent on social benefits. Based on the assumption that state expenditures are disproportionately high compared to the real conditions of housing. The price is inadequate and owners make use of helplessness people and the generosity of the state. The survey will take place in several social excluded quarters in Ústí nad Labem. The field will then be collected information such as service in the flat, state of the building, the legal form of contracts, apartment size, number of people in the apartment and the price. The aim is to determine whether the benefits are used adequately and people from vulnerable groups live in a suitable and stable environment.

Klíčová slova

Bytová politika, kvalita bydlení, sociální bydlení, sociální dávky, sociální politika

Keywords

Housing policy, quality of housing, social housing, social benefits, social politics

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 9. 5. 2018

Tereza Hajdúová

Poděkování

Ráda bych poděkovala za podporu celé své rodině a kolegům z organizace Člověk v tísni, Ústí nad Labem za velkou pomoc. Jmenovitě Lence Kratochvílové, Lucce Šťástkové, Weronice Lipšové, Anně Seidlové, Adéle Srbecké, paní Peterové a všem, kteří se podíleli na této práci. Z ASZ chci poděkovat za informace v oblasti bydlení Romanu Matouškovi a za screening Ústí nad Labem celému výzkumnému týmu. Zároveň moc děkuji své vedoucí za její odbornou a lidskou pomoc při dokončování této práce.

Jméno studenta/studentky:	Tereza Hajdúová
Název v jazyce práce:	Kvalita bydlení placeného z dávek pomoci v hmotné nouzi v Ústí nad Labem
Název v anglickém jazyce:	Quality of housing funded from social benefit in Ústí nad Labem
Klíčová slova:	Bytová politika, kvalita bydlení, sociální bydlení, sociální dávky, sociální politika
Klíčová slova anglicky:	Housing policy, quality of housing, social housing, social benefits, social politics
Akademický rok vypsání:	2015/2016
Jazyk práce:	čeština
Typ práce:	diplomová práce
Ústav:	Katedra veřejné a sociální politiky
Vedoucí / školitel:	PhDr. Michaela Hiekischová
Obor práce:	Veřejná a sociální politika

Teze diplomové práce (výzkumný projekt):

A. vymezení výzkumného problému

Nekvalitní bydlení dle metodiky Ethos (Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v podmínkách ČR) jsou ubytovny, nestabilní bydlení u příbuzných, provizorní bydlení, anebo byt s hrozícím vystěhováním. Dalším měřítkem pro kvalitu bydlení je zajištění služeb v jednotlivých bytových jednotkách. Obyvatelé bytů budou osoby pobírající doplatek na bydlení, z oddělení hmotné nouze spadající pod Úřad práce ČR, resp. kontaktní pracoviště Ústí nad Labem (osoby s životním minimem dle zákona 111/2006 Sb. O pomoci v hmotné nouzi a 110/2006 Sb. O životním a existenčním minimu). V Ústeckém kraji bylo v 1. pol. roku 2015 vydáno na doplatek na bydlení 233,9 mil Kč, což bylo celkem 12,2 tisíc dávek. Po Jihomoravském kraji je to druhé největší číslo (Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v 1. pololetí 2015, MPSV, tabulka č. 20 a 21). Tyto cílové osoby budu nalézat v místech, které byly Gabalovou zprávou z roku 2006 popsány jako vyloučené. Jedná se o Předlice, Mojžíř

(sídiště), Krásné Březno (Nový svět) a Střekov. Ke každé z těchto lokalit přidám také nejbližší ubytovnu: Jateční, Český lev, Freedom a ubytovna Modrá.

Základní příčinou nekvalitního bydlení je cena za bydlení a služby a s tím spojený nízký příjem domácností. S bydlením pak souvisí další problémy, jako je privatizace městských bytových fondů, vysoké kauce, deregulace nájemného, diskriminace na trhu s byty a nastavení dávek na bydlení. Významná je i vysoká míra nezaměstnanost v kraji a počet ubytoven. V Ústí nad Labem je jich v tuto chvíli minimálně 7.

Důsledkem života v těchto podmínkách je selhávání jednotlivce i rodiny v oblastech jako je: zaměstnání, vzdělávání, výchova, zdraví, atd. To vše pak zatěžuje nejen státní finance ve formě výdajů na dávky, ale má vliv také na míru chudoby, míru sociálního vyloučení a na celkovou náladu ve společnosti, přitom je bydlení považováno za jedno z lidských práv, které jako stát schvalujeme.

B. Cíle diplomové práce

Popsat současný stav bydlení v konkrétních lokalitách a jednotlivých ubytovnách a odhalit, které standardy (např. voda, teplo, elektřina, statika domu, atd.) bydlení chybí u lidí, kteří platí bydlení z dávek hmotné nouze. Dalším úkolem bude zjistit jaká je cena bydlení, a zda-li je úměrná trhu a má-li zvláštnosti u kontraktů oproti tržním bytům.

B. Výzkumné otázky

- Odpovídá kvalita využívaného bytu či ubytovny její ceně?
- Jsou v bytech k dispozici služby jako: voda (studená i teplá), elektřina, teplo, případně mají své sociální zařízení? (Jaké má bydlení nedostatky?)
- Je forma bydlení stabilní v souvislosti s typem právního kontraktu?

C. Teoretická východiska

Základním východiskem pro mou práci bude koncept sociálního vyloučení, který je oproti konceptu chudoby dynamický a zahrnuje materiální deprivaci společně s limity uplatnění na trhu práce, ale i na trhu s bydlením a přístup k veřejným službám. Sociálně vyloučení lidé jsou prostorově segregováni a stigmatizováni za to, že žijí v těchto

podmínkách.¹ Tento koncept je kombinací mnoha problémů a jedním z nich je také kvalita bydlení.

Problémy se pak dále cyklí a nelze se z koloběhu již snadno dostat. Avšak v roce 1968 J. F. Kain dokázal, že pokud se člověk dostane z této lokality a má bydlení odpovídající standardům většiny společnosti tak má větší šanci uspět na trhu práce a zlepšit si svou situaci.

Stejně tak potvrzuje Mareš ve Faktorech sociálního vyloučení z roku 2006², že příjmově chudé domácnosti bydlí častěji v bytech třetí a čtvrté kategorie. Posuzuje se zde vybavení (kuchyň a koupelna), plocha bytu, vlhkost, světlo v bytě, stavební stav. Zároveň identifikuje pomocí šetření ČSÚ nedostatky v bydlení, jako jsou: nedostatek místa, sdílené bydlení, nedostatek světla v bytě, nedostatečné vytápění, vlhkost, špatný stavebně technický stav bytu a hlučnost v domě. U chudých domácností se pak objevují dva a více nedostatků v 34%. Mareš také uvádí, že tyto nedostatky nejsou tak výrazné oproti ostatní populaci, ale velkou zátěž představují náklady na bydlení, které chci také sledovat.

Na těchto teoriích a výzkumech chci postavit svou práci a sledovat nedostatky, které popisuje Mareš, a zároveň budu zjišťovat ceny nájmu v tomto bydlení placeného z doplatku na bydlení. Sociální vyloučení je pak konceptem, který zajišťuje vysokou míru chudoby v lokalitě a předurčuje situaci na trhu s byty. Právě ve výzkumu sociálně vyloučených lokalit z roku 2015 jsou definovány sekundární ukazatele situace v sociálně vyloučených lokalitách různými podmínkami v oblasti bydlení. Jedná se o: počet bytů v lokalitě, z toho obydlených, vlastnická struktura, typ kontaktů u nájemního bydlení, charakter bytové zástavby, stav domů a jejich popis.

E. Výzkumný plán

Vymezení míst, kde výzkum bude probíhat: Předlice, Krásné Březno (Nový Svět, Husova, Vojanova, 1. Máje), sídliště Mojžíř (sídliště), Střekov a nejbližší ubytovny. Tyto lokality byly v roce 2006 identifikovány jako vyloučené, to znamená, že zde bude častější vyplácení dávek na bydlení kvůli segregaci obyvatel. Dle matričních údajů nebo kvalifikovaným odhadem zjistím počet obyvatel v jednotlivých lokalitách či domech a poté formou standardizovaných rozhovorů budu zjišťovat: jaké služby v domě využívají, jaký je stav domů, jaké mají smlouvy, jak velké jsou byty a kolik

¹ Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR 2015, str. 8-9

lidí v nich bydlí a také jaká je jejich cena. Hlubkovými rozhovory s experty na oblast stavebnictví (zaměstnanci stavebních firem s praxí nebo pracovníky stavební průmyslové školy), s nimi zjistím technický stav domů a další informace týkající se politiky bydlení. Zároveň budu vycházet z mnoha dokumentů, takže obraz doplním o analýzu dokumentů a v neposlední řadě zúčastněným pozorováním sociálních pracovníků v lokalitě zjistím informace o tom, jak lidé v lokalitě žijí.

Rozhovory vybírám kvůli vysoké návratnosti a zúčastněné pozorování bude probíhat ve zmíněných lokalitách.

F. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

- *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v 1. pololetí 2015 a predikce na další období* [online]. [cit. 2016-04-04]. Dostupné z:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/23055/Analyza_1-pol_2015.pdf
- *Bydlení v české republice v číslech: (září 2015)*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, Odbor politiky bydlení, 2015. ISBN 978-80-7538-029-6.
- ČADA, Karel (ed.). *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR 2015* [online]. In: . Praha: GAC spol. s.r.o., 2015, s. 96 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z:
http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/Analyza_socialne_vyloucenych_lokalit_GAC.pdf
- GABAL. *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a komunit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*. [online] 2006 [cit. 2016-04-04] Dostupné z
http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf.
- KAIN, John F. HOUSING SEGREGATION, NEGRO EMPLOYMENT, AND METROPOLITAN DECENTRALIZATION. *Quarterly journal of economics* [online]. Oxford: Oxford university press, 1968, 1968(LXXXII), 24 [cit. 2016-04-08]. ISSN 1531-4650. Dostupné z:

² Mareš, 2006, str. 23-25

<http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=84540ca5-1abe-4219-a62d-991a06c3db1f%40sessionmgr4002&vid=5&hid=4103>

- *Koncepce sociálního bydlení 2015 - 2025* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015, 2015-12-11 [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/22514/Koncepce_soc_bydleni_2015.pdf
- LUX, Martin. *Bydlení - věc veřejná: sociální aspekty bydlení v České republice a zemích Evropské unie. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 287 s. ISBN 80-86429-12-1.*
- LUX, Martin (ed.). *Housing policy: an end or a new beginning?*. 1st ed. Budapest: Local Government and Public Services Reform Initiative, 2003, xvii, 461 s. ISBN 963-9419-46-x.
- LUX, Martin a Tomáš KOSTELECKÝ. *Bytová politika: teorie a inovace pro praxi. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011, 229 s. ISBN 978-80-7419-068-1.*
- LUX, Martin, Martina MIKESZOVÁ a Petr SUNEKA. *Podpora dostupnosti bydlení pro lidi akutně ohrožené sociálním vyloučením: mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR. Vyd. 2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010, 64 s. ISBN 978-80-7330-176-7.*
- LUX, Martin (ed.). *Standardy bydlení 2010/2011: sociální nerovnosti a tržní rizika bydlení. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2011. ISBN 978-80-7330-213-9.*
- MARCINCZAK, Szymon. *THE SOCIO-SPATIAL STRUCTURE OF POST-SOCIALIST ŁÓDŹ, POLAND. RESULTS OF NATIONAL CENSUS 2002* [online]. Lodz: Bulletin of Geography, 2007, 2007(8), 18 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://apcz.pl/czasopisma/index.php/BGSS/article/viewFile/2431/2418>
- MAREŠ, Petr. *Faktory sociálního vyloučení. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2006. ISBN 80-87007-15-8.*
- PETR SUNEKA, MARTIN LUX, MARTINA MIKESZOVÁ. *Regionální rozdíly ve finanční dostupnosti bydlení jako bariéra pro migraci za prací – analýza a možné nástroje státu. Sociologický ústav AV ČR, Praha 2010; ISBN 978-80-7330-179-8.*

Institut sociologických studií
Teze diplomové práce

- *Příručka pro obce*. Vyd. 1. Praha: Úřad vlády ČR - Odbor pro sociální začleňování (Agentura), 2012, 8 sv. (32, 46, 52, 56, 43, 48, 44, 22 s.). ISBN 978-80-7440-068-1
- WHITEHEAD, Christine a Kathleen SCANLON. *Social housing in Europe*. London: London School of Economics and Political Science, 2007. ISBN 978-0-85328-100-9.
- YINGER, John. *Closed doors, opportunities lost: the continuing costs of housing discrimination*. New York: Russell Sage Foundation, c1995. ISBN 08-715-4967-0.

G. Předběžná náplň práce v anglickém jazyce

The thesis is devoted to the conditions and quality of living of people who are dependent on social benefits. Based on the assumption that state expenditures are disproportionately high compared to the real quality of housing. The price is inadequate and owners make use of helplessness people and the generosity of the state. The research will take place in several social excluded quarters and in hostels (alternative form of housing). The field will then be collected information such as service in the flat, state of the building, the legal form of contracts, apartment size, number of people in the apartment and the price. The aim is to determine whether the benefits are used efficiently and people from vulnerable groups live in a suitable environment. This thesis gets to the root of the problem, which is to address the law on social housing, which is planned instrument in Czech Republic.

H. Podpisy studenta a vedoucího práce

Seznam zkratek

HN	Pomoc v hmotné nouzi (dávky pomoci v hmotné nouzi)
DnB/ DNB	Doplatek na bydlení
PnŽ/PNŽ	Příspěvek na živobytí
SVL	Sociálně vyloučená lokalita
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
ASZ	Agentura pro sociální začleňování
ÚP	Úřad práce
ČSÚ	Český statistický úřad
ÚnL	Ústí nad Labem
ČVT	Člověk v tísni, o.p.s.
KrP	Krajská pobočka
ČR	Česká republika
OOP	Opatření obecné povahy definující oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů
GřÚP	Generální ředitelství Úřadu práce ČR
EK	Evropská komise
IEA	International Energy Agency (mezinárodní energetická agentura)
WHO	World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)
SVJ	Společenství vlastníků jednotek
OZ	Občanský zákoník
MP	Městská policie
PČR	Policie České republiky
OSPOD	Oddělení sociálně právní ochrany dětí
TČ	Trestný čin
KHS	Krajská hygienická stanice
MO	Městský obvod

Obsah

ÚVOD	2
1. PROBLEMATIKA BYDLENÍ A DÁVEK HMOTNÉ NOUZE.....	3
2. TEORETICKÁ A VĚCNÁ VÝCHODISKA	9
2.1 KONCEPT SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ.....	10
2.1.1 Sociálně vyloučené lokality a bydlení.....	13
2.1.2 Etnicita	16
2.2 MATERIÁLNÍ DEPRIVACE.....	17
2.2.1 Příjmová chudoba	19
2.3 SOCIÁLNÍ PATOLOGIE.....	20
2.3.1 Bezpečí v sociálně vyloučených lokalitách.....	22
2.4 ENVIRONMENTÁLNÍ SPRÁVEDLNOST	24
2.4.1 Energetická chudoba.....	25
2.4.2 Občanská vybavenost	28
2.5 SYSTÉM DÁVEK NA BYDLENÍ.....	28
3. BYDLENÍ	33
3.1 TRH S BYDLENÍM	34
3.2 BYTOVÁ POLITIKA	36
3.2.1 Aktéři v bytové politice.....	37
3.3 NESTABILITA BYDLENÍ.....	39
4. CÍLE DIPLOMOVÉ PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	42
5. METODOLOGICKÝ PŘÍSTUP	43
5.1 DESIGN VÝZKUMU	45
5.1.1 Pozice výzkumníka.....	46
5.1.2 Vybrané lokality pro výzkum	46
5.2 POSTUP VÝZKUMU	50
5.2.1 Výzkumné otázky a zjišťování dat.....	50
5.2.2 Dotazníkové šetření v rámci sociálně vyloučených lokalit	52
5.2.3 Dotazníkové šetření - stavebně technický stav	54
5.2.4 Rozhovory se sociálními pracovníky	57
6. BYDLENÍ PLACENÉ Z DÁVEK POMOCI V HMOTNÉ NOUZI V ÚSTÍ NAD LABEM	59
6.1 BYDLENÍ A JEHO KVALITA.....	69
6.2 CENA BYDLENÍ.....	74
6.3 ZAJIŠTĚNÍ SLUŽEB A DALŠÍ NEDOSTATKY BYDLENÍ.....	77
6.4 POSTAVENÍ OSOB NA TRHU S BYTY	82
6.5 STABILITA BYDLENÍ.....	85
7. VYLOUČENÉ LOKALITY V ÚSTÍ NAD LABEM	88
7.1 MOJŽÍŘ	88
7.2 KRÁSNÉ BŘEZNO	94
7.2 MĚSTSKÝ OBLAST PŘEDLICE.....	103
7.2.1 Předlice (Sklářská, U Jeslí).....	104
7.2.2 Centrální Předlice (Prostřední, Marxova).....	111
8. ZÁVĚR	122
POUŽITÁ LITERATURA.....	126
SEZNAM PŘÍLOH.....	139

Úvod

Tato diplomová práce vychází z mé praxe v terénu v sociálně vyloučených lokalitách, kde jsem se pohybovala a všímala si, že velké procento osob řeší otázku bydlení. Zároveň jsem si všímala, že v mnoha domácnostech a domech, kde jsem pracovala, cena bydlení neodpovídá jejich kvalitě. Pro chudé lidi neboli pro ty, kteří jsou příjemci dávek hmotné nouze, existoval podle mě alternativní trh s byty.

Tématu se věnuji dlouhodobě a sleduji práci například pana Mareše, který se věnuje sociálnímu vyloučení, ale ne specificky oblasti bydlení. Hodně získaných informací je z Gabalovy a Čadovy zprávy o sociálně vyloučených lokalitách v ČR. Samostatně bydlení se pak věnuje Lux a Sunega a například environmentální spravedlnosti Matoušek. V zahraničí pak existuje mnoho iniciativ pro lepší bydlení například Feantsa a Housing first Europe. V našem českém prostředí jsem sledovala především aktivitu Agentury pro sociální začleňování a platformy pro sociální bydlení. Ale tato práce je především konkrétním popisem oblasti bydlení v sociálně vyloučených lokalitách, které jsou typické pro ČR. To může mít velký praktický přesah, protože data samotná nikdy nepřinášejí osobní zkušenost.

Tato diplomová práce má být důkazem, že cena bydlení opravdu neodpovídá kvalitě. Cílem je popsat samotné bydlení v sociálně vyloučených lokalitách s jeho lokálními specifiky, které se týkají vybraných lokalit v Ústí nad Labem. Tyto lokality je potřeba obsáhleji popsat pro jejich další rozvoj a zároveň od některých z nich se vyvíjí názory na sociální vyloučení a sociální politiku v ČR.

Tato práce je členěna na teoretickou část, která je do kapitoly 3. Dále následují kapitoly cíle diplomové práce a metodologie. A od 6. kapitoly do závěru se věnuji výzkumu sociálně vyloučených lokalit v Ústí nad Labem. V kapitole šest je celkové shrnutí výzkumu a v kapitole sedm jsou popsány všechny lokality velmi podrobně.

Na základě této diplomové práce mohou být v Ústí nad Labem definováni zapojení aktéři. Dále může upozorňovat na konkrétní problémy vyloučených osob ze zkušeností sociálních pracovníků.

Diplomová práce bude využita terénními sociálními službami společnosti Člověk v tísni, Ústí nad Labem a Agenturou pro sociální začleňování s pobočkou v Ústí nad Labem (regionální centrum západ).

1. Problematika bydlení a dávek hmotné nouze

Od roku 2010 byl ve statistikách MPSV viditelný markantní vzrůst výdajů na doplatek na bydlení, který je jednou z dávek hmotné nouze. Tato dávka je určena lidem, kterým po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení z příspěvku na živobytí zůstává nižší částka, než je životní minimum. To v současnosti činí 3410 Kč. Životní minimum je: „minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.“ (MPSV, 2016). Příjmovou chudobou (hranice 10 691Kč pro jednotlivce) byl v roce 2016 ohrožen každý desátý obyvatel České republiky, především se jedná o nezaměstnané, neúplné rodiny s dětmi a starobní důchodkyně, které žijí samy (ČSÚ, 2017). Počet osob pohybujících se pod všemi hranicemi se v posledních letech navyšoval a s tím také souvisí vysoké výdaje na bydlení.

U skupiny osob, která žije pod hranicí životního minima, jsou výdaje za bydlení průměrně 7 670 Kč měsíčně a úhrada za nájemné je více než dvojnásobná v porovnání se skupinou, která má příjem více než 2,4 násobek životního minima (ČSÚ, 2017).

Ministerstvo práce a sociálních věcí mezi lety 2010 až 2014 připisuje zvýšení výdajů za doplatek na bydlení nárůstu počtu osob v hmotné nouze a také zvyšujícím se cenám za bydlení. (MPSV, 2011,2012,2013,2014). Mezi lety 2016 a 2017 se tyto výdaje za celou ČR snížily, v roce 2016 činil 2 917,1 mil. Kč a v roce 2017 činil DnB 2 422,6 mil. Kč. Na základě dat MPSV, konkrétně informace o vyplacených dávkách z roku 2017, následující tabulka přehledně ukazuje vývoj DnB v ČR.

Tabulka č. 1: Vývoj počtu vyplacených dávek DnB a výdajů na DnB

	Průměrný měsíční počet doplateků na bydlení (2010 - 2016) v tis	Výdaje na doplatek na bydlení (2010 - 2016) v mil Kč
2010	23,2	686
2011	26,3	850
2012	43,2	1673
2013	65,1	2814
2014	73,2	3249
2015	70,7	3136
2016	64,7	2917

Zdroj: MPSV, 2017 upraveno autorem

V souvislosti s výdaji je nutné zmínit zvýšení počtu vyloučených lokalit, kam jsou tyto dávky nejčastěji vypláceny a zvýšení počtu pronajímatelů orientujících se na osoby pod hranici chudoby. (Čada, 2015; Gabal 2006)

Jelikož Česká republika uznává lidské právo na bydlení v Evropské listině práv, mělo by být jejím cílem zajistit za tyto výdaje přiměřené bydlení. Nekvalitní bydlení popisuje metodika ETHOS (Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v podmínkách ČR). Ta definuje substandardní bydlení jako: ubytovny, nestabilní bydlení u příbuzných, provizorní bydlení, anebo byty, kde hrozí vystěhování. Tato definice bydlení neobsahuje standardy bydlení, které by měly být zajištěny právě z dávek na bydlení (příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení).

Úřad práce (ÚP) rozhoduje o schválení doplatku na bydlení nejprve na základě kontroly v systému katastru nemovitostí, kde zjistí příslušný ÚP, zda je objekt kolaudovaný k bydlení a následně vyšle terénní pracovníci, která domácnost osobně navštíví. Avšak pracovníci Úřadu práce nemají konkrétnější pravidla pro posuzování vhodnosti bydlení krom pravidel uvedených v kapitole o dávkách HN a ztrácí tak možnost nepřiznat dávku z dalších důvodů. Základní pravidla vycházející ze stavebního zákona, a pokud je bytová jednotka kolaudovaná k bydlení, tato pravidla vždy splňuje. Okruh míst určených k bydlení se pro potřeby dávek na bydlení rozšířil o rekreační chaty a místa nezkolaudované jako byt, ale musí naplňovat stejné požadavky.

Tyto požadavky souvisí také s unikátním typem bydlení „ubytovny“, historicky využívané krátkodobě pro dělníky, ale dnes používané i k dlouhodobému bydlení rodin. Zákony a předpisy počítali jen s krátkodobou formou bydlení pro krizové situace, ale podmínky přístupu k bydlení na trhu se ztížily především pro nízkopříjmové osoby a zároveň počet osob v bytové nouzi se zvýšil natolik, že někteří pronajímatelé si na této slabině vytvořili podnikatelskou činnost. Nutnost hledat si pronájem u skupiny nízkopříjmových domácností lze dokázat tím, že v roce 2016 osoby žijící pod hranicí ŽM žili v 65,9% případů v pronajatém bydlení (ČSÚ, 2017).

Bariérou pro osoby žijící pod hranicí ŽM je na trhu s byty vysoká cena na kauce (jistoty), která mohla být v ČR v roce 2014 vyplácena z dávek hmotné nouze díky metodickému pokynu MPSV (konkrétně mimořádná okamžitá pomoc – nenároková dávka), pak tato možnost byla zrušena a v roce 2016 znovu obnovena MPSV. Dle informací (podaných emailem) vedoucí oddělení hmotné nouze Celestýny Hadravové v Ústí nad Labem, nebyla v roce 2016 tato kauce proplacena ani jednou a v roce 2017 pouze jednou.

Dalším obecně přijímaným standardem pro kvalitu bydlení je zajištění služeb v jednotlivých bytových jednotkách, jako je voda, elektřina a plyn, ty jsou pak započítatelnými příjmy pro dávky hmotné nouze. Výdaje za tyto služby byly novelou zákona o hmotné nouzi 98/2017 Sb. (změna 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů) od 1. června 2017 „zastropovány“. Maximální uznatelné náklady pro DnB na vodu a teplo jsou posuzovány dle místně obvyklé ceny určované za obec s rozšířenou působností. Výdaje za vodu od dodavatele mají vždy dvousložkovou cenu, která obsahuje fixní náklady 40% a samotnou spotřebu 60%. Zároveň se při vyúčtování zvyšuje cena v bytových domech z důvodů dílčích vodoměrů, které spotřebu zvyšují. Spotřeba se dále zvyšuje na základě vybavení domácnosti (neúsporné spotřebiče, perlátory, baterie, aj.) nízkopříjmových rodin a způsobu života (nezaměstnanost, více osob v domácnosti, malé děti). Na osobu připadá spotřeba vody 35 m³. Uznatelné náklady za teplo se odvíjí od plochy bytu v m². Vyšší spotřebu mají domácnosti s dětmi, seniory a rozhoduje také stav budov a případné zateplení. Touto novelou byly ustanoveny také maximální normativní náklady na ubytovny z 90 % na 80 %. A příspěvek na živobytí, který je často využíván k doplácení nákladů na bydlení, je vyplácen z 35 % až 65 % v nepeněžních poukázkách, kterými nelze doplácet nájem a poukázky jsou z toho důvodu dále přeprodávány, aby domácnosti neztratily bydlení (Hájková, 2018).

V tuto chvíli probíhají jednání na půdě evropské komise k definici energetické chudoby v České republice, jelikož ji na základě požadavku Evropské unie MMR nevytvořilo. Energetická chudoba je jednou ze základních otázek chudoby v České republice, ale zatím nebyla zahrnována do systému sociálních dávek.

Práce se primárně věnuje kvalitě bydlení v Ústí nad Labem, které je placené z dávky hmotné nouze a tím je doplatek na bydlení, spadající pod Úřad práce ČR, resp. kontaktní pracoviště Ústí nad Labem (osoby s životním minimem dle zákona 111/2006 Sb. O pomoci v hmotné nouzi a 110/2006 Sb. O životním a existenčním minimu).

V Ústeckém kraji bylo v 1. pol. roku 2015 vydáno na doplatek na bydlení 233,9 mil Kč, což bylo celkem 12,2 tisíc dávek. Po Jihomoravském kraji je to druhé největší číslo (Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v 1. pololetí 2015, MPSV, tabulka č. 20 a 21). Za celý rok 2016 dodávám informaci získanou od vedoucí hmotné nouze (informace získaná emailem) v Ústí nad Labem, která za měsíc eviduje cca 3.000 dávek, (tj. 3.000 domácností). Podle ní se také počet nových žádostí o doplatek na bydlení každý měsíc mění, její odhad je 250 nových žádostí za měsíc.

Byty a domy, kde je vyplácen doplatek na bydlení budu pro potřeby své práce nalézat v místech, které byly Gabalovou zprávou z roku 2006 a Čadovou z roku 2015 popsány jako vyloučené, jelikož v těchto lokalitách bydlí osoby pod hranicí chudoby a typicky pobírají DnB. Zároveň jsou tyto lokality znovu označeny metodikou identifikace lokalit rezidenční segregace (Sýkora, 2018), kde je indikátorem příjem příspěvku na živobytí, což je dávka hmotné nouze stejně jako DnB a indikuje vybrané stejné oblasti v Ústí nad Labem. Jedná se o lokality Předlice, Mojžíř (sídlíště), Krásné Březno (Nový svět). Ke každé z těchto lokalit přidávám také nejbližší ubytovnu (fungující v letech 2016 – 2018): Jateční, Český lev, Freedom.

Základní problém vysokých výdajů na bydlení je cena za bydlení a služby a s tím spojený nízký příjem domácností. Vláda ČR v roce 2015, 2016 a 2017 udělala několik změn (novela uvedena výše), na základě nichž se výdaje za dávky snižují. V celé ČR roce 2015 bylo vyplaceno měsíčně o 2,5 tisíce doplatků na bydlení méně než v roce 2014. A výdaje se mezi těmito lety snížily o 113 mil. Kč, což je trend, který pokračuje až do roku 2018 i díky nižší míře nezaměstnanosti. Nelze však říci, že životní situace nebo kvalita bydlení se s poklesem těchto výdajů zlepšila ve zkoumaných lokalitách. Spíše byla nastavena tvrdší hranice placení doplatku na bydlení, jako například souhlas obce, opatření obecné povahy pro oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů (tzv. „bezdotkatkové zóny“), normativní náklady na bydlení a další opatření.

Situace je také ovlivněna regionální politickou mocí, která by měla být aktivní v poskytování bydlení těmto osobám a řešení bytové problematiky, což považuje ASZ při spolupráci s městem Ústí nad Labem za prioritu (Vstupní analýza ASZ, 2018).

V Ústí nad Labem s bytovou politikou souvisí další spíše historické chyby, jako je privatizace městského bytového fondu, vysoké kauce, diskriminace na trhu s byty a celonárodně souvisí i s deregulací nájemného a nastavením dávek na bydlení. Významně tyto fakta ovlivňuje i vysoká míra nezaměstnanost v kraji a počet ubytoven. V Ústí nad Labem je Ministerstvem sociálních věcí ČR uznáno 13 ubytoven, které mají schválené provozní řády, a lze do nich vyplácet doplatky na bydlení (KrP ÚP ČR Ústí nad Labem, 2017). Na tomto seznamu se nachází kromě Českého lva (kolaudován jako bytový dům, protože splňuje požadavky, i když je prezentován jako hotel) všechny ubytovny vybrané do výzkumu (tučně zvýrazněné).

Tabulka č. 2: Ubytovny se schváleným provozním řádem v Ústí nad Labem

Ubytovna	Libouchec 439, 403 35 Libouchec
Ubytovna GARNI	Nerudova 734/2, 400 04 Trmice
Ubytovna	Děčínská 67/74, Střekov, 400 03 Ústí nad Labem 3
Ubytovna	Havířská 346/100, Ústí nad Labem-město, Všebořice, 400 10 Ústí nad Labem 10
Ubytovna	Jateční 435/71, Ústí nad Labem-město, Předlice, 400 01 Ústí nad Labem 1
Ubytovna	Klíšská 2057/53, Ústí nad Labem-centrum, 400 01 Ústí nad Labem 1
Ubytovna	Lesní cesta 236/5, Ústí nad Labem-město, Klíše, 400 01 Ústí nad Labem 1
Ubytovna	Purkyňova 1093/7, Střekov, 400 03 Ústí nad Labem 3
Ubytovna	Purkyňova 1180/14, Střekov, 400 03 Ústí nad Labem 3
Ubytovna u nemocnice	Sociální péče 3259/7, Severní Terasa, 400 11 Ústí nad Labem 11
Ubytovna	Truhlářova 1179/3, Střekov, 400 03 Ústí nad Labem 3
Hotel Freedom	U Pivovarské zahrady 338/6, Ústí nad Labem-Neštěmice, Krásné Březno, 400 07 Ústí nad Labem 7
Ubytovna	Krátká 4, 403 23 Velké Březno

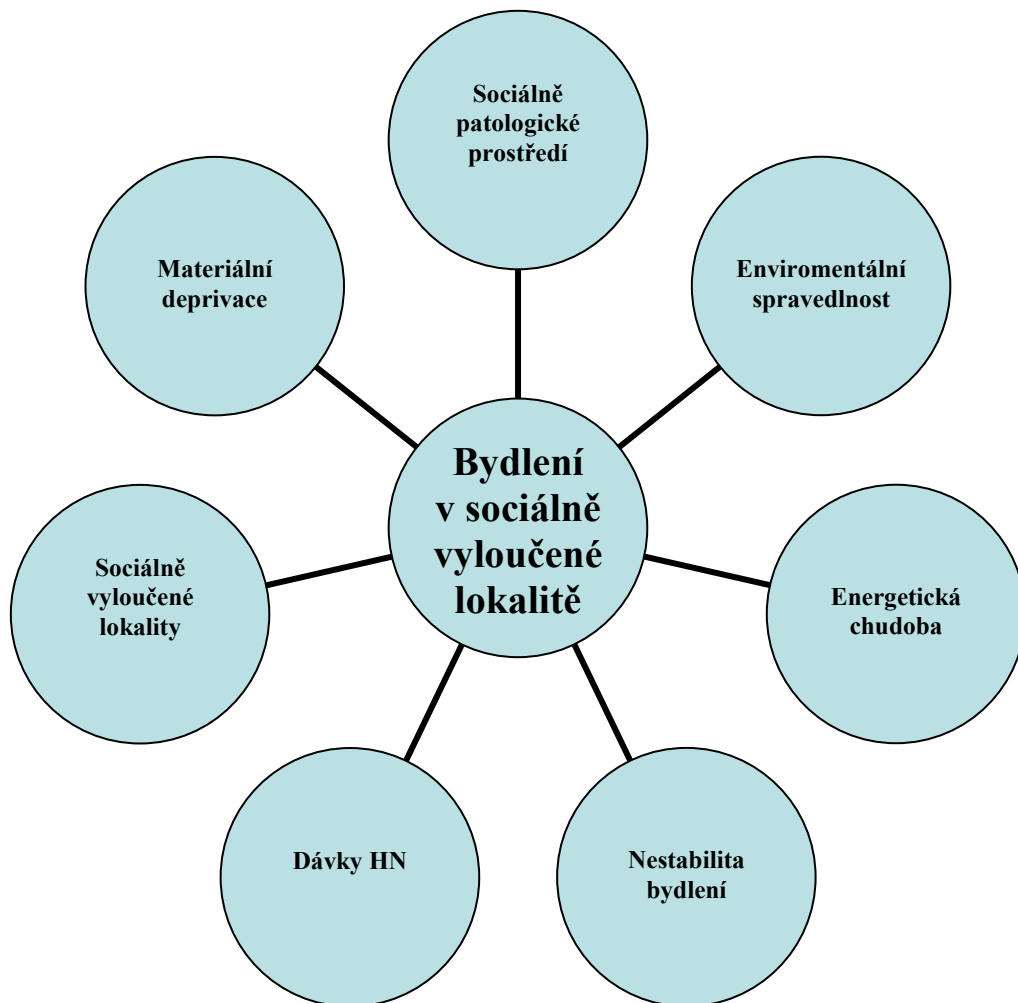
Zdroj: KrP ÚP ČR Ústí nad Labem, 2017, upraveno autorem

V diplomové práci se věnuji především určování standardů bydlení a jejich naplňování v jednotlivých lokalitách a ubytovnách v Ústí nad Labem. Tyto standardy se odvíjejí od tržního posuzování nájemního bydlení. Zásadní jsou ceny, které porovnám s trhem bytů ve vyhledávaných lokalitách. Práce by měla vypovídat především o vlivu bydlení na život osob obývajících vyloučené lokality. Protože důsledkem života v těchto podmínkách je selhávání jednotlivce i rodiny v oblastech jako je: zaměstnání, vzdělávání, výchova, zdraví, atd. To vše pak zatěžuje nejen státní finance ve formě dalších výdajů, ale má vliv také na míru chudoby, míru sociálního vyloučení a na celkovou náladu ve společnosti.

2. Teoretická a věcná východiska

Pro přehlednost přikládám na začátku kapitoly schéma souvisejících problémů s kvalitou bydlení ve vyloučených lokalitách, kde se potkávají teoretická i věcná východiska. Schéma je obecné, ale v dalších částech práce poukáži na specifika bydlení ve vybraných vyloučených lokalitách. A jednotlivé teorie rozpracuji a zařadím i věcná východiska.

Obrázek 1: Schéma – myšlenková mapa souvisejících problémů

Zdroj: autor

Ústředním teoretickým ukotvením je sociální vyloučení a sociálně vyloučené lokality (prostorová segregace). Dalšími teoretickými koncepty jsou environmentální spravedlnost, energetická chudoba, materiální deprivace a sociální patologie. Energetická chudoba bude zařazena pod environmentální spravedlnost a nestabilita

bydlení se objeví v samostatné kapitole o bydlení. Dávky HN se budou objevovat samostatně v kapitole, ale teoreticky je lze zařadit pod materiální deprivaci, ale také se s nimi dá pracovat v tématu energetické chudoby.

2.1 Koncept sociálního vyloučení

Základním teoretickým východiskem pro výzkum, jak je patrné ze schématu je koncept sociálního vyloučení, který je oproti konceptu chudoby dynamický a zahrnuje materiální deprivaci společně s limity uplatnění na trhu práce, ale i na trhu s bydlením a přístup k veřejným službám. Tento koncept je kombinací mnoha problémů a jedním z nich je také kvalita bydlení, která je spatřována v naplnění určitých měřítek trhu s bydlením. Zdůvodněním pro výběr tohoto ústředního konceptu jsou následující odstavce.

Dle Gidennse (2009) je sociální vyloučení sociologickým konceptem, který poukazuje na nový druh nerovnosti a všechny další výzkumy na toto téma se snaží najít řešení znevýhodnění a nerovností. Obecně je podle Gidennse teorie sociální exkluze cestou jak ukázat způsoby znevýhodnění ve společnosti, o což se snaží i tato práce. Shodně uvádí příklad života ve zchátralém bydlení společně kombinované s horším vzděláním, minimem pracovních příležitostí a porovnává se situací většinové společnosti. Sociální exkluzi považuje Gidenns za důležitou agendu moderních politik, ale dodává, že se příklady liší v různých společnostech. (Gidenns, 2009, str. 498 – 504)

Proto se vracím zpět do českého prostředí, kde Mareš (2000) upozorňuje na to, že celý koncept není novinkou, protože s procesem sociální exkluze se setkáváme ve všech historických společnostech. Základní otázkou však je jak se liší koncept sociální exkluze od chudoby. Room (1990, dle Mareš, 2000) konstatuje, že posun od konceptu chudoby k teorii sociální exkluze je vlastně snahou vysvětlit a zachytit novou chudobu rostoucí od 80. let našeho století. Teorie sociální exkluze podle něj zachycuje prostorovou koncentraci, přetrvávání v čase, závislost na sociálním státu, což doprovází rozpad tradičních institucí, marginalizaci a patologické jednání.

V konceptu chudoby se setkáváme se znevýhodněním na základě příjmu nebo distribuce bohatství ve společnosti, ale koncept sociálního vyloučení je více dynamický a zahrnuje nejen chudobu (materiální deprivaci), ale také bariéry v přístupu k zaměstnání, bydlení a vzdělání. Sociální exkluze je více komplexní a

multidimenzionální přístup, který poukazuje i na jevy chudobou vyvolané. (Mareš, 2000)

Důležité však je, že „vyloučení ze standardu života a životních šancí, konzumních aspirací, ze zdravotní péče a vzdělání, ničí lidské schopnosti a životní šance a je doprovázena demoralizací beznadějí, apatií a zoufalstvím.“(Mareš, 2000). Deprivace na základě znemožněného přístupu k úspěchu na trhu práce a také získání bydlení a vzdělání, které určuje status quo a sebevědomí člověka, je základem pro odcizení se od společnosti. Jak Gidenns (1999) potvrzuje tím, že dnešní společnost nerovností ohrožuje sociální kohezi, protože vyloučení to vnímají jako svou neschopnost uplatnit se ve společnosti a tím se odcizují. Mareš dodává, že „Deprivace implikuje ztrátu společenské participace jako důsledek vyloučení ze strany ostatních.“ (Mareš, 2000).

Sociální vyloučení je popsáno dle Mareše (2000) několika dimenzemi exkluze ze společnosti a jako základní je ekonomické vyloučení, které vylučuje ze životního standardu a obvyklých životních šancí ve společnosti, protože nízký příjem implikuje taky nízký status. Souvisí s nezaměstnaností, nízkým příjmem a příjmovou chudobou.

Další důležitá dimenze je sociální vyloučení, které brání osobám sdílet stejné statusy a sociální instituce. V oblasti rodin jsou typické nesezdané soužití a těhotenství nezletilých (Mareš, 2000). Obecně se setkávají osoby žijící v SVL se sociální izolací, sociálně patologickými jevy a například bezdomovectvím.

Za dimenze vyloučení je možné také považovat participaci na politice a kultuře. V politice to znamená nemožnost dosáhnout svých občanských, politických, ale i základních lidských práv jako je například právo na kvalitní bydlení. Odcizením politických práv jsou osoby vyloučeny z vlivu na směřování společnosti a v důsledku tak nemají možnost volby svého osudu. Vyloučení z participace na kultuře společnosti souvisí se sdílením kulturního kapitálu, vzdělaností a hodnotami, které společnost uznává.

Poslední dimenzí dle Mareše (2000) je psychologické vyloučení, které působí na integritu osobnosti a sebevědomí. Ve výsledku se jedná u osob takto znevýhodněných o apatii a odevzdanost osudu.

Jiní autoři poukazují i na další dimenze vyloučení. Ty oddělují od základních, protože se jedná o moderní a též významné faktory sociálního vyloučení. Například Bauman (1999, Str. 104) poukazuje na silnou stratifikaci, kdy vyloučené osoby jsou nejnižší v hierarchii sociálních pozic.

Leisering a Walker (1998) stejně jako Bauman (1999) popisují vyloučení z mobility. Odůvodňují to především dnešní přirozeností v globálním světě, kde není vhodné být omezen místem, protože to v globalizované společnosti způsobuje sociální deprivaci a degradaci jednotlivce.

Stejně tak významné je dle Gidennse (1994) vyloučení z bezpečí. Nejedná se totiž jen o bezpečnost ve svém domově, ale také o životní rizika, které mohou být i likvidační. Například riziko ztráty zaměstnání, riziko stáří a další sociální situace. Avšak environmentální rizika číhající v prostředí SVL a jsou dle Becka (1992) nezanedbatelná. Velmi skloňovaná je také Symbolická exkluze, která vylučuje nejen jednotlivce, ale i skupiny na základě sdílených symbolů v rámci kulturní a sociální identity. Společnost takto stigmatizuje někoho odlišného nebo vnímaného jako deviantního. Jedná se o tzv. labelling. Symbolické vyloučení dnes nabízí ve velké míře masmédiá, která konstruují veřejné mínění. Sociální vyloučení je dle Kapuścińského díky médiím obrazem odpudivých ulic, na první pohled neprůchodných oblastí, zveličené zpodobnění světa mimo morálku a bez naděje na spásu (Bauman, 1999:91). Toto symbolické vyloučení souvisí také s rozdělením na „deserving“ a „undeserving poor“, tedy chudé potřebné a nepotřebné, což je rozdělení, jenž souvisí s obrazem společnosti a praktickými důsledky pro samotné osoby takto označované. Rozdělení je na základě míry solidarity a přiřčené odpovědnosti za samotnou exkluzi. Může být způsobena systémově (nespravedlnost, diskriminace, struktura vlastnictví, úpadek solidarity, atd.) nebo je odpovědnost na bedrech jednotlivce (laxnost, nezodpovědnost, atp.). Nutné zmínit, že v liberálních paradigmatech je vyloučení přisuzováno samotným vyloučeným, například se objevuje v kultuře bídy (Lewis, 1969) a kultuře závislosti (Murray, 1998). (Mareš, 2000)

Po výčtu dimenzí sociálního vyloučení je nutné také definovat, jaké skupiny osob jsou nejvíce ohroženy, dle Mareše (2006) to jsou skupiny dlouhodobě nezaměstnaných nebo s nestabilním zaměstnáním. Lidé s nízkými příjmy, nekvalifikovaní, handicapovaní, drogově závislí. Dále to jsou děti vyrůstající v problémových rodinách, v ústavní péči, delikventi a obecně i mladí, kteří nemají pracovní zkušenosti a návyky. Ohroženi jsou příslušníci minorit (vymezení rasově, nábožensky, jazykově nebo kulturně), také imigranti. Nejdůležitější ohroženou skupinou pro tuto práci jsou příjemci sociálních dávek, lidé ze sociálně vyloučených lokalit, osoby žijící na ulici nebo jinak izolovaní či stigmatizovaní jedinci. Jeden z možných (a nejdelších) seznamů uvádí například Silver (1995:74-75):

Pokud se budeme dále držet liberálních teorií a ne výše uvedených zranitelných skupin, lze zdůvodnit vyloučení osob tím, že se nepodílí stejnou měrou jako ostatní na zdrojích ve společnosti a zároveň se neúčastní jejich distribuce a redistribuce, a proto jsou odsouzeni ve společnosti k sociální a kulturní izolaci. Tím pádem jsou komunity odděleny od většiny společnosti a zbavuje je tak práv, povinností a legitimního členství. Navíc jsou sociálně vyloučení lidé prostorově segregováni a stigmatizováni za to, že žijí v těchto podmínkách (Čada, 2015, str. 8-9). Sociální exkluze je celým procesem oproti konceptu chudoby, který poukazuje jen na důsledky, jenž sociální vyloučení znásobuje a hovoří o pluralizaci nerovností, které vznikají na základě vyloučení ze společnosti.

2.1.1 Sociálně vyloučené lokality a bydlení

Velký vliv na život jednotlivců má koncentrace osob s životní zkušeností ze sociálně vyloučené lokality. Přičemž sociálně vyloučenou lokalitu můžeme dle slovníku sociálního zabezpečení (2018) definovat jako oblast obývanou osobami, které jsou sociálně vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením. Tato oblast je charakteristická vysokou mírou nezaměstnanosti, nepříznivou příjmovou situací jednotlivců, nízkou mírou vzdělanosti, vyšší kriminalitou, nevyhovujícím nebo havarijním stavem obytných objektů, nefungujícím trhem s bydlením, ubytovny, horší dostupností veřejné dopravy, izolací od většinové společnosti.

V takovém prostředí, kde nemluvíme jen o nedostatku příjmů a materiální deprivaci, ale také o nemožnosti řešení. Multifaktorovost sociálního vyloučení jedinců a komunit způsobuje deprivaci ve více dimenzích života, které se navzájem ovlivňují. Problémy se pak dále cyklí a nelze se z koloběhu již snadno dostat. Avšak v roce 1968 J. F. Kain (1968) dokázal, že pokud se člověk dostane fyzicky ze SVL a má bydlení odpovídající standardům většiny společnosti má tak větší šanci uspět na trhu práce a zlepšit si svou situaci.

Stejně tak Mareš (2006) ve Faktorech sociálního vyloučení potvrzuje, že příjmově chudé domácnosti bydlí častěji v bytech třetí a čtvrté kategorie. Posuzuje se zde vybavení (kuchyň a koupelna), plocha bytu, vlhkost, světlo v bytě, stavební stav. Zároveň identifikuje pomocí šetření ČSÚ nedostatky v bydlení, jako jsou: nedostatek místa, sdílené bydlení, nedostatek světla v bytě, nedostatečné vytápění, vlhkost, špatný stavebně technický stav bytu a hlučnost v domě. U chudých domácností se pak objevují

dva a více nedostatků v 34 % případů. Mareš také uvádí, že tyto nedostatky nejsou tak výrazné oproti ostatní populaci, ale velkou zátěž představují náklady na bydlení.

Sociální vyloučení je konceptem, který zajišťuje vysokou míru chudoby v lokalitě a předurčuje situaci na trhu s byty. Právě ve výzkumu sociálně vyloučených lokalit z roku 2015 jsou definovány sekundární ukazatele situace v sociálně vyloučených lokalitách různými podmínkami v oblasti bydlení. Jedná se o: počet bytů v lokalitě, z toho obydlených, vlastnická struktura, typ kontaktů u nájemního bydlení, charakter bytové zástavby, stav domů a jejich popis (Čada, 2015).

Sociálně vyloučené lokality lze také popsat jako jeden z nejviditelnějších projevů sociální exkluze, tedy prostorovou segregaci a residenční vyloučení. Určitá míra vyloučení je přirozená a je důsledkem rozdílného socioekonomického statusu, ale v tomto smyslu hovoříme o negativním vyloučení osob do specifických oblastí a lokalit. Mareš (2000, str. 14) popisuje proces takové segregace jako součást urbanizace a cituje Swaana (1988), který identifikoval změnu vertikální stratifikace prostoru (poschodí znamenala výši socioekonomického statusu) na stratifikaci horizontální, kde se v některých čtvrtích kumulovalo chudé obyvatelstvo a bohatí se naopak separovali od patologického chování. Ve výsledku tak stěhování jednotlivců vedlo k prostorové segregaci, která ochuzuje sociální síť obyvatel a pro komunitu znamená takové vyloučení úpadek aktivity svých občanů (Mareš, 2000).

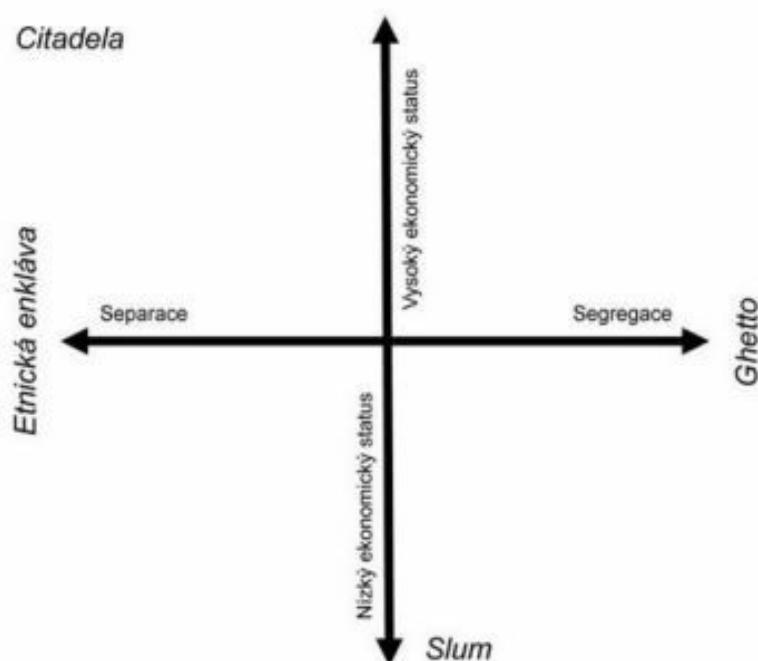
Vyloučení může být i na základě diskriminace, což je částečně popisováno v obrázku níže. Toušek (2009) vysvětluje různé pojmy spojené s vyloučením a upozorňuje na správnost používání těchto termínů. Pojem sociálně vyloučená lokalita považuje za vágní eufemismus. Avšak nejlépe vystihuje prostředí sociálního vyloučení, které může mít různé charakteristiky. V České republice bylo v roce 2017 identifikováno celkem 606 sociálně vyloučených lokalit (dále SVL). V porovnání s rokem 2006 se počet SVL téměř zdvojnásobil (z 310). SVL už nejsou výsadou jen urbanistického prostředí měst, ale vyskytují se ve větší míře i v malých obcích. 51% SVL vznikla přirozeným sestěhováním a dalších 35% vzniklo řízeným sestěhováním. V České republice došlo k nárůstu osob žijících v SVL z 60 000 až 80 000 na 95 000 až 115 000, na území ORP Ústí nad Labem žije 8200 takto znevýhodněných osob. (Klika, 2017)

Teorie nálepkování a neschopnost (nechut') místních samospráv řešit problémy spojené se sociálním vyloučením často přerostly z minulosti do dnes už skoro do neřešitelných případů. Obce a její zástupci jednájí na základě svého nejlepšího vědomí a svědomí jako zodpovědní hospodáři a hájí zájmy většinové společnosti, ale nezamýšlenými důsledky

jejich jednání jsou právě sociálně vyloučené lokality, protože volí často nástroje exkluze a generují nové i závažnější problémy (Mareš, 2000, str. 13 – 16). Například soustředování neplatičů do bytů, sociální bydlení, rekvalifikační kurzy a další, kdy vytváří homogenní skupiny vyloučených osob.

Další formy rezidenční segregace se liší na základě (ne) dobrovolnosti a znevýhodnění či privilegií. Na základě těchto kritérií zobrazuje následující schéma možnosti rezidenční segregace.

Obrázek 2: schéma typů rezidenční segregace

Obr. 1: Podoby rezidenční segregace³⁶

Zdroj: Toušek, 2009

Z geografického hlediska je problematika sociálně vyloučených oblastí velmi zajímavá, avšak nevztahuje se k tématu. Vybrané SVL jsou identifikovány na základě příjmu sociálních dávek, především dávek HN dle Sýkory 2018. V části věnované výzkumu se budu věnovat popisu prostředí konkrétních lokalit, avšak jedná se o tradiční urbanistické vyloučené lokality v bývalých nebo přetrvávajících industriálních oblastech.

2.1.2 Etnicita

Tato diplomové práce se a priori nevěnuje sociálnímu vyloučení spojeného s etnicitou, ale je nutné zmínit, že tento fakt se objevuje ve vybraných lokalitách a Romové jsou terčem nálepkování a symbolického vyloučení, jelikož jsou českou populací vnímáni jako odlišné etnikum s jinou kulturou, ne jako občané a Češi. Obraz Romů mohou zkreslovat i média, ale například na základě kauzy spojené s pronájmem bytu (Realitní makléřka, 2015) je stále přítomna diskriminace této skupiny osob v oblasti bydlení. Proto jsou Romové také označováni za ohroženou skupinu sociálním vyloučením.

Dle Mareše (2006) jsou ohroženi častěji než ostatní nezaměstnaní a chudí, „častěji obývají nevyhovující a přeplněné byty situované v devastovaných oblastech nabývajících podoby slumů; mají ztížený přístup k řadě služeb, jejichž využívání je v majoritní společnosti standardem; jejich zdravotní stav je horší, než je obvyklé mezi majoritní populací a snadněji a častěji se mezi nimi šíří epidemie.“ Téma zdraví a vzdělání se bude objevovat v dalších kapitolách popisujících vybrané lokality, proto je nutné téma osvětlit z pohledu jiných odborných zdravotnických a pedagogických výzkumů, které, ale bohužel používají dohromady souvislost Romství a sociálního vyloučení, jen pedagogický pohled využívá termín „sociálně znevýhodnění prostředí“.

Davidová (2010, str. 78 – 130) popisuje nerovnost ve zdraví u Romské populace. V rámci tématu upozorňuje na životní styl osob žijících v SVL, který souvisí se stratifikací a apatií společně s nezodpovědností vůči budoucnosti (cigarety, obezita, nedostatek pohybu, stres apod.). Ve svém výzkumu potvrzuje nedostatek aktivního preventivního chování respondentů. Poukazuje také na další překážky ve zdravotní péči jako je například ztížená komunikace s lékařem, kdy je problém odlišné sociokulturní prostředí lékaře a pacienta. Nepotvrzuje však, že by prevence mohla pomoci, protože zdravotní problémy se liší i přesto, že se opakuje diabetes, onemocnění pohybového aparátu a kardiovaskulární onemocnění. Tyto onemocnění totiž souvisí více s životním stylem. (Davidová, 2010) Proto existuje velká možnost, že tyto onemocnění mohou být spojeny s prostředím, kde žijí.

Vzdělání je důležitou příležitostí v životě v prostředí SVL, proto v krátkosti představím problematiku. V dnešní době jsou děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v rámci inkluze umísťovány do tříd s většinovou populací. Dle Morvayové (2010) však nejsou naplňovány vzdělávací potřeby dětí z odlišného sociokulturního prostředí. Sociální

znevýhodnění ve vzdělání bylo poprvé popsáno v zákoně č. 561/2004, Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Účinnost zákona byla až v roce 2017 a zařazuje děti do skupiny studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, ale dále se termínu nevěnuje a nejsou tak definována konkrétní kritéria jako tyto speciální vzdělávací potřeby popsat a ani jak s nimi pracovat. „Celá problematika je navíc do značné míry zatížena etnickou optikou (jako dítě sociálně znevýhodněné může být v praxi často definováno tzv. romské dítě, někdy však pouze na základě barvy pleti, nikoliv podle jiných, přesnějších kritérií), což (ne) záměrně podporuje svými zjevnými či skrytými odkazy i pojmosloví závazných a nezávazných školských dokumentů a grantových programů“ (Zíková, 2010, str. 78-79). Neziskové organizace bojující za inkluzi zdůvodňují špatné studijní výsledky žáků ze SVL také nevhodným prostředím pro studijní rozvoj (Člověk v tísni, 2013). Bytové podmínky hrají v této oblasti také velkou roli.

Celou problematiku spojenou s etnicitou potvrzuje znovu i Mareš (2006): „Romové jsou vytlačováni z kvalitnějších lokalit sousedskou nevráživostí nebo vysokými nájemmi nebo se ocitají v deprivovaných městských zónách, z nichž „uprchly“ střední třídy (sdílím názor, že bydlení je jednou z nejtíživějších forem sociální exkluze Romů - spolu s nezaměstnaností, přičemž jsou oba fenomény úzce spojeny).“ V tomto úryvku potvrzuje mou premisu, že bydlení je jedním z nejdůležitějších faktorů sociální integrace podobně jako zaměstnanost.

2.2 Materiální deprivace

Nejjednodušeji můžeme materiální deprivaci zaměnit za hmotné strádání nebo chudobu. Avšak takové vysvětlení není dostatečné, neboť o chudobě bylo zde v této práci již napsáno dříve a to konkrétně při vymezení sociálního vyloučení. Materiální deprivaci lze v základu definovat jako stav neuspokojených potřeb v důsledku nedostatku zdrojů. (Mareš, 1999) Nutné je však dodat, že toto neuspokojení vychází ze spotřeby, kterou společnost považuje za „normální“ či „přirozenou“. (Townsend, 1987 in Mareš, 2006). Toto nenaplnění standardních potřeb je považováno za jednu ze složek sociálního vyloučení. Hodnocení nenaplnění potřeb však může být relativní, proto je v ČR sledováno 9 položek, které vyplývají z původní definice dle Townsenda (1979). Evropská unie sleduje materiální deprivaci na základě níže uvedených indikátorů, které

si určitý podíl osob ve společnosti nemůže minimálně 4 položky ze seznamu dovolit z finančního důvodu.

Tabulka č. 3: Indikátory materiální deprivace

1.	Zaplatit neočekávaný výdaj ve výši 9600 Kč.
2.	Jíst maso, drůbež nebo ryby či jinou vegetariánskou náhražku jíst každý druhý den.
3.	Dostatečně vytápět byt.
4.	Zaplatit všem členům domácnosti týdenní dovolenou mimo domov.
5.	Mít pračku.
6.	Vlastnit barevnou televizi.
7.	Mít telefon.
8.	Používat osobní automobil.
9.	Hradit náklady spojené s bydlením - nájemné, splátky, hypotéky, platby za energie (elektřinu, teplo, plyn a vodu).

Zdroj (Šustová, 2015), upraveno autorem

Toto měření vybírám jako univerzální neboť je takto posuzováno Evropskou unií. Tématu materiální deprivace se v ČR věnují další autoři, ale vzhledem k tématu se nejvíce hodí autoři Mareš a Sirovátka (2006), protože se věnují souvislosti se sociálním vyloučením. Materiální deprivace „Spolu s mírou ohrožení příjmovou chudobou a podílem osob žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou tvoří souhrnný indikátor chudoby a sociálního vyloučení.“ (Šustová, 2015)

Indikátory využívané v tuto chvíli jsou na základě zkušeností revidovány, neboť v současnosti je zahrnuto malé množství položek, dle kterých je vykonáván výpočet. V rámci Strategie Evropa 2020 by mělo z 9 využívaných položek (uvedených výše) vzniknout přibližně 13 (5 proměnných a 8 na úrovni domácnosti). Pracovní skupina na základě analýzy navrhla nové indikátory pro měření materiální deprivace. Doplnuje seznam o nahrazování oblečení za nové, mít dva páry padnoucích bot, každý týden utratit malou sumu jen pro sebe. Dovolenu doplňuje ještě o pravidelnou účast na volnočasových aktivitách a posezení s přáteli u jídla a pití alespoň jednou za měsíc. Vymazává televizi a mobilní telefon, ale doplňuje o počítač a připojení k internetu. V oblasti bydlení je to krom dostatečného vytápění a placení nákladů za bydlení také

neočekávaný výdaj a nahrazení starého nábytku za nový nepoužitý. (Šustová, 2015) Pokud si osoby nemohou z finančních důvodů dovolit 5 a více z těchto bodů jsou materiálně deprivováni.

2.2.1 Příjmová chudoba

Koncept příjmové chudoby doplňuje materiální deprivaci o jiný pohled na chudobu. V tomto konceptu měření chudoby se jasně projevují problémy spojené s bydlením, protože lze porovnávat příjmy a výdaje na bydlení, čemuž se věnuje tato diplomová práce v dalších částech. Před praktickou částí práce je nutné uvést data pro porovnání v kontextu ČR.

Na území ČR například ČSÚ hodnotí životní podmínky na základě příjmové chudoby, která je pro jejich výzkumy jedním z ukazatelů sociálního vyloučení. Míra ohrožení příjmovou chudobou je v ČR za rok 2016 9,7%. Dlouhodobě se pohybuje mezi 9 – 10%, jen v roce 2009 a 2013 klesla míra pod 9%. Tato míra příjmové chudoby se hodnotí dle tabulky uvedené níže.

Další nastavenou příjmovou hranicí v České republice je životní a existenční minimum, které se váže k sociálním dávkám. Vyčíslení těchto hranic chudoby je uvedeno níže v tabulce, protože v části o sociálních dávkách se věnuji pouze specifické dávce na bydlení.

Tabulka č. 4: Částky životního minima a existenčního minimumu

Životní minimum	Částky v Kč za měsíc od 1. 1. 2012
Jednotlivec	3 410
První osoba v domácnosti	3 140
Druhá a další osoba v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem	2 830
Dítě do 6 let	1 740
Dítě od 6 do 15 let	2 140
Dítě od 15 do 26 let (studující)	2 450
Existenční minimum	2 200

(MPSV, 2018)

V českém prostředí využíváme pro potřeby dávek dvě hranice a těmi jsou životní a existenční minimum. Životní minimum můžeme definovat jako minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Existenční minimum je potom minimální hranicí peněžních příjmů, které jsou nezbytné pro zajištění potřeb důležitých k přežití. Toto minimum se nevztahuje nikdy k nezaopatřenému dítěti, starobnímu důchodci, invalidovi ve třetím stupni a u seniorů starších 68 let. (Životní a existenční minimum, 2016)

2.3 Sociální patologie

Jedním z negativních vlivů sociálního vyloučení na obyvatele je patologické prostředí, ve kterém žijí a vychovávají i své děti. V této podkapitole se budu věnovat obecněji sociální patologii a souvislosti s bydlením.

Dle slovníku sociologických pojmů (2012, str. 175) je sociální patologie: „Dřívější označení pro negativní jevy ve společnosti, které naznačovalo analogii s patologií postihující biologický organismus. Dnes se místo sociální patologie hovoří o sociální deviaci nebo sociální dezorganizaci.“. Dále slovník uvádí, že vymezení patologických jevů je závislé na době a kultuře. Obecně se za patologické prostředí uvádí to, kde je vysoké procento kriminality, sebevražd, závislostí (drogy, alkohol, gamblerství,...), prostituce a nezaměstnanosti. Životní styl ovlivněný patologickým prostředím není bezpečný a liší se od většinové společnosti tím, že je vyšší riziko trestných činů, zranění, závislostí. Sociálně patologické jevy jsou vlastně negativně interpretované deviantní činy, které nejsou v souladu s právními normami ani morálními hodnotami. V tomto případě je využíváno pojmu sociální patologie, protože vyhraňuje pouze negativní jevy oproti sociální deviaci, která může být pojímána i kladně.

Ze sociologické teorie sociální patologie vychází jako příčina prostředí, ve kterém člověk žije. Podle Ervinga Goffmana (*Asylum a Stigma*) vychází sociální patologie z takzvaného labellingu (nálepkování), který způsobuje připsání určité vlastnosti společnosti. Pro většinové obyvatelstvo se zažilo označení „nepřízpůsobivý“ pro osoby postižené sociální patologií. Sociální patologii může způsobovat také absence sociální kontroly ve společnosti.

V dalších teoriích se objevuje jako příčina sociální učení v rámci subkulturních skupin a poslední příčinou z hlediska sociálního vyloučení může být také tlak vyvíjený majoritní společností. (Vágnerová, 2004; Fischer, 2014) Za subkulturu je považována skupina chudých osob ze sociálně vyloučeného prostředí, protože koncept Lewise z roku 1966 vysvětluje vznik subkultury s deviantními hodnotami a jinými životními cíli, jako výsledek přenášení vzorců jednání naučení v rámci socializace v komunitě vyloučených osob. Z hlediska majority je pak takové jednání považováno za nepřizpůsobení se životu v rámci společnosti.

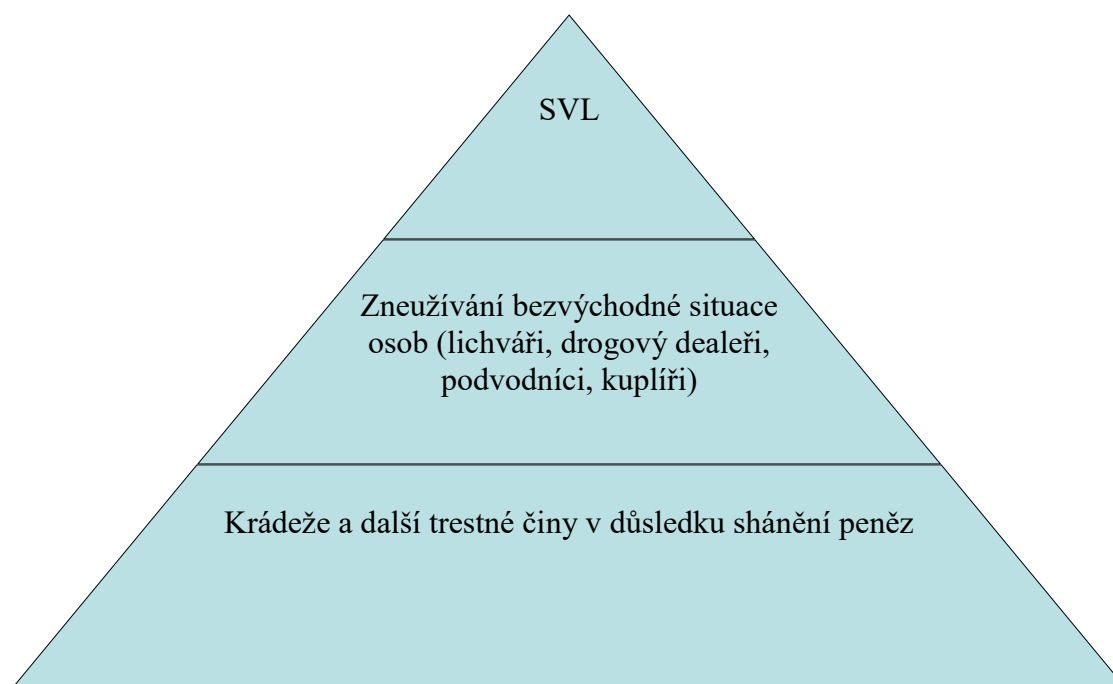
Prostředí narušené sociální patologií obsahuje velké množství závislostí (lehké a těžké drogy, alkohol, gamblerství, cigarety), dále se vyznačuje agresivními činy jako například poškozování, odcizování majetku (tzv. vandalismus a krádeže), ale i ublížení na zdraví a další trestné činy způsobené na lidech. Obzvláště nebezpečné pro děti a dospívající se stává toto prostředí z důvodu prostituce, znásilňování, dysfunkce rodiny a obecné delikvence všech vrstevníků. Toto téma je spojeno především s bezpečností, která je důležitou potřebou v životě člověka a zároveň je jednou ze základních složek domova.

2.3.1 Bezpečí v sociálně vyloučených lokalitách

V krátkosti spojím téma bezpečí se sociálně vyloučenými lokalitami, kterým se věnuje Agentura pro sociální vyloučení (dále ASZ), ta podává v českém prostředí výpověď o stavu bezpečnosti, neboť zahraniční zdroje hovoří spíše o ghettech a jiných formách exkluze.

SVL jsou často spojovány s vyšší kriminalitou než je celorepublikový průměr, s čímž souhlasí i vyhlášení „bez doplčkových zón“, kde jedním z uznatelných důvodů je právě kriminalita reportovaná policií. Podle ASZ je příčinou koncentrace jevů spojených s životem v sociálním vyloučení, tedy sociálně patologickým prostředím, které jsem popisovala výše. Kriminalita v prostředí SVL je agenturou popisována jako pyramida.

Obrázek č. 3: pyramida kriminality v SVL

Zdroj: ASZ, upraveno autorem

Většina trestných činů je tedy výsledkem jiných zločinů, které jsou na vyšší úrovni a často jsou v latentní formě. Nejnižší stupeň kriminality je důsledkem toho, že oběti výše postavených kriminálních aktivit jsou nuceni hledat alternativní zdroje peněz v souvislosti také s ekonomickým vyloučením. Z krádeží a dalších trestných činností

platí lichváře, drogy a další, jen aby uchránili sebe anebo naplnili potřeby spojené se „zoufalstvím svého života“ (závislosti, týrání, agrese atd.). Typická je také nízká důvěra osob v instituce (policii a soudy) a nízké právní vědomí. Osoby sociálně vyloučené pak mohou být i oběťmi trestných činů z nenávisti. (Bezpečnost, 2018) Zajímavá je studie Markéry Vaňkové („Systém brána“ aneb jak přispívá policie k reprodukci sociálního vyloučení), která popisuje systém „brána“, což je specifické konání v procesu příjmu trestního oznámení, kdy se příslušníci policie snaží odradit od oznámení trestného činu a vymáhání svých práv oznamovatele ze sociálně vyloučených lokalit (Vaňková, 2008).

V rámci bezpečnosti je v SVL využíváno asistentů prevence kriminality, kamerových systémů, preventivních programů pro mládež a dalších možných regulací, které mohou obce využít jako vhodné nástroje pro větší míru bezpečí. Avšak i tyto nástroje mají určitý podtext nálepkování a označení za nebezpečnou lokalitu, i když jsou společností v jiném prostředí ceněny jako důležité. Bezpečnost bude dále popisována konkrétně u vybraných lokalit.

2.4 Environmentální spravedlnost

V této kapitole se budu věnovat nespravedlivému rozložení přírodních zdrojů (zatěžující i přínosné vlivy), dále rozložení komodit (elektrina, voda a další) a v poslední části také občanské vybavenosti. Všechny tyto faktory mají v důsledku vliv na kvalitu bydlení a života domácnosti.

Koncept environmentální spravedlnosti vznikl v USA, kdy příslušníci menšin aktivně bojovali o menší toxické zatížení okolí jejich bydliště. Tento boj se přesunul také směrem do Evropy a stal se součástí otázek znevýhodnění. Základní premisou tohoto konceptu je totiž, že příznivé životní prostředí je jednou z hlavních podmínek určujících kvalitu života. Bohužel nelze srovnávat kvalitu životního prostředí v lokalitách, kde žije majorita a ve vyloučených lokalitách.

Koncept je vlastně spojením tématu sociální spravedlnosti a životního prostředí, které již skoro sto let je v USA součástí agendy lidských práv a práv menšin. Ale až v 80. letech vznikl samotný pojem v rámci boje za rovnost, kdy byla dokázána souvislost mezi chudinskými čtvrtěmi (v USA s rasovým podtextem) a environmentálním zatížením (Cole, 2001). V souvislosti s tím v USA bylo uznáno vládou 17 principů environmentální spravedlnosti (90. léta). Nehledě na to, že politika USA je v tomto směru nejpokročilejší, vytvořila také systém pro mapování environmentální nespravedlnosti. Je nutné, ale zmínit, že úspěch aktivistů minoritních skupin stál na třech komponentech: autonomie, pozemková práva a občanská/ lidská práva (Taylor 2000). Americký rámec obsahuje:

1. ochranu před environmentálním zatížením
2. prevence veřejného zdraví jako preferovaná strategie
3. předběžná opatrnost a ochrana pracovníků, komunit a ekosystémů

Environmentální nespravedlnost tedy lze identifikovat, pokud znevýhodněné skupiny osob na regionální či národní úrovni neúměrně trpí environmentálními hrozbami nebo neúměrně trpí zneužitím základních lidských práv v důsledku environmentálních faktorů a v poslední řadě, je-li jim odepřen přístup k přírodním zdrojům, k informacím nebo možnosti participace v rámci životního prostředí. (Chabada, 2013, str. 17)

Definice by měla spojovat spravedlivou distribuci prospěchu a rizik týkajících se kvality životního prostředí, současně s možností participace na těchto tématech. (Antypas a kol. 2008). V Evropě je nejrozvinutější systém environmentální spravedlnosti ve Velké

Británii. Řešení tohoto tématu se ve Velké Británii datuje do 80. let, kdy nositelem tématu byly organizace třetího sektoru, které chtěly zpřístupnit minoritám a vyloučeným osobám rekreační možnosti. Největším tématem spolu s rekreací bylo nadměrné vystavení obyvatel znečištěnému ovzduší (Chabada, 2013, str. 21).

2.4.1 Energetická chudoba

Energetická chudoba je v České republice celkem novým fenoménem, ale v rozvojových státech je tento problém dlouhodobě vnímán. Na světě je dle International Energy Agency (IEA) více než miliarda lidí, kteří nemají žádný přístup k elektřině a více jak dva a půl miliardy osob spoléhá především na biomasu. Dnes už i ve vyspělých ekonomikách můžeme mluvit o problému se zabezpečením energetických potřeb, což řeší Evropská komise (EK). Protože dle cílů, které EK má, je přístup k elektřině elementární požadavek nejen pro globální rozvoj, ale i pro moderní způsob života. Druhým pólem názoru na energetickou chudobu jsou ekonomické pohledy na energii jako na komoditu, u které je nutné prosazovat tržní pravidla. S liberalizací na tomto trhu přichází také další zásadní komodity jako je plyn, dodávka, tepla, voda a další, které si některé domácnosti nemohou dovolit nebo s naplněním těchto potřeb mají významné problémy. (Hrozek, 2016, Denková, 2017)

Energetickou chudobu lze definovat dle Evropské komise takto: „Energetická chudoba nastává tehdy, když domácnost má potíže nebo nemůže vytopit byt na teplotu 18 až 21°C za cenu, kterou si může finančně dovolit (v rozvojových státech jde o chlazení na tuto teplotu). Přitom musí být zachovány další služby spojené s dodávkou energií, jako je dodávka elektřiny, doprava, internet.“ Velká Británie, kde je koncept energetické chudoby velkým námětem pro politické řešení, definuje energetickou chudobu na základě výdajů spojených s energiemi. Domácnost trpí energetickou chudobou, pokud utrací více, než 10% svých příjmů za vytápění ve stejné teplotní hranici jakou určuje EK. Tyto teplotní hranice jsou určeny jako vhodné pro domácnost Světovou zdravotnickou organizací (WHO), která zohledňuje nejen seniory, ale také děti. V Evropě bylo identifikováno padesát až sto dvacet pět milionů osob, které jsou ohroženi energetickou chudobou, proto je nutné tento problém řešit i na našem kontinentu (Hrozek, 2016; EU FUEL POVERTY NETWORK).

Za zvyšování počtů osob ohrožených energetickou chudobou můžeme považovat v jistém smyslu i ekonomickou krizi. Narůstání cen energií, jež nejsou úměrné

primárním cenám komodit. Za další obecné příčiny energetické chudoby jsou identifikovány také nedostatečné příjmy domácností, špatný způsob vytápění, minimální znalost možných úsporných opatření nebo nemožnost tyto úsporné opatření vykonat, dále špatný stavebně technický stav budov a nedostatečná izolace. Všechny tyto důvody se setkávají právě v tématu bydlení u osob trpící chudobou či sociálním vyloučením. V České republice je ohroženo 20% domácností, to znamená každá pátá domácnost.

Česká republika se přidala k organizaci IEA v roce 2001, v roce 2016 vznikla kniha o stavu tohoto problému v České republice. V této publikaci jsou identifikovány silné a slabé stránky energetické politiky v ČR a jsou navrhována řešení pro udržitelnou budoucnost v oblasti energií. Například atomová energie podle nich bude hrát velkou roli v boji s energetickou chudobou. Dále bychom měli pracovat na zabezpečení energií, úsporách energie, emisích a dostupnosti elektrické energie. (Hrozek, 2016, Denková, 2017, IEA) IEA považuje řešení energetické chudoby v ČR za dlouhodobý a usilovný proces, podle nich ČR schvaluje Národní energetickou koncepci.

Většina článků v českém jazyce o energetické chudobě se odkazuje na sociální dávky na bydlení, kde je část financí poskytována právě na energie. Dne 30. listopadu 2017 MPSV uspořádalo workshop k tématu energetické chudoby. Kde zazněly také důsledky energetické chudoby, kdy existuje větší procento osob trpící zdravotními problémy a depresemi právě v důsledku energetické chudoby.

V České republice je vydáváno 11% nákladů domácností právě za energie, tedy číslo odhadované MPSV ohledně energetické chudoby může být ve smyslu zranitelnosti mnohem vyšší. Domácnosti měly problém v roce 2016 uhradit vyšší výdaj v hodnotě 10 tisíc Kč ve 32 procentech případů, proto je takový nedoplatek na energiích často startem k sociálnímu vyloučení.

Dle Matouška (2018) bylo kvalitativně popsáno několik strategií, které domácnostem pomáhají vyrovnat se s energetickou chudobou.

- a) Podle anglického hesla „heat or eat“ zásadně šetří na jídle.
- b) Při nedostatku financí volí raději zaplacení energií než nájmu („odpojení je rychlejší než vystěhování“).
- c) Domácnosti samostatně získávají pevná paliva (dřevo z lesa, klestí, odpady).
- d) V zimě vytápění jen části bytu (po investici do zateplení a ústředního topení se domácnosti zvýšily celkové náklady).

- e) Je využíván starý kotel a je odkládána výměna ze strany majitele nebo kvůli nedostatku financí (vlastnictví se netýká osob v HN). Zvyšuje se tak riziko požárů a nehod.
- f) Majitel neudrží bytový dům (bez dveří a oken). Nájemníci vytápí přímotopy části bytu, což je mnohem dražší.
- g) Pronajímatel vybírá zálohy na ohřev a vytápění, ale topí minimálně.
- h) V azylových domech nebo sociálním bydlení mají klienti problém uzavřít smlouvu o dodávce, protože mají z minulosti dluhy.
- i) Uzavírání smluv s dalšími dodavateli v důsledku dluhů a zároveň musí zaplatit poplatky předchozímu dodavateli. V důsledku je mnohem dražší. (Matoušek, 2018)

Řešení energetické chudoby je závislé na několika úrovních: evropské, národní a lokální. Jelikož je téma možné řešit mnoha způsoby na několika polích zájmu (ekonomika, sociální politika, regionální rozvoj), přináší také různá východiska: ekonomické, regulatorní a informační. Evropská unie (směrnice 2009/72/ES a 2009/73/EC) požaduje od členských států větší ochranu koncových zranitelných odběratelů.

Například Velká Británie zajišťuje při odpojování energií poradenství a informace o možnostech na trhu. ČR poskytuje sociální dávky, ze kterých by měly být energie dostatečně zabezpečeny, jinde existují speciální tarify pro ohrožené osoby nebo působí ve směru energetické účinnosti (ČR - kotlíkové dotace a Zelená úsporám, ale to je pro chudé lidi nedosažitelné vzhledem k financování zpětně nebo z důvodu spoluúčasti, dále jsou překážkou také informace). V ČR se setkáváme s možností uzavřít splátkový kalendář a například ČEZ má svého ombudsmana.

V budoucnu se ČR bude muset rozhodnout, zda využije pasivního řešení (sociální tarif nebo sociální transfery) nebo inovativních a proaktivních možností (poradenství (sít' EKIS), energetické úspory, dostupné dotace).

Tématu se budu v další části věnovat v konkrétních lokalitách, jelikož energie, voda a další služby jsou základní potřeby domácností, ale zároveň jsou komplikovanými tématy k řešení v rámci sociálního vyloučení.

2.4.2 Občanská vybavenost

Jak uvádí Mareš (2000), prostorová segregace nevede jen ke sníženým možnostem na trhu práce, ale také k redukci sociální/ občanské vybavenosti nejen institucemi a možnostmi kulturního vyžití, ale také odcházejí drobní obchodníci, protože zde není taková kupní síla jako v oblastech, kde žije střední nebo vyšší třída, která je zákazníky častěji a stabilněji.

Veřejný prostor a plochy občanské vybavenosti by dle Ústavu územního rozvoje měly naplňovat veřejný zájem. Občanská vybavenost, která bude v rámci výzkumu sledována (dle vyhlášky 501, Plochy občanského vybavení a veřejné prostranství) bude trochu upravena, ale ve většině případů obsahovat: instituce (ZŠ, MŠ), sociální služby, zdravotnická zařízení (lékař obvodní - dětský, dospělý a další odborná pracoviště+ lékárna), kulturní zařízení (knihovny, divadla, kina,...) + tělovýchova a sport (sportoviště, sportovní kluby, atd.), ochrana obyvatelstva (Policie ČR a městská), MHD + automaty na jízdenky či jiná možnost koupě lístků, cesty, dopravní infrastruktura a parkování, veřejná správa (úřady), obchodní prodej (obchody se smíšeným zbožím, případně večerky), ubytování, stravování, služby (pošta, bankomaty, a další), věda a výzkum, rekreace (parky, příroda, jezera atd.) a lázeňství.

Netřeba zdlouhavě vysvětlovat co je občanská vybavenost, ale je potřeba znovu zdůraznit, že zde je možnost vidět rozdíly v kvalitě bydlení a proto je občanské zázemí lokalit v rámci této práce posuzováno.

2.5 Systém dávek na bydlení

Tak jako teoreticky tuto práci zastřešuje téma sociální vyloučení, tak věcně je ústředním tématem systém dávek na bydlení a samotné bydlení. Především pak doplatek na bydlení, který bude v této kapitole popsán. Jde především o podmínky přijetí této dávky, celý proces, administraci a důsledky v oblasti bydlení.

„Solidarita ve společnosti může být dobrovolná nebo nedobrovolná (oktrojovaná). Naplněním nedobrovolné solidarity je státní politika redistribucí a transferů. Smyslem je přerozdělování ve společnosti, a to jak vertikální (mezi bohatými a chudými), tak horizontální (mezi generacemi, solidarita zdravých s nemocnými, bezdětných osob s rodinami s dětmi).“ (Potůček, 2010, str. 249) Peněžitě sociální dávky jsou jedním z

důležitých nástrojů sociální politiky a jak píše MPSV o dávkách hmotné nouze na svých webových stránkách jsou opatřením pro boj se sociálním vyloučením (MPSV, 2018).

Doplatek na bydlení spadá v sociální politice do pilíře sociální pomoci, která pomáhá lidem v hmotné nouzi. Osoba nebo rodina v hmotné nouzi je ta, která „nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit (uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo využitím majetku) a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.“ (MPSV, 2018). Základním pravidlem dávek HN je to, které říká, že dávku může pobírat pouze jedna osoba v domácnosti, která je žadatelem a další osoby v domácnosti jsou tzv. „společně posuzované osoby“ pro potřeby žádosti o dávky HN. „Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí. Doplatek na bydlení lze přiznat s přihlédnutím k jejím celkovým sociálním a majetkovým poměrům také osobě, které příspěvek na živobytí nebyl přiznán z důvodu, že příjem osoby a společně posuzovaných osob přesáhl částku živobytí osoby a společně posuzovaných osob, ale nepřesáhl 1,3násobek částky živobytí osoby a společně posuzovaných osob.“ (MPSV, 2018)

Nárok na doplatek na bydlení má tedy osoba, která projde prvními podmínkami a na základě právního titulu (smlouvy, rozhodnutí, vlastnictví) užívá byt nebo obytný prostor či ubytovací zařízení. A zároveň pokud po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení snížených o příspěvek na bydlení byl: „a) příjem vlastníka bytu nebo jiné osoby, která užívá byt, zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí osoby (§ 24), nebo b) příjem společně posuzovaných osob zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí společně posuzovaných osob (§ 24)“ (ČR, Zákon o pomoci v hmotné nouzi, 2006). Žadatel musí také dokázat písemným dokladem právní titul k užívání bytu (smlouva, manžel/ka vlastníka, i při probíhajícím dědickém řízení) nebo „v případech hodných zvláštního zřetele“, který může určit orgán pomoci v hmotné nouzi na základě informací od pověřeného obecního úřadu nebo újezdního úřadu. Tento stav může nastat v případě bydlení v ubytovacím zařízení (§ 33a odst. 3) nebo v jiném než obytném prostoru splňujících standardy bydlení dle § 33b odst. 1. V případech bydlení v domově pro seniory, domově pro osoby se zdravotním postižením, domově se zvláštním režimem, v chráněném bydlení, domě na půl cesty,

terapeutické komunitě, zdravotnickém zařízení lůžkové péče nebo v azylovém domě podle zákona o sociálních službách (108/2006).

Novinkou v zákoně je aplikace zákona č. 98/2017 Sb. (změna 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů), s účinností od 1. června 2017. Kde je specifikováno, že žadatel by měl vyhledat pomoc ve své obci, kde má trvalé bydliště a pokud osoba odmítne nabízené přiměřené bydlení, nárok na dávku nevznikne. Pokud však obec nemá možnost nabídnout vhodné bydlení (vzhledem i k handicapu), písemně vydá doporučení dalšího postupu.

A druhou velmi diskutovanou novinkou je opatření obecné povahy definující oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů (dále OOP), které v důsledku nově přichozím obyvatelům zamezí nároku na dávku v takto označené lokalitě. Toto řešení je považováno za velmi kontroverzní z mnoha hledisek a jedním ze základních je porušování rovnosti před zákonem (Ústavní žaloba).

V rámci zákona 111/2006 Sb. Zákon o pomoci v hmotné nouzi je nutné vysvětlit si ještě některé další pojmy v oblasti bydlení. „**Bytem** se pro účely tohoto zákona rozumí soubor místností nebo samostatná obytná místnost, které svým stavebně technickým uspořádáním a vybavením splňují požadavky na trvalé bydlení a jsou k tomuto účelu užívání určeny podle stavebního zákona nebo jsou zkolaudovány jako byt.“

Za **byt** se pro účely tohoto zákona považuje též soubor místností, které tvoří **stavbu pro individuální či rodinnou rekreaci**, nebo samostatná místnost, která tvoří stavbu pro individuální či rodinnou rekreaci, pokud jsou tyto stavby užívány vlastníkem k trvalému bydlení a pokud splňují standardy kvality bydlení podle § 33b odst. 1.

„**Jiným než obytným prostorem** se pro účely tohoto zákona rozumí prostor, který je na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu určen pro bydlení, a který zároveň splňuje standardy kvality bydlení podle § 33b odst. 1.“

„**Ubytovacím zařízením (dále ubytovna)** se pro účely tohoto zákona rozumí ubytovací zařízení splňující podmínky uvedené v § 21a zákona o ochraně veřejného zdraví, jestliže je ubytování v těchto zařízeních poskytováno na dobu delší než dva měsíce v období šesti měsíců po sobě jdoucích...“ (ČR, Zákon o pomoci v hmotné nouzi, 2006)

Podmínkou pro vyplácení DnB v jiném než obytném prostoru a staveb pro individuální či rodinnou rekreaci, se posuzuje (kontrolu dělá stavební úřad na žádost ÚP):

- „objekt má povahu samostatně vymezeného uzamykatelného prostoru s minimálně jednou pobytovou místností,
- objekt má zajištěn neomezený přístup k pitné vodě,
- obytná místnost má podlahovou plochu min. 8 m² (16 m², pokud má objekt jednu místnost, pokud jde o jednolůžkový pokoj v ubytovací jednotce 8 m², 12,6 m² u dvoulůžkového pokoje),
- stavba splňuje požadavky pro bezpečnost a ochranu zdraví,
- světlá výška místností je alespoň 2 600 mm (2 300 mm v podkroví, u staveb pro individuální či rodinnou rekreaci 2 500 mm, 2 300 mm v podkroví),
- objekt má záchod a koupelnu (u staveb pro individuální či rodinnou rekreaci záchod),
- objekt má zajištěno denní osvětlení, větrání a vytápění s možností regulace vnitřní teploty.“ (Dávky na bydlení, 2017)

Odůvodněné náklady na bydlení je součtem všech nutných plateb, které jsou nezbytné pro bydlení. Tedy nájemné a to až do výše v místě obvyklé, dále to jsou jiné poplatky spojené s vlastnickou strukturou a vztahem k nemovitosti. Prokazatelné náklady se řídí zákonem o státní sociální podpoře neboť základní dávkou na bydlení je příspěvek na bydlení a doplňuje jej právě DnB. Při užívání jiného než obytného prostoru nebo v ubytovnách je úhrada přiznána maximálně z 80 % výše v místě obvyklé. U staveb pro individuální či rodinnou rekreaci je pro změnu propláceno jen 90 % celkových normativních nákladů.

Dalšími odůvodněnými náklady jsou poplatky za služby, které jsou bezprostředně spojené s užíváním bytu, avšak taktéž maximálně do výše, která je v místě obvyklá. Jedná se o platby za ústřední (dálkové) vytápění, dodávku teplé vody, za úklid společných prostor v domě, za užívání výtahu, za dodávku vody z vodovodů a vodáren, za odvádění odpadních vod kanalizacemi, za osvětlení společných prostor v domě, za odvoz tuhého komunálního odpadu, za vybavení bytu společnou televizní a rozhlasovou anténou, popřípadě další prokazatelné a nezbytné služby související s bydlením (MPSV, 2018).

Posledním uznatelným nákladem jsou spotřeby energií, plynu nebo jiných paliv, dle místně obvyklé ceny. „Výše úhrady za prokazatelnou nezbytnou spotřebu energií se stanoví jako průměrná cena za dodávku energií pro bytovou jednotku určité velikosti podle sdělení příslušných dodavatelů těchto energií, nejvýše však ve výši skutečných úhrad; v odůvodněných případech lze navýšit takto zjištěné částky až o 10 %; za odůvodněný případ se považuje zejména dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav.“ (ČR, Zákon o pomoci v hmotné nouzi, 2006) Doplatek na bydlení je v tuto chvíli posuzován na základě odůvodněných nákladů na bydlení v daném měsíci.

Přiznanou výši doplatku na bydlení určí Úřad práce na základě výpočtu, kdy odečte příspěvek na bydlení od všech uznatelných nákladů. Dále odečte příspěvek na živobytí rodiny (domácnosti). „Rozdíl mezi takto upravenými náklady a příjmem činí výši doplatku na bydlení. Vychází-li částka v záporné hodnotě, nemáte nárok na doplatek na bydlení.“ (Dávky na bydlení, 2017) Přeplatky či nedoplatky jsou ve výpočtu zohledněny a může se tak stát, že se dávka sníží, zvýší nebo na ni nebude vůbec nárok v určitém měsíci.

3. Bydlení

Tato kapitola je přelomem mezi teorií a praxí diplomové práce, proto v této kapitole zmíním nejdůležitější souvislosti teoretické a praktické v rámci sociálního vyloučení, legislativy a obecně situace v ČR. V následujících kapitolách se budu věnovat jen městu Ústí nad Labem a vybraným SVL.

Právo na bydlení je ČR deklarováno v rámci Evropské listiny práv a svobod, samo o sobě je bydlení základní lidskou potřebou a umožňuje naplňování dalších potřeb. Proto se bydlení objevuje jako druhá nejdůležitější hodnota hned za výživou. Tradiční funkce obydlí je ochrana před nepříznivými vlivy přírody, v dnešní době je ochranou před nebezpečím a rušivými elementy společnosti jako je hluk a znečištěné prostředí.

Obydlí pak dále plní funkci soukromí, kde se lze izolovat od kontaktu s dalšími lidmi. Avšak právo na bydlení je nenárokové a nevymahatelné, nejde totiž o zajištění obydlí, ale o právo na ochranu obydlí jako soukromého majetku, ochranu před nezákonným vystěhováním a před diskriminací (upravuje OZ). Je tzv. sociálním právem, které ovlivňuje životní úroveň domácností. V české společnosti se o tomto právu hovoří často v souvislosti se sociálním bydlením, protože náklady na bydlení jsou jednou z největších životních investic, z toho důvodu je bytová politika tolik významná.

Dle Českého statistického úřadu a údajů z roku 2016 jsou výdaje za bydlení, vodu, energii a paliva českých domácností 20,8 %, což je několikrát více než v jiných státech Evropy. Náklady jsou rozděleny dle jednotlivých složek takto:

- Nájem a běžná údržba – 7,4 %
- Vodné, stočné, další spojené služby – 2,4 %
- Energie, paliva – 11 %
- K tomu bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy: 6,1 %

Poplatky za energii, tedy 11 % lze přirovnat ke všem nákladům spojených s dopravou (nákup a provoz dopravních prostředků, jízdné), které činí také 11 % výdajů domácností. (Matoušek, 2017)

Na dalším obrázku je zřetelné, jaké výdaje jsou vynakládány na bydlení, jedná se o náklady spojené s průměrným nájmem a jako příjem je určen medián příjmů dvou členů domácnosti, což je zkreslující pro příklad této diplomové práce. Pokud bychom přidali příjemce dávek, situace by se zhoršila.

A přesto obrázek jasně dokresluje, jak jsou náklady na bydlení pro většinu domácností velmi drahé. Protože obrázek se týká občanů nezávislých na dávkovém systému.

Obrázek č. 5 : Podíl nájmu na příjmu domácnosti v %

Zdroj: Kubátová, 2018

3.1 Trh s bydlením

Trh s nemovitostmi je prostor, do kterého v této práci nebudu zabíhat, jelikož se jedná o složité ekonomické téma a vyjmu pouze potřebné informace.

Bydlení není veřejným statkem, protože vylučuje další osoby ze spotřeby a zároveň oddělujeme jej jen pro svou spotřebu. Ale to neznamená, že neexistují zásahy státu do trhu s bydlením, čemuž se budu věnovat v této kapitole a další kapitole. Tato kapitola je především o tom, co je na trhu s byty důležité.

Česká republika prošla v posledních letech mnoha změnami v oblasti bydlení, velký vliv měla především ekonomická transformace ČR. Na tyto změny pak dále navazuje bytová politika státu, kterou dlouhodobě zkoumá například Lux (2002, 2012) a Sunega (2006). Změny nastaly nejen v kvalitě bytového fondu, ale také v rozložení jednotlivých typů bydlení a jejich počtu, tak aby odpovídala potřebě.

Největší změnou jsou však výdaje za bydlení, které byly připomenuty v předchozí kapitole. Toto zdražování umožnil deregulační zákon 107/2006 Sb., který dovolil majitelům zvyšovat nájemné o částku určenou pro aktuální rok Ministerstvem pro místní rozvoj. Další fáze deregulace proběhla v roce 2011, kdy ve většině ČR platilo tzv. smluvní nájemné. Na konci roku 2012 tak skončil proces deregulace nájemného a

není tak možné jednostranně navyšovat nájemné, ale musí dojít vždy k vzájemné dohodě nájemce a pronajímatele. Výjimkou však jsou města Ostrava, Ústí nad Labem a města Středočeského kraje s vyšším počtem obyvatel.

Nový občanský zákoník, účinný od roku 2014 upravuje výši nájemného a narovnává vztahy mezi pronajímatelem a nájemcem a ochraňuje nájemce jako tu slabší stranu smluvního vztahu. Ošetřuje možnost vystěhování, běžnou údržbu, kterou hradí nájemce a určuje práva pronajímatele. Dle § 2249 nového Občanského zákoníku je pak nájemné sjednáváno bez vlivu státu a založené na svobodné vůli interesovaných osob.

Bohužel velký prostor pro svobodnou vůli nám trh s bydlením moc neumožňuje, protože vhodných bytů (velikostí, lokalitou, cenou) je nedostatek, což je zapříčiněno několika vlivy. Je omezena výstavba, kterou zdržuje proces stavebního povolení. To potvrzuje výkonná ředitelka Central Group (největší rezidenční developer a investor) paní Tomášková, která hovoří o tom, že zařízení povolení bytového domu trvá místo dřívějších osmi let v tuto chvíli deset let a z toho zabere samotná výstavba pouze jeden a půl roku. Náklady těchto projektů tedy rapidně vzrůstají kvůli zdržení.

Dále je problém rozložení bytového fondu a struktura vlastnictví (často cizinci). Nemluvě o stáří bytového fondu a dluhu na údržbě. Velmi významná je také cena, kterou nájemce vynaloží, zvyšují ji zmíněné náklady na výstavbu a zdoluhavý proces povolení, cena pozemků, přísnější normy výstavby. Realitní makléři pak mluví o tom, že běžné byty (50 a 70 m², za adekvátní cenu) mizí z nabídky nájmu i koupí v řádu dnů (CENTURY 21, Štěpán Gjurič).

Cena bydlení je rozhodujícím faktorem pro hledání obydlí. Zároveň je nutné dodat, že výdaje se natolik zvýšily a vhodných bytů je nedostatek, že jsou i lidé s vyššími příjmy nuceni sečkat v pronájmu, i proto jsou ceny nájmu tak vysoké.

V roce 2016 bylo například v pronájmu dle ČSÚ pod hranicí životního minima 65,9 % osob a u skupiny s ŽM až 1,5 ŽM to bylo 51,4 % osob, což dokazuje závislost nejchudších obyvatel na nájemní bydlení.

V ústeckém kraji se zvedla cena bytů nejméně a to o 3 %, oproti Praze, kde se zvedla z roku 2017 na 2018 o cca 8 % (ČSÚ, 2017, 2018). Ale majitelům se vyplatí investice do koupě bytů v Ústeckém kraji, kdy je výnos z nájemného vyšší a rychlejší než například v Praze (ČT, 2018). V mezinárodním srovnání EUROSTATU (Pokorná, 2017) jsme s 12,8 % růstu ceny nemovitostí za 1. čtvrtletí roku 2017 druzí v porovnání s dalšími státy Evropy.

Cenu bydlení pak dále ovlivňuje HDP, populační vývoj, úrokové sazby, inflace, poptávka po bydlení, migrace, turistický ruch, občanská vybavenosti, stáří bytového fondu a neočekávaný vliv má také příroda, psychologie, nálada ve společnosti a politika státní i zahraniční (Podlešák, 2018).

V posledních letech se podnikání ve stavebnictví znovu setkala s růstem (Svaz podnikatelů ve stavebnictví v ČR, 2018) a to mění výrazně situaci na trhu s bydlením. Rozvíjí se také obor stavebnictví, který přináší technologické změny (stínění, odhlučnění, vytápění atd.), ale také se mění materiály využívané pro výstavbu. Již při ceně v roce 2011 se objevuje mnohem více stavební materiál dřevo, kde dříve vládli kámen, cihly a panelové desky.

Na závěr této podkapitoly cituji Gidennse (2009, str. 501), který poukazuje na rozdíl trhu s bydlením pro různé skupiny obyvatel, mnoho lidí v industrializovaných společnostech žije v komfortních, rozlehlých bytech oproti tomu obydlí sociálně vyloučených je přeplněné, málo vytápěné a nestabilní. V samotném výzkumu bude poukazováno na rozdíl na trhu s nemovitostmi.

3.2 Bytová politika

V předchozí podkapitole jsem se zabývala především bydlením jako statkem, který charakterizuje cena a dostupnost nemovitostí. Bytová politika stejně jako vzdělávací a zdravotní politika ovlivňuje naplňování potřeb občanů a proto je nutné, aby existovaly státní zásahy. Zároveň je jednou z nejtěžších sociálních politik, protože se jedná o velké finanční investice a jde o plánování dlouhodobé. Některá rozhodnutí bytové politiky se pak neobejdou bez negativních dopadů na životní podmínky lidí.

Stát na jedné straně vstupuje svými zásahy ve smyslu lepšího fungování trhu a podporuje nákup a stavební udržování nemovitostí. Pomocí vytváření pravidel pro hypoteční úvěry cílí na to, aby si lidé mohli kupovat své bydlení a byla zajištěna tato jejich potřeba. Podporuje také toky informací, které mají pomoci při financování bydlení. Zároveň definuje stavební, bezpečnostní, hygienické, a další normy, které udržují kvalitu a bezpečnost bydlení. Územními plány jsou pak definovány oblasti vhodné pro výstavbu a bydlení. Na druhé straně je stát ochráncem znevýhodněných v oblasti bydlení. A protože naplnění potřeby je finančně nákladné, pomáhá těmito způsoby: dávky na bydlení, odpouštění daní, nevratné dotace, zvýhodněné půjčky, výstavba dotovaných nebo obecních bytů. (Lux, 2011, str. 33)

3.2.1 Aktéři v bytové politice

Hlavními aktéry v bytové politice jsou tedy Ministerstvo pro místní rozvoj, které vytváří vhodné prostředí (právní, institucionální, fiskální podmínky) na trhu s byty pro všechny aktéry. Má na starost územní plánování a stavební řád, kdy „vykonává funkci ústředního správního úřadu ve věcech územního plánování včetně územního rozhodování podle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů a podle dalších právních předpisů. MMR vykonává metodickou činnost, usměrňuje a sjednocuje výkon státní správy a praxi orgánů územního plánování a stavebních úřadů na úseku územního plánování a územního rozhodování.“(MMR, 2012).

Pro tuto práci je nejzásadnější podpora těch skupin domácností, které se o bydlení samostatně nemohou postarat. Cíle bytové politiky jsou:

- Fungování trhu s byty (právní úpravy vlastnictví, vymahatelnost práva a odstranění cenových a právních deformací v segmentu nájemního bydlení)
- Zvyšování finanční dostupnosti bydlení (sociální dávky)
- Zvyšování nabídky bydlení (podpora výstavby, včetně sociálního určení)
- Zvyšování kvality bydlení (podpora vlastníků, údržba, opravy a modernizace bytového fondu)
- Monitoring trhu s byty a jeho účinnost a efektivita nástrojů (korekce)
- Aplikace nediskriminačních pravidel trhu EU a podmínky hospodářské soutěže spolu se slučitelností veřejných podpor s komunitárním právem.

Cíle jsou naplňovány zákony (občanský zákoník, zákon o vlastnictví bytů, 107/2006 Sb. zákon o jednostranném navýšování nájemného, zákon o podpoře výstavby, apod.), dále jsou využívány nástroje v oblasti bydlení (financování ze státního rozpočtu, z prostředků Státního fondu rozvoje bydlení, další financování na základě nařízení vlády). (MMR, 2012)

Dalším aktérem je Ministerstvo práce a sociálních věcí, které spravuje dávky na bydlení skrze úřady práce. MPSV určuje podmínky vyplácení dávek, ale zároveň potřebuje podporu některých institucí MMR (stavební úřad, vodoprávní úřad, katastr nemovitostí). V poslední době tyto dvě ministerstva mají společné téma: zákon o sociálním bydlení.

Poslední plány garantovalo MPSV (vláda Bohuslava Sobotky) a zákon nebyl kvůli neshodám nakonec přijat, ale přesto existují na MPSV projekty věnující se pilotování sociálního bydlení. V tuto chvíli MMR plánuje nový zákon o sociálním bydlení, kdy by se měly stavět tzv. sociální domovy, což je podle prezentovaných představ MMR dosti podobné ubytovněm a ty dle zkušeností osob s bytovou nouzí vedou k segregaci. Avšak obhajují se tím, že se bude jednat jen o první stupeň prostupného bydlení, který bude navazovat sociální bydlení (Martinek, 2018). V tuto chvíli je nutné dodat, že v tomto směru má ČR velký dluh a hodně práce do budoucna, tak aby poskytla všem obyvatelům dostupné bydlení a zajistila jejich základní potřebu.

Dle zákona 128/2000 Sb. O obcích má obec za úkol pečovat o všestranný rozvoj svého území a zajistit potřeby svých občanů. V souladu s veřejným zájmem a specifickými podmínkami území zajišťuje také uspokojení potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví a další. Významným aktérem jsou tedy samostatné obce, které pečují o své občany a zároveň v souvislosti s nepřijatým zákonem o sociálním bydlení, řeší situaci po svých liniích. V tuto chvíli jsou pro ně například otevřeny již druhé dotace na sociální bydlení (výstavba i rekonstrukce), kde chce MMR (v rámci IROP) zajistit umístění sociálního bydlení mimo oblasti segregace vyloučených osob a nenavyšovat tak kumulaci negativních jevů.

Některé obce jsou v rámci MPSV zapojeny do pilotů sociálního bydlení (respektují stejnou zásadu jako MMR) a vznikají lokální koncepce sociálního bydlení, které lépe cílí na místní potřeby pro ohrožené osoby. Základem je určit cílovou skupinu, která je ohrožena ztrátou bydlení a potřebuje v tomto směru pomoci, dále vytváří koncepci sociálního bydlení a nastavují celý systém. Některé obce se inspiřují zahraničními modely (Housing first - Brno, Affordable housing a další) a některé vytváří své vlastní na míru specifickým podmínkám své obce.

Další aktéři se pak snaží tuto snahu obcí podpořit, například Agentura pro sociální začleňování na svých stránkách uvádí, co by měly obce v oblasti bydlení podnikat za kroky. Z občanského sektoru vytváří velký tlak platforma pro sociální bydlení, Asociace lidí pro domov a další neziskové organizace.

3.3 Nestabilita bydlení

Tato kapitola se soustředí na důvody, které způsobují problémy v oblasti bydlení osobám závislých na dávkovém systému anebo osobám znevýhodněným sociálním vyloučením.

V první řadě je to systém dávek, který nezajišťuje stabilitu příjmu například v situacích, kdy vznikne nedoplatek nebo přeplatek na energiích či dalších službách. Problematické je také získání příjmu na krátkou dobu (např. sezónní práce, brigády), protože pokud vypadne člověk z dávek HN, je těžké znovu nastartovat stabilní doplatky na bydlení a mít tak zajištěné bydlení. Také proto jsou často voleny alternativní příjmy (půjčky, trestná činnost, práce na černo), aby byla zajištěna stabilita bydlení. Nepomáhá ani opakující se situace změn v dávkových systémech, kdy vypadnou dávky (nový systém, jiné schvalování nebo podmínky) a lidé, jež mají bydlení závislé právě na těchto financích, musí jednat s majiteli nebo přijmout vystěhování. Těmto tématům jsem se věnovala v rámci kapitoly o dávkách a zároveň v kapitole o energetické chudobě. Více se budu v tuto chvíli věnovat právním ukotvením nájemních vztahů.

Nový občanský zákoník (dále OZ), platný od roku 2014, má ochraňovat slabší stranu tedy nájemce. Projevuje se to konkrétně v § 2235, kde je řečeno, že se nepřihlíží k ujednáním, která by zkracovala nájemníková práva. Dále se dle § 2239 (zakázané ujednání) nepřihlíží k ujednání, které ukládá nájemníkovi zjevně nepřiměřenou smluvní pokutu a zároveň nepřiměřené povinnosti vzhledem k okolnostem.

Další ochrana nájemce spočívá v úpravě o skončení nájmu na základě výpovědi. §2291 hovoří o tom, že pokud nájemce porušil svou povinnost velmi závažným způsobem, je možné vypovědět nájem bez výpovědní doby. Zásadní porušení je neplacení nájmu a nákladů za služby, v ostatních případech platí tři měsíční výpovědní lhůta. Předtím než dá pronajímatel výpověď, musí proběhnout výzva nájemci, který má situaci napravit v přiměřené době, po uplynutí a nesjednání korekce závadného chování pak lze vypovědět nájem. Nájemce má pak, ale další dva měsíce po výpovědi, kdy může podat návrh k soudu na neoprávněnost výpovědi.

Důvod neplacení nájemného často souvisí právě s nestabilitou systému dávek, ale samozřejmě jsou i případy kdy jsou dávky zneužívány samotnými příjemci na jiné věci, v tom případě se pak, ale jedná o trestný čin.

Změna výše nájemného může být na základě ujednání provedena každoročně, pokud si toto neujednají, může pronajímatel navrhnout zvýšení až do srovnatelné ceny

nájemného, která je ale striktně určena zákonem (maximálně o 3,5% vynaložených nákladů na úpravu domu). Pokud se zvýší kvalita bydlení například opravou domu, je možné, aby měl majitel souhlas pouze od dvou třetin, a cena se automaticky zvedne pro všechny v bytovém domě. (ČR, Občanský zákoník, 2012)

Problematické jsou obecně i nájemní smlouvy, které jsou ve vyloučených lokalitách obvykle na dobu určitou - tři měsíců, což nezajišťuje dlouhodobé jistoty bydlení. Tento typ smlouvy, dle OZ lze vypovědět jen v případě, že se závažným způsobem změní okolnosti, ze kterých smluvní strany při podpisu vycházely. V případě smlouvy na dobu neurčitou je možné vypovědět smlouvu bez udání důvodu, ale s tříměsíční výpovědní lhůtou. Pokud nájemní vztah přechází na jiného spolubydlícího, doba nájmu je omezena na dva roky a poté záleží na jejich dalších ujednáních. Neexistuje-li další spolubydlící, práva přechází na oprávněné dědice, pokud se takový dědic do šesti měsíců neobjeví, lze považovat smlouvu za ukončenou, ale věci nájemce musí uchovat. Nutnost úschovy věcí souvisí také s vystěhováním na základě výpovědi, což se často v SVL nerespektuje.

Při zajištění bydlení chudých lidí nepomáhá ani uzákoněný fakt, který dovoluje jistinu až ve výši šestinásobku měsíčního nájemného. (ČR, Občanský zákoník, 2012) Avšak nájemce má nově právo na úroky z uložené částky, z níž si při skončení nájmu odečte dluh. V podmínkách bydlení SVL nebyli dříve požadovány kauce, ale dnes už existují i domácnosti, které jistotu platili, ale zároveň na ni nedostali peníze z dávek (k těmto účelům určena mimořádná okamžitá pomoc).

Poslední a nejvíce ohrožujícím faktorem bydlení je stav obytného prostoru. Pronajímatel má možnost pronajmout byt nezpůsobilý k bydlení pod podmínkou, že jej nájemce opraví. Dohoda pak je o rozsahu práv a nákladech, které nájemce vynaložil. Pronajímatel, který se rozhodne rekonstruovat obývaný byt, musí nájemcům zajistit náhradní ubytování, pokud je nezbytně nutné vystěhovat se z bytu. Dále je pak povinen uhradit náklady spojené s vyklizením bytu a s náhradním bydlením.

Dalším špatným příkladem jsou ubytovny, které jsou kolaudovány jako ubytovací zařízení a mají nižší standard než bytové domy. V praxi dle ASZ dochází k tomu, že bytové domy ve špatném stavu jsou vydávány raději za ubytovny, protože proces kolaudace je průchodnější.

Zde je další identifikovaný problém kontroly stavebního úřadu, který má vyhlášku identifikující druhy staveb vhodné pro přechodné ubytování a služby s tím spojené. I podle ombudsmanky jsou v některých případech nedostatečně využívány nástroje, které

stavební úřad má, což dokládá její citace: „Zde je třeba zmínit, že se ve své praxi dlouhodobě setkávám s velice rezervovaným až odmítavým přístupem stavebních úřadů k faktickému výkonu jimi vydaných rozhodnutí, a to zejména v důsledku nedostatečného finančního krytí nákladů, které jsou s tím spojeny a jež jdou z rozpočtů obcí.“ (Seitlová, 2013).

Například pokud je stav budovy nevhodný, lze na něj stavební úřad upozornit, ale není pravidlo, že kontrola přijde, k tomu dochází až když je budova zdraví ohrožující nebo je požádán dalšími institucemi o kontrolu. Pokud shledá závady na budově, předává protokol vlastníkovi, který má lhůtu na nápravu. V případě, že náprava neproběhne, stavební úřad udělí pokutu a zároveň by měl začít konat samostatně a náklady zpětně vymáhat.

Dle informací MMR (2012) pro ASZ (ministra pro spravedlnost) stavební úřady v 80 % nekonají nápravu samostatně, protože se jedná o náklady obce, která využije finanční prostředky raději jinak. Proto jsou osoby závislé na takovém druhu bydlení znovu vylučovány z důstojného bydlení. (ČR, Občanský zákoník, 2012)

Dřívější nahlašování osob dle OZ, které jsou ve společné domácnosti, bylo problematické. Dnes to není nutné, avšak nájemník uvádí počet osob. Ve smlouvě může být také uvedeno, že pronajímatel musí s počtem souhlasit, výjimkou jsou jen blízké osoby, kdy jeho souhlas není nutný. Pro potřeby dávek je stále nutné nahlašovat osoby ve společné domácnosti, v tomto smyslu se vedou spory o tom, jak dlouho může trvat návštěva dalších osob v domácnosti, tak aby nebyl považován za další osobu posuzovanou v rámci žádosti.

Poslední součástí nestability bydlení je dodávka nezbytných služeb, která je v OZ ukotvena tak, že pokud se nedohodnou na tom, kdo zajišťuje nezbytné služby, zajistí je pronajímatel. Jsou to dodávky vody, odpadních vod, dodávka tepla, odvoz komunálního odpadu, osvětlení, čištění komínu, provoz výtahu, úklid společných prostor a zajištění rozhlasového televizního vysílání. Způsob rozúčtování těchto služeb se řídí speciálním právním předpisem zákona č. 67/2013 Sb.

V praxi však stále dochází k nepravdivému vyúčtování z důvodu příjmu dávek a jeho stropování a nebo také z důvodu šetření. V některých ubytovnách jsou určeny například hodiny, kdy teče teplá voda. Problém se společnými poplatky pak tíží hlavně společnosti vlastníků jednotek (SVJ), protože kvůli dluhu některých pronajímatelů na službách jsou pak vystaveni exekučním řízením a odpojování služeb (vody, tepla - např. Jirkov, Janov).

4. Cíle diplomové práce a výzkumné otázky

Cílem diplomové práce je popsat současný stav bydlení v Ústí nad Labem v konkrétních lokalitách a jednotlivých ubytovnách a odhalit, jaká je kvalita bydlení na základě stanovených měřítek, které lze porovnávat na trhu s bydlením. Výsledkem je posouzení, zda pomoc státu ve formě sociálních dávek na bydlení pomáhá naplňovat bytovou potřebu dostatečně a adekvátně k ceně. Základní hypotézou totiž je, že kvalita bydlení neodpovídá ceně nájmu ve zvolených SVL.

Výzkumné otázky mají souvislost s obecným cílem práce a jsou doplněny o hypotézy.

- **Splňuje bydlení placeného z dávek pomoci v HN stanovená měřítká dostatečně?**

Hypotézou je, že bydlení placené z HN nenaplnuje ani polovinu možných bodů a přesto je stejně drahé nebo dražší než bydlení mimo SVL. Tato otázka bude zodpovězena na základě určených měřítek ve třech oblastech, které jsou sledovány na trhu s nemovitostmi. Ceny jsou zjišťovány z dotazníků s respondenty ze SVL a na základě cen na trhu mimo SVL.

- **Jaké další nedostatky se v bytech vyskytují?**

Hypotézou je, že se budou objevovat problémy s elektřinou, vodou, hygienou a vybavením domácnosti. Primárně tato otázka bude sledována u respondentů ze SVL a doplní tyto informace sociální pracovníci.

- **Jak vnímají obyvatelé své postavení na trhu s bydlením a proč v lokalitě bydlí?**

Hypotézou je, že trh s bydlením není lidem ze SVL přístupný. V lokalitě zůstávají bydlet, protože nemají jinou možnost. Tyto informace budou získány pomocí dotazníků a informace doplní v rozhovorech SP.

- **Je forma bydlení stabilní v souvislosti s okolnostmi sociálního vyloučení oproti normálnímu trhu s byty?**

Tuto otázku nelze kvantifikovat. Jde spíše o jednotlivé zkušenosti sociálních pracovníků, kteří hovoří o zkušenostech svých klientů. Tato otázka má za úkol vysvětlit další problémy, které jsou spojené s bydlením placeného z dávek pomoci v HN.

5. Metodologický přístup

Na základě teorií a praktických východisek v oblasti bydlení, které uvádím v předchozích kapitolách, je postaven celý výzkum. Tématem výzkumu a zároveň výzkumným problémem je kvalita bydlení placeného z dávek hmotné nouze v Ústí nad Labem. Na začátku tohoto výzkumu byly stanoveny výzkumné otázky a výzkumné cíle. Ty shrnuji v tabulce číslo 5 pro přehlednost a doplňuji o techniky sběru dat, kterými je možné naplnit výzkumné cíle a otázky. V dalším textu této kapitoly je popsán postup výzkumu, cílová skupina respondentů a získaná data.

Tabulka č. 5: přehled použitých metod a VO

Výzkumný problém:		
Kvalita bydlení placeného z dávek pomoci v hmotné nouzi v Ústí nad Labem		
lokality Předlice, Krásné Březno a Mojžíř		
Výzkumné cíle	Výzkumné otázky	Metody sběru dat
Primární cíl: Jaká je kvalita bydlení (placeného z dávek) na základě stanovených měřítek, které lze porovnávat na trhu s bydlením a je jejich cena tomu adekvátní?	Splňuje bydlení placeného z dávek pomoci v HN stanovená měřítka dostatečně?	<ul style="list-style-type: none"> - Dotazníky pro experty (realitní makléři, stavaři, architekti, další odborníci) - Dotazníky pro obyvatele SVL - Analýza sekundárních dat - průzkum trhu
Sekundární cíle: Popsat další nedostatky v oblasti bydlení.	Jaké další nedostatky se v bytech vyskytují?	<ul style="list-style-type: none"> - Dotazníky pro obyvatele SVL - Rozhovory se sociálními pracovníky
Další cíle:	Jak vnímají obyvatelé své postavení na trhu s bydlením a proč v lokalitě bydlí?	<ul style="list-style-type: none"> - Dotazníky pro obyvatele SVL - Rozhovory se sociálními pracovníky
	Je forma bydlení stabilní v souvislosti s okolnostmi sociálního vyloučení oproti normálnímu trhu s byty?	<ul style="list-style-type: none"> - Rozhovory se sociálními pracovníky

Zdroj: autor

5.1 Design výzkumu

Zvolen je výzkumný design případové studie, který ukáže na jednotlivých sociálně vyloučených lokalitách nedostatky v oblasti bydlení, ceny a kvalitu bydlení. Vybrané lokality jsou dvakrát Předlice, Krásné Březno (Nový svět) a Mojžíř. Tyto sociálně vyloučené lokality jsou popsány podrobněji dále v této kapitole. Případová studie byla vybrána kvůli dobré znalosti těchto lokalit, které jsou typické pro sociální vyloučení v ČR. Dále jsou často středem zájmu politiků, proto se snažím tyto lokality co nejvíce vykreslit v oblasti bydlení, tak aby mohly být využity pro tvorbu sociální politik v oblasti bydlení. V případové studii jsou také využita data získaná v rámci pracovního uplatnění v ČVT, což je také velkou výhodou a dodává to práci další přidanou hodnotu.

Využita jsou paradigmatata kvalitativní i kvantitativní, to znamená, že se jedná o smíšený výzkum. Smíšená výzkumná strategie využívá výhody obou přístupů, tyto výhody dokládá metaforické přirovnání výzkumu k rybářským sítím, které se lépe překrývají a minimalizují nedostatky jednotlivých sítí a tedy metod výzkumů (Lincoln, Guba, 1985 in Hendl, 2004).

Kvalitativní část přináší pochopení daného tématu a hlubší vhled do otázek spojených s bydlením v sociálně vyloučeném prostředí a kvantitativní část přidává měřitelné výsledky týkající se především kvality a ceny bydlení placeného z dávek HN a dodává ověření kvalitativních výsledků. Důvodem výběru je širší kontextu a dále doplňování možností zodpovědět výzkumné otázky vybranými metodami.

Více technik sběru dat je v tomto výzkumu velmi žádoucí z důvodu hlubšího a řádného pochopení celého problému. Využité techniky jsou jmenovitě pozorování ze strany sociálních pracovníků a výzkumníka, dále to je studium dokumentů, konkrétně reporty pracovníků týkající se situace v jednotlivých lokalitách a další texty, které doplňují teoretické porozumění. Dotazníkové šetření s lidmi z lokalit pak nabízí subjektivní zainteresovaný pohled na zkoumaný problém obchodu s chudobou. Celá situace s bydlením placeného z dávek hmotné nouze je velmi proměnlivá a je nutné k tématu přistupovat pragmaticky vzhledem k možnostem využití samotného výzkumu do budoucna.

5.1.1 Pozice výzkumníka

Tento výzkum je velmi lokálně a kontextově orientován. Je tedy nutné uvést, že já jako výzkumník jsem seznámena dlouhodobě s místními podmínkami a kontextem sociálního vyloučení. Což může na jedné straně mít výhody (hlubší znalosti, konkrétní zkušenosti), ale i nevýhody (možné zkreslení, velká zainteresovanost). Limity tohoto postavení jsou omezeny širší škálou zdrojů dat a vyjádřením jiných osob k samotnému téma. Zároveň jsem během posledních dvou let byla odtržena od tematiky v terénu, ale věnovala jsem se jim v literatuře a na systémové úrovni, což pomáhá od zkreslení z mé strany. Má orientace v širším kontextu České republiky vychází z pracovního života a současného pracovního zařazení.

Místní podmínky jsou zjištěny díky adrese bydliště v Ústí nad Labem a zároveň z praxe terénního sociálního pracovníka pracujícího ve vybraných lokalitách. Obecné informace o systémech bydlení a kontextu bydlení v sociálním vyloučení jsem získala v rámci Agentury pro sociální začleňování na pozici lokálního experta na bydlení pro oblast západ (Karlovarský, Ústecký a Plzeňský kraj), zde se setkávám s problémy spojenými s bydlením, ale zároveň doporučuji obcím nástroje k řešení oblasti bydlení. Celkové vědomosti se vyvíjí ze zájmu o tuto oblast a také z předchozího bakalářského studia sociální práce a sociální politiky a pak navazujícího oboru regionální rozvoj.

5.1.2 Vybrané lokality pro výzkum

Lokality, kde bude výzkum probíhat, se nachází v Ústí nad Labem a na všech místech operuje nezisková organizace Člověk v tísni, o.p.s. (dále ČVT). Sekce společnosti se zaměřuje na sociální integraci a jednou z jejích témat je bydlení.

První lokalitou jsou **Předlice (ve výzkumu označení PC)**, které v minulosti byly Německou čtvrtí a po odsunu Němců a privatizaci se pomalu stávaly vyloučenou lokalitou. Nejobydlenější částí a centrem práce organizace ČVT v Předlicích jsou ulice Prostřední, Marxova, které propojují příčně menší ulice (Mahenova, B. Němcové a Řeháčkova). Celý blok je ze dvou stran ohraničen silnicí (Hrbovická – nahoře, Majakovského – vpravo), z jedné strany zahrádkářskou kolonií a potokem a z poslední levé strany Školním náměstím. K této lokalitě je přiřazena také nejbližší ubytovna, která

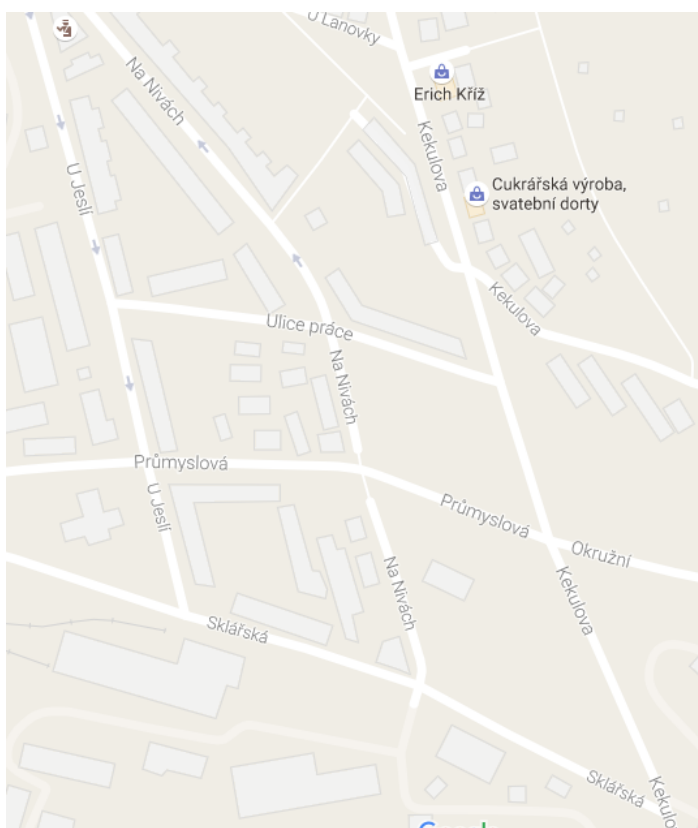
se nachází v ulici Jateční, tak aby lokalita podala komplexní svědectví nejen o nájemních bytech, ale také o ubytovacích zařízeních.

Obrázek 7: Předlice – 1. část

Zdroj: Google maps

V Předlicích se pak nachází ještě jedna oblast (**ve výzkumu označení P**), která je hojně obydlena lidmi pobírající dávky na bydlení (73,41%, Sýkora, 2018) a kterou lze identifikovat jako sociálně vyloučenou s horšími bytovými podmínkami. Jedná se o ulice Sklářská, Ulice práce, Na Nivách, U Jeslí a Průmyslová, kde vede silnice. Tato část je známa především ulicí Na Nivách, která byla výstavní v dobách Německého osídlení, ale v tuto chvíli jsou všechny domy v této ulici ruinami. V okolí této lokality sídlí mnoho firem a také je zde služebna Policie. Nejbližší ubytovnou v této lokalitě je pak ubytovna Klíšská, kde se nachází i nájemní byty.

Obrázek 8: Předlice - 2. část

Zdroj: Google maps

Druhou lokalitou, kde pracuje organizace ČVT je **Krásné Březno (ve výzkumu označení KB)**, kde začaly programy sociální integrace existovat. Jejich sídlo je ve známé ulici Matiční, která byla obestavena zdí a ta byla později zbořena kvůli prostorové segregaci obyvatel. Tyto domy jsou v tuto chvíli zajištěné proti nepovolanému vstupu a nejsou obydleny. Proto se budu věnovat obydleným částem, jako jsou okolní ulice Nový Svět, Svádovská a podchodem pod železnicí spojená ulice 1. Máje. V lokalitě se poblíž vyskytovala ubytovna Freedom, která je v tuto chvíli uzavřena. Avšak informace o ní budou doplňující, protože by neodrážely současnou situaci na trhu s bydlením. Stojí, ale za zmínku její kvalita v období před uzavřením.

Obrázek 9: Krásné Březno

Zdroj: Google maps

Sídlště Mojžíř (ve výzkumu označení M) je nejmladší vyloučenou lokalitou, která spadá pod Úřad městského obvodu Ústí nad Labem v Neštěmicích, stejně jako předchozí lokalita. Jedná se o blok panelových domů v ulici J. Plachty. Jedná se o lokalitu, kde jsou domy družstevního charakteru a další majitelé, kteří byty pronajímají. V lokalitě se v blízkosti nenachází žádná ubytovna, ale vezmu v úvahu jednu z nejbližších, kterou je Český lev v Neštěmicích avšak zde je více osob, které nepobírají HN, to znamená, že informace budou doplňující.

Obrázek 10: Mojžíř

Zdroj: Google maps

5.2 Postup výzkumu

Po vyslovení výzkumných otázek a zvolení technik sběru dat přichází na řadu samotný výzkum. Ten je popisová v této kapitole postupně nejprve po jednotlivých výzkumných otázkách a v kapitolách 5.2.2. až 5.2.4 jsou podrobně popsány jednotlivé techniky sběru dat. V těchto kapitolách jsou uvedeny informace o cílové skupině, postupu a zpracování výzkumu.

5.2.1 Výzkumné otázky a zjišťování dat

První a základní otázkou je zda splňuje bydlení placeného z dávek pomoci v HN stanovená měřítka dostatečně a za adekvátní cenu (VO1).

Zjišťována jsou měřítka ovlivňující cenu za nájemní bydlení na trhu. Jsou to základní měřítka k určení spokojenosti života v pronajaté nemovitosti. Ty jsou zvoleny na základě studia literatury a trhu s bydlením. V následující tabulce jsou shrnuta všechna sledovaná měřítka, která na trhu určují kvalitu bydlení.

Tabulka č. 6: Využitá měřítka ve výzkumu pro kvalitu bydlení

Měřítka pro kvalitu bydlení		
Stavebně technický stav budov	Environmentální spravedlnost a bezpečnost	Občanská vybavenost
Statika domu	Riziko povodní	Školská zařízení a veřejná správa
Stěny – materiál a stav	Industriální znečištění	Zdravotní zařízení
Okna – materiál a osazení	Přístup k vodě a kanalizaci	Kulturní zařízení
Střecha – materiál a stav	Nakládání s odpady	Dopravní dostupnost
Izolace tepla	Možnost rekreace	Služby (pošta, bankomat, atd.)
Vlhkost v domě	Bezpečnost	Obchodní prodej

Zdroj: vlastní zpracování

Stavebně technický stav budov hodnotilo 6 expertů na danou oblast. Jednalo se o stavaře, realitní makléře a architekty. Druhý sloupec ve výzkumu byl zjišťován na základě dotazníků pro obyvatele SVL, kterých se sešlo za všechny lokality 92, a k tomu

o situaci mluví v rozhovorech také sociální pracovníci. Poslední sloupec hodnotili v rozhovorech sociální pracovníci a na základě mapování lokalit doplňují ještě já, tak aby nebyla realita zkreslena a byla co nejaktuálnější. Tato část bude především kvantitativní, proto jsou zvolena měřítka pro kvalitu a jednou ze základních je také cena.

Cenu zjišťuje dotazník pro obyvatele SVL, který obsahuje otázku na cenu nájmu a DnB. Tento dotazník byl distribuován pomocí sociálních pracovníků, kteří byli nápomocni s vyplněním jednotlivým domácnostem, přičemž do něj názorově nevstupovali kvůli tomu, aby byla zachována subjektivita osob a realita o jejich dávkách.

Ceny jsou vyhodnoceny na základě porovnání cen na trhu s bydlením v Ústí nad Labem. Na jedné straně stojí specifický trh s byty, které jsou v sociálně vyloučených oblastech a na druhé straně jsou porovnány s nabídkou bytů mimo vyloučené lokality.

Ceny na trhu jsou zjištěny z realitních kanceláří, dostupných webů sloužících k hledání pronájmu a od sociálních pracovníků, kteří mají navázané majitele pro potřeby hledání bydlení pro své klienty.

Druhá otázka zjišťuje další nedostatky v bydlení, které identifikují samotní příjemci dávek a lidé ze SVL. Tuto otázku doplní sociální pracovníci ze svých zkušeností a vytvoří tak most s jinou realitou mimo SVL.

VO3 zjišťuje situaci sociálně vyloučených osob na trhu s bydlením. Hypotézou je, že trh s bydlením není lidem ze SVL přístupný. V lokalitách proto zůstávají bydlet, protože nemají jinou možnost. Tyto odpovědi jsou zjišťovány s dotazníků a další informace doplňují sociální pracovníci.

Situace v tomto tématu je složena z komplexu mnoha dalších podmínek, a proto je výzkum dále doplněn o kvalitativní část, kdy bude znovu využito i rozhovoru se sociálními pracovníky, kteří jsou prostředníky mezi většinovou společností a lidmi trpící sociálním vyloučením. Jsou totiž objektivnějším ukazatelem než lidé ze SVL, protože tato kvantitativní část se snaží eliminovat subjektivní pohled na kvalitu a cenu, která se může objevovat v další části. Zároveň výzkumníka může v této části zatěžovat přímočaré směřování k testování hypotézy, protože výsledek je založen na omezených datech týkajících se obecnějšího kontextu a proto je výzkum doplněn o další výzkumné otázky.

Další výzkumná otázky jsou především kvalitativního rázu, protože navazují na kvantitativní část a podporují ji, jak uvádí Hendl (2004, str. 27) „v empirických vědách můžeme získat podpůrné argumenty pro platnost teorie pomocí shromážděných empirických dat, ale nikdy nelze její platnost dokázat“.

Poslední výzkumná otázka (VO4) zjišťuje, zda je pronajaté bydlení stabilní pro život tak aby byly naplňovány základní životní potřeby v dostatečné míře. Kvalitativní paradigma má v sociálních vědách velký význam, což se objevuje i u otázek týkající se sociálního vyloučení, protože poskytuje holistický obraz problematiky bydlení v SVL.

Téma je velmi komplexní a je důležité porozumět mnoha souvislostem a specifickým otázkám v oblasti bydlení v SVL, proto byl kvalitativní výzkum zvolen jako důležitý doplněk k první části. Navíc vzhledem k možnostem výzkumníka je zajištěn intenzivní kontakt s prostředím od roku 2014 a bylo by škoda nevyužít těchto možností pro podporující argumenty.

5.2.2 Dotazníkové šetření v rámci sociálně vyloučených lokalit

Nejdůležitější data vychází z dotazníků určených pro obyvatele SVL, ostatní rozhovory se SP a dotazníky pro experty jsou jen doplňující informací, která má za úkol podpořit základní data.

Dotazníkové šetření s respondenty z lokalit bylo prováděno v rámci služeb organizace, vybrán byl klastrový náhodný výběr. Kdy v jednotlivých službách této organizace se sejde skupina lidí, u nichž byla na základě dobrovolnosti zjištěna pomocí dotazníků, s pomocí tazatele výzkumná data. Na základě vzdělanostní struktury a malé zkušenosti s dotazníky byla vybrána metoda sběru pomocí dotazníků s tazatelem. Jednotlivými tazateli byli zaměstnanci jednotlivých služeb, jež s klienty pracují v přímé práci. Dotazníky s pomocí tazatele byly vybrány kvůli návratnosti a také kvůli jednoduchosti vyhodnocení dat.

Dotazníky byly průběžně distribuovány od září 2017 do února 2018 prostřednictvím terénních sociálních pracovníků pracujících v lokalitách Předlice, Krásné Březno a Mojžíř. V terénní sociální službě se klienti často mění a byla tak předpokládána velká míra návratnosti. V každé lokalitě byla využita minimálně jedna sociální pracovník/ce. Dotazníky byly vyplňovány v jednotlivých kancelářích nebo přímo v lokalitách v domácnostech osob.

Finanční náročnost nebyla předpokládána vysoká, díky dobrovolné pomoci sociálních pracovníků a expertů, což zdůvodňují svým zájmem o toto téma. Náklady tedy vznikly jen tiskem dotazníků a cestami po lokalitách.

V lokalitách je obtížné určit velikost vzorku (populaci SVL), jelikož se často jedná o domácnosti, kde je mnoho dětí, avšak pokud se budeme soustředit na dospělou populaci i v tomto případě je nemožné přesně určit počet lidí obývajících byty/domy. Kvůli výši sociálních dávek jsou v bytech trvale hlášeni jen jednotlivci. V jednotlivých ubytovnách a lokalitách se lze přibližně dopočítat kolik bytů je v domech, jenž jsou obydleny především pobírateli sociálních dávek a kde je zhoršená kvalita bydlení.

Cílovou skupinou byly osoby starší osmnácti let, které mají nájemní nebo ubytovací smlouvu ve vyhrazených lokalitách a jsou také zároveň klienty sociální služby Člověka v tísní, protože se znovu potvrzuje jejich příslušnost ke skupině ohrožených osob sociálním vyloučením (dle standardů ČVT cílová skupina vymezena znaky sociálního vyloučení).

Celkem se sešlo 92 dotazníků respondentů ze SVL. Konkrétně to bylo 11 dotazníků z lokality Krásné Březno, z lokality Mojžíř 40 dotazníků a z Předlic 21 a 20. V lokalitě Krásné Březno je méně obydlených domů, proto je číslo nižší. Sociální pracovníci získaly i dalších 7 dotazníků, které ale neodpovídaly vybraným lokalitám a budou tak použity v rámci porovnání cen se sociálně vyloučenými lokalitami.

V dotazníku byla zjišťována především informace týkající se ceny bytu, velikosti doplatku na bydlení, složení domácnosti, jaký je stav domů dle jejich subjektivního názoru a jaké nedostatky pocítují či mají motivaci se přestěhovat. Tímto způsobem byla zjišťována naplněnost potřeb v rámci interiérů domů, protože hodnocení kvality výzkumníkem v rámci vnitřního vybavení a stavu nebylo vhodné kvůli narušení vztahu v sociální službě a dále kvůli nedotknutelnosti obydlí.

Na tyto data byla použita deskriptivní analýza, která identifikuje např. formu bydlení (nájemní, vlastnické, ubytovna) u osob, které berou DnB, dále počet dětí v domácnostech a kolik osob chce z takového bydlení odejít. Všechny tyto proměnné jsou nominální.

Primárně budou zpracovány četnosti a průměry jednotlivých proměnných. Důležité budou především rozdíly mezi proměnnými - lokalitami. Zaprvé byl sledován vztah mezi cenou a kvalitou a mezi kvalitou a doplatkem na bydlení. S cenou bydlení a DnB

je také porovnávána potřeba oprav nebo doplnění základního vybavení domácnosti. Dále mezi volbou zůstat bydlet v lokalitě / nezůstat v lokalitě a mezi důvody, které respondenti uvádí.

První výzkumná otázka kombinuje dotazníky osob ze SVL, kteří podávají informace o ceně bydlení a výši DnB a měřítka kvality, zpracování dat je popisováno v další podkapitole.

V druhé výzkumné otázce byly sledovány jen dotazníky s respondenty SVL, kteří popisují dle subjektivního názoru své nedostatky v oblasti bydlení. To doplňuje nezávislý názor z rozhovorů se SP.

A třetí výzkumná otázka sledovala motivaci ke stěhování osob přijímající DnB a jejich důvody pro stěhování. Má dokázat, že normální trh je pro tyto osoby nedostupný. Doplnují stejně jako u předchozí otázky v rozhovorech SP.

5.2.3 Dotazníkové šetření - stavebně technický stav

Ceny a výše doplatků na bydlení z prvních dotazníků byly dány do souvislosti s měřítky kvality, které vyplňovali experti na stavebně technický stav. A k tomu byly přidány ještě méně významná měřítka environmentální spravedlnosti a občanské vybavenosti, která byla sledována na základě znalosti terénu. Tyto měřítka dohromady tvoří v součtu bodové ohodnocení, které je srovnáno s cenou a výší doplatku na bydlení. Druhou částí dotazníkového šetření je expertní pohled na stavebně technický stav budov, kde lidé přijímající dávky na bydlení žijí. Původně se mělo jednat o rozhovory, ale nikdo z deseti oslovených nechtěl vstupovat do těchto lokalit nebo uvedl jako důvod nedostatek času. Proto byla zvolena forma webového dotazníku, kde byly pro ilustraci a možnost posouzení přidány fotky z jednotlivých lokalit. Dotazníků se celkem sešlo 6, kdy ve dvou případech se jednalo o realitní makléře, ve třech případech o zástupce stavebních firem a poslední expert byl architektem.

Expertí odpovídali na škálách, kdy se bude jednat ve výsledku o bodové ohodnocení jednotlivých lokalit (1 - nejméně, 5 – nejvíce). Body byly připočítávány i na základě občanské vybavenosti, která byla mapována v rámci monitoringu lokalit. Všechny další měřítka kvality byly hodnoceny prostřednictvím dostupných relevantních dat. Na

základě těchto hodnocení vlastně vzniká bodové ohodnocení kvality bydlení dle měřítek trhu. V tabulce je vše přehledně zobrazeno.

Tabulka č. 7: Vyhodnocení měřítek kvality bydlení placeného z DnB

Měřítka pro kvalitu bydlení		
Stavebně technický stav budov – hodnotí experti	Environmentální spravedlnost a bezpečnost – výzkumník na základě dostupných dat	Občanská vybavenost - výzkumník na základě dostupných dat
Škála = bodové ohodnocení (1 min – 5 max) Každé téma jedna otázka	Škála = bodové ohodnocení (1 min – 3 max) Každé téma dle zdroje nebo otázka pro SP	Škála = bodové ohodnocení (1 min – 3 max) Každé téma dle zdroje nebo otázka pro SP
Statika domu <ul style="list-style-type: none"> • 1 – mnoho domů v havarijním stavu, • 5 - nové nebo udržované domy 	Riziko povodní <ul style="list-style-type: none"> • 1 – povodňová oblast • 3 – velká vzdálenost od vody 	Školská zařízení a veřejná správa <ul style="list-style-type: none"> • 1 – žádná škola ani veřejná instituce do 15 minut chůze • 3 - alespoň 1 škola nebo instituce blíže než 15 min chůze
Stěny – materiál a stav <ul style="list-style-type: none"> • 1 - chybějící stěny • 5 – nové nebo vhodně opravené stěny 	Industriální znečištění <ul style="list-style-type: none"> • 1 – blízkost továren • 3 – velká vzdálenost od industriálních zón 	Zdravotní zařízení <ul style="list-style-type: none"> • 1 – žádné do 15 minut chůze • 3 – několik nebo blíže
Okna – materiál a osazení <ul style="list-style-type: none"> • 1 – bez oken • 5 – plastová okna, vhodné osazení 	Přístup k vodě a kanalizaci <ul style="list-style-type: none"> • 1 – nefunkční vodovod/ kanalizace • 3 – nové zasíťování 	Kulturní <ul style="list-style-type: none"> • 1 – žádné do 30 minut chůze • 3 – několik nebo blíže zařízení
Střecha – materiál a stav	Nakládání s odpady	Dopravní dostupnost

<ul style="list-style-type: none"> • 1 – chybějící střecha • 5 – nová střecha 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 – žádné svozy odpadu nebo nedostatečné • 3 - pravidelné a dostatečné svozy 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 – žádná zastávka do 10 minut chůze nebo intervaly MHD delší než 30 min • 3 – zastávka blíže a kratší intervaly než 10 minut
Izolace tepla <ul style="list-style-type: none"> • 1 - žádné • 5 – využití všech možností izolace 	Možnost rekreace <ul style="list-style-type: none"> • 1 – žádná možnost rekreace do 30 minut chůze • 3 – více možností do 30 anebo méně minut 	Služby (pošta, bankomat, atd.) <ul style="list-style-type: none"> • 1 – žádná služba v okolí 30 min chůze • 3 – alespoň 1 služba nebo více do 10 min chůze
Vlhkost v domě <ul style="list-style-type: none"> • 1 – známky vlhkosti • 5 – ochrana před vlhkostí v domě 	Bezpečnost <ul style="list-style-type: none"> • 1 – dokázána vysoká kriminalita • 3 – nízká kriminalita a bezpečnostní prvky 	Obchodní prodej <ul style="list-style-type: none"> • 1 – žádné smíšené zboží do 15 minut chůze • 3 – několik nebo větší obchodní domy do 15 minut chůze

Zdroj: vlastní zpracování

Ukazatele kvality bydlení vychází z pozorování kvality bytů mimo vyloučené lokality a analýzy dokumentů týkající se bydlení a z konzultace s pracovníkem stavební firmy. Ten pomáhal dopracovat škálu pro stavebně technický stav, tak aby byla jednoduchá a nejvíce vystihla krajní hodnoty. Body přidělovalo 6 expertů na základě obrazových podkladů a možnosti projít si lokalitu díky Google Earth.

U environmentální spravedlnosti, bezpečnosti a občanské vybavenosti byla určena škála jedna až tři body (3 = nejlepší hodnocení), protože tyto faktory nejsou tolik významné

jako stav budov. Což můžeme doložit na příkladu povodní, kdy může být velkou devizou blízkost řeky a zároveň existuje možnost stavbu upravit tak, aby byla na případné povodně připravena. Zároveň malá občanská vybavenost je pro finančně zabezpečené osoby disponující automobilem minimální výhodou. Data týkající se druhého a třetího sloupce byla doplněna na základě relevantních dat a pozorování či doptávání v lokalitách.

5.2.4 Rozhovory se sociálními pracovníky

Sociální pracovníci organizace Člověk v tísni jsou cílovou skupinou pro porovnání měřítek bydlení stejně jako experti na oblast bydlení. Ale tito pracovníci mají velkou znalost místního prostředí a zároveň dochází do domácností svých klientů, kde také vyplňovali dotazníky.

Z celkem osmi pracovníků terénních služeb bylo vybráno 5, kteří poskytli rozhovory. Výběr proběhl na základě jejich zkušenosti, kdy podmínkou byla minimálně roční zkušenost s terénní prací v lokalitě. Respondentka číslo 1, již dnes není v organizaci zaměstnaná, ale má dvouleté zkušenosti terénní práce z Předlic. Respondentka číslo 2 má největší zkušenosti, v organizaci dělá již 5 let a má zkušenosti s prací ve všech lokalitách a to v rámci terénní sociální práce, ale i sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Respondentky 3 a 4 mají zkušenosti především z Předlic a okolí. Číslo 3 pracuje v terénní sociální službě již třetím rokem a číslo 4 pracuje více než dva roky v sociálně aktivizační službě pro rodiny s dětmi. Poslední respondentka číslo 5 pracuje déle než rok v lokalitě Mojžíř jako terénní sociální pracovník.

Důležité v jejich pohledu na věc je také to, že chápou subkulturu chudoby a sociálního vyloučení, stejně jako výzkumník, který konstruuje finální integrovaný obraz těchto zkušeností. Sociální pracovníci mají také legitimní možnost vstupovat do obydlí na základě svolení nájemníků a není tak ohrožena nedotknutelnost obydlí, kterou respektují jako výzkumník.

Strukturované rozhovory se sociálními pracovníky byly zaměřeny právě na zjišťování nedostatků uvnitř domácností anebo nedostatků, které nejsou okem viditelné a dlouhodobé. Těchto rozhovorů se sešlo celkem 5. V rámci těchto rozhovorů pracovníci identifikovali nedostatky díky své znalosti prostředí a také díky možnosti porovnání s jiným bydlením mimo SVL. Dále byly pracovnice dotazovány na postavení osob ze

SVL na trhu s byty a stabilitu těchto nájemních vztahů. A poslední otázkou byl zjišťován důvod, proč lidé v těchto lokalitách bydlí, stejnou otázku dostali také respondenti ze SVL.

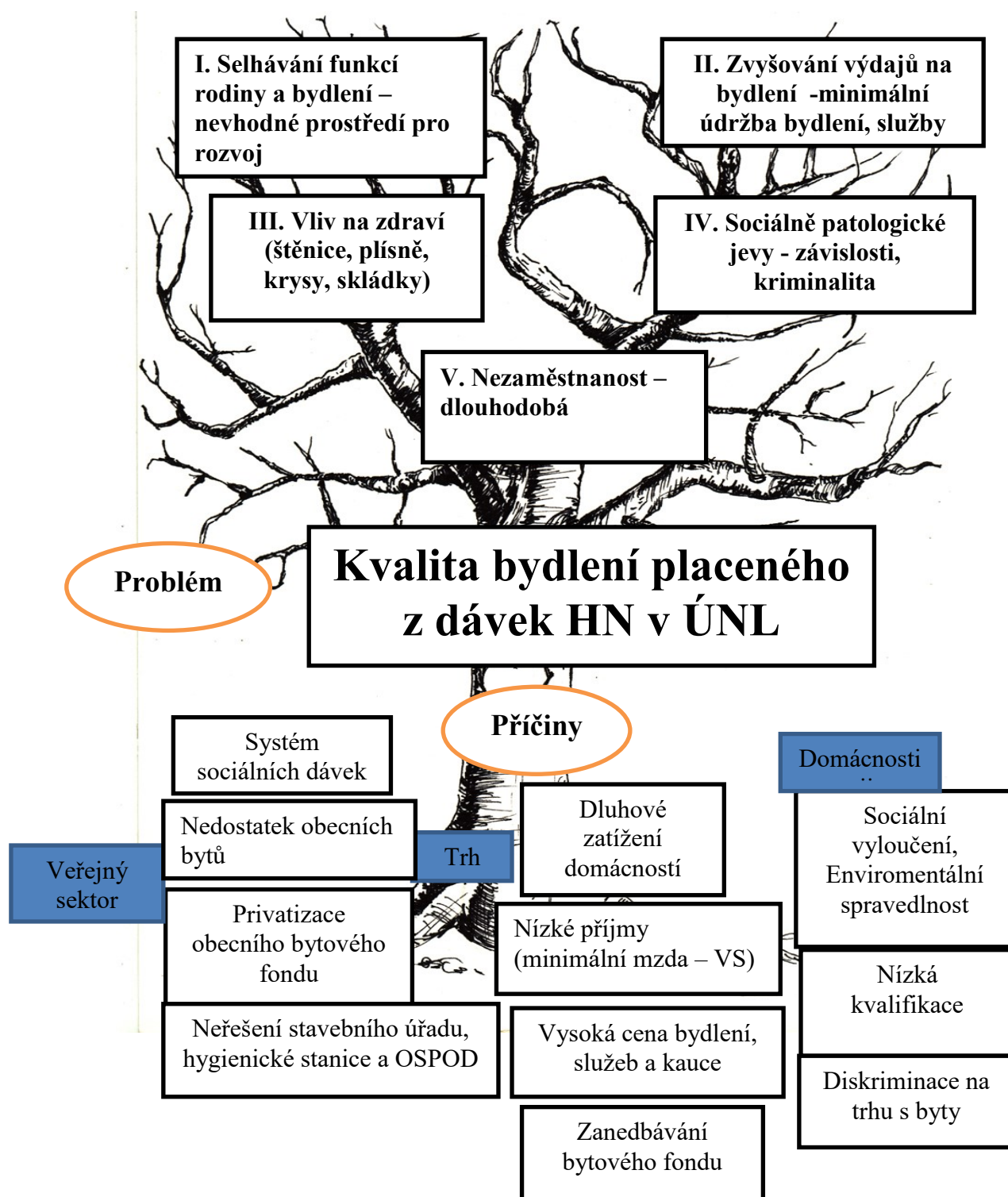
Rozhovory byly kódovány v souvislosti s výzkumnými otázkami a tématy, kterých se týkají. První kódy jsou informace k nedostatkům v domácnostech (elektrina, voda, velikost bytu, vytápění). Druhá část kódu se týkala jejich postavení na trhu s bydlením a jejich možností přestěhovat se mimo prostředí SVL a nevhodné bydlení. Poslední kód se týká stability bydlení, ta souvisí se systémem dávek a s nájemními vztahy či kontrolami veřejných institucí, které mají zajišťovat standardy. Tyto informace budou rozděleny mezi jednotlivé lokality při popisování jejich stavu.

6. Bydlení placené z dávek pomoci v hmotné nouzi v Ústí nad Labem

Od této kapitoly se budu věnovat jen Ústí nad Labem mnohem podrobněji než v předchozích kapitolách a v další kapitole konkrétně vybraným lokalitám. V této části budou uvedeny souhrnné výsledky z lokalit Předlice, Mojžíř a Krásné Březno.

V kapitole číslo šest přidávám k samotným výsledkům také kontext celého města a sekundární data, která doplňují informace. Pro orientaci v samotném tématu bydlení placeného z dávek HN v Ústí nad Labem vkládám strom problému.

Obrázek č. 11: Strom problému bydlení placené z dávek HN v Ústí nad Labem

Zdroj: autor

Některým tématům jako je sociální vyloučení, environmentální spravedlnost, nízké příjmy, vysoké výdaje a systém sociálních dávek jsem se věnovala v předchozích

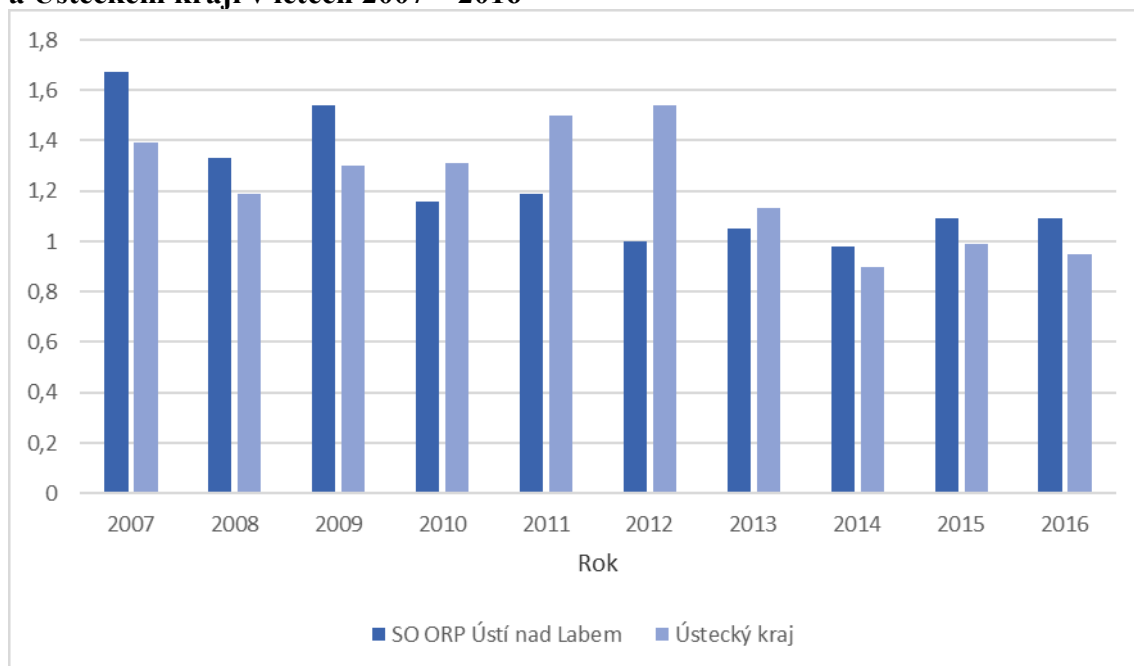
částech. Většina příčin byla v teoretické části zmíněna, ale přesto je nutné uvést do místních podmínek i v ostatních oblastech a vysvětlit důsledky, se kterými se obyvatelé sociálně vyloučených lokalit setkávají a jak s tím souvisí téma bydlení.

V Ústí nad Labem je identifikováno pět sociálně vyloučených lokalit: Nový svět (Krásné Březno), Mojžíř, Předlice a Střekov (Štěpánková, Lomozová, 2013). Ve své přihlášce ke spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování město Ústí nad Labem uvedlo čtyři podle nich nejkritičtější oblasti: Ústí nad Labem – město (tzn. Předlice), Neštětice, Střekov, Severní Terasa. Ve vstupním screeningu ASZ (2018) uvádí expertní odhady cílové skupiny v rozmezí 10 – 20 tisíc znevýhodněných obyvatel, což vychází z výzkumu Štěpánkové a Lomozové z roku 2013. Jiný kvalifikovaný odhad Gabalovy výzkumné agentury z roku 2009 hovoří o 10 – 19 tisících obyvatel. Avšak poslední výzkum Sýkory (2018) hovoří o více menších lokalitách, které jsou identifikovány pomocí příspěvku na živobytí na území základních sídelních jednotek. Z tohoto výzkumu a Gabalovy zprávy vychází právě výběr lokalit v tomto výzkumu.

Každá z vybraných lokalit je jiného charakteru zástavby, což bude popisováno v dalších částech, celkově se ale jedná jen o dva městské obvody, které budou níže popsány. Celkem je ve městě dle ASZ (2018) 12 ubytoven, což se liší oproti roku 2017, kdy jich bylo 13, avšak ASZ uvádí i ubytovnu Freedom, která je v tuto chvíli také nefunkční. Bezpečnostní analýza města Ústí nad Labem z roku 2017 uvádí přibližně 1408 ubytovaných osob, kvůli vysoké fluktuaci jsou tato čísla spíše chvilkovým aktuálním stavem.

Pro celý Ústecký kraj je typický bytový fond, který z 16 % všech domů tvoří bytové domy. To je za Karlovarským krajem a Prahou nejvíce. Celkem se nachází v bytových domech 63,4 % všech bytů v Ústeckém kraji. V Ústeckém kraji se také nachází nejstarší domy s průměrným věkem 61,7 let a bytové domy jsou čtvrté nejstarší v ČR. (ČSÚ, 2011) V roce 2011 v ORP Ústí nad Labem bylo průměrné stáří domu přes 60 let a bytové domy byly průměrně staré 55 let. (Početnost, 2011) V tuto chvíli jsou všechny domy o 7 let starší a některé bez údržby chátrají. V souvislosti se stávajícím bytovým fondem uvádím také informace o výstavbě v ORP Ústí nad Labem a celém Ústeckém kraji.

Graf č. 1: Vývoj počtu dokončených bytů na 1000 obyvatel v ORP Ústí nad Labem a Ústeckém kraji v letech 2007 – 2016

Zdroj: (Veřejná databáze, 2018), upraveno autorem

Vzhledem ke stáří bytového fondu a jeho nutným opravám, které popisuje občanský zákoník jako drobné opravy do 10 tisíc Kč, je potřeba uvést, že 32,1 % osob v ČR si nemůže dovolit neočekávaný výdaj právě v této hodnotě (ČSÚ, 2017). Což přímo souvisí i s kvalitou bydlení, je celkem jasné, že většina osob v SVL patří právě do skupiny těchto obyvatel trpící materiální deprivací. Ta je v ČR 4,8 %, což ztěžuje jejich život a není naplněno 4 a více potřeb z 9 ukazatelů pro materiální deprivaci.

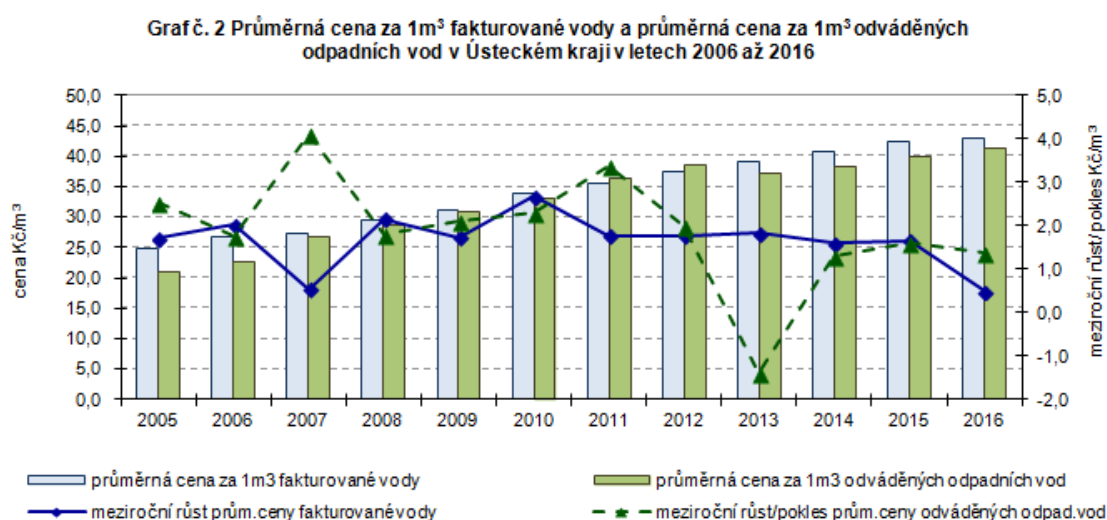
Společnost Median se věnuje jiným ukazatelům materiální deprivace než ČSÚ, ale ve svých komentářích uvádí, že: „*Drtivá většina chudých si nemůže dovolit nákup nového nábytku pro nahrazení opotřebovaného, dovolenou či hrazení neočekávaného výdaje ve výši deseti tisíc korun. Právě poslední položka zvyšuje náchylnost chudých lidí k zadlužení vyvolanému neočekávaným výdajem a jejich omezené schopnosti finančně plánovat. Poměrně velká část chudých (28-40 %) se setkává i se závažnějšími problémy, které se týkají neschopnosti zajistit kvalitní a stabilní bydlení a plnohodnotné stravování. Právě tyto dopady mohou být důvodem, proč se chudoba rodin dle jiných výzkumů výrazně promítá do problémů jejich dětí ve škole, ve zdraví a v dalších oblastech.*“ (Median, 2017).

K výdajům nad 10 000 Kč můžeme také připočítat výdaje za vodu a energie v případě nedoplatků. Ty jsou pro celý systém sociálních dávek těžko zpracovatelné a mohou být

proplaceny ÚP až na základě uhrazení fyzickou osobou, která je příjemcem dávek. I z toho důvodu se změnilы uznatelné náklady za vodu na cenu místně obvyklou, ale stále jsou tyto náklady zastropovány. V tomto směru nepomáhá ani to, že v Ústeckém kraji je stabilně nejdražší voda v ČR.

Pro rok 2017 byla Severočeskou vodárenskou společností, a.s. určena cena za vodné a stočné 98,3 Kč/m³ včetně DPH (Hladík, 2016). V českém prostředí se také hovoří o vodárenském efektu 90. let, kdy individuální odpojování od společné distribuční sítě způsobuje zvyšování cen na základě menšího počtu osob, mezi které se dělí fixní náklady.

Graf č. 2 : průměrná cena vody v Ústeckém kraji 2006 - 2016

Zdroj: ČSÚ (Cena vody v kraji nadále nejvyšší v republice, 2017)

Ve vyloučených lokalitách se objevuje odpojování vody, i když zálohy jsou pronajímatelům placeny, ale ty v některých případech neodvádí společenstvím vlastníků jednotek nebo neplatí účty. V každé z lokalit byla v posledních letech alespoň jednou vypnuta v některých z domů voda nebo to reálně hrozilo.

Důležité je zdůraznit, že většina výdajů za energie či vodu a teplo je způsobena specifickou situací osob v hmotné nouzi (mnohočetné domácnosti, malé děti, senioři - spotřebují více vody a tepla, nezaměstnanost – delší čas trávený doma, špatný stav elektrických rozvodů). Nemají možnost více šetřit. Domácnosti pro to nejsou uzpůsobené a nedisponují volnými finančními prostředky, které by mohly zajistit úsporu energií nebo vody.

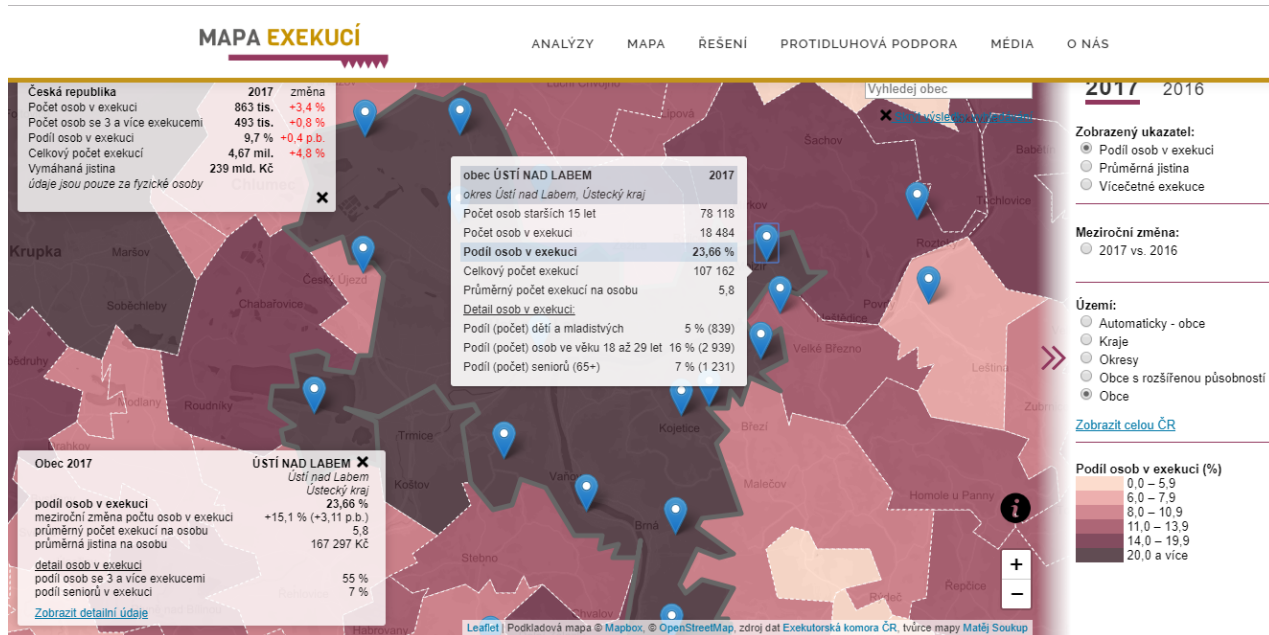
Město Ústí nad Labem patří dle Gabalovy zprávy (2009, str. 22) mezi města, kde privatizace bytového fondu proběhla rychle. V tuto chvíli ÚMO město, kam patří Předlice a centrum města, disponuje celkem šestnácti byty, kde poskytuje sociální bydlení široké cílové skupině. Cena je 30 Kč za m² u dalších bytů je cena 42 Kč/m² a cca 2,5 tisíce za byt, nejdražší byty má město v centru města za 60 Kč/m². Obec spatřuje za problematické obsazování bytů a hledání nájemníků. V roce 2013 byl u těchto bytů evidován dluh 6 390 000 Kč, dnes jsou již některé z těchto bytů prodané pro umoření dluhu. Dluhy řeší MO v mnoha případech dodnes, jen z malé části byly splaceny nebo vyřešeny. (ASZ, 2018)

MO Neštětice, kam spadá Krásné Březno i Mojžíř disponuje 380 byty a jeden dům slouží jako bydlení pro seniory. Splnit podmínky pro vstup do obecního bydlení je pro nízkopříjmové domácnosti nepředstavitelné. Požadují bezdlužnost vůči městu a složení kaucí, což malé procento domácností ze SVL splní. Celkový dluh na nájmu MO Neštětice je za rok 2013 ve výši 7 262 389 Kč. (ASZ, 2018)

V oblasti Neštětic není poskytováno žádné sociální bydlení, ale Neštětice se snažily v Mojžíři poskytnout ke správě několik bytů organizaci Člověk v tísni, o. p. s., která by mohla v nich poskytovat sociální bydlení. ČVT tuto nabídku nepřijalo ze strachu z dvojrole poskytovatele sociální služby. Pokud by MO zvažovala zřizovat sama sociální bydlení, přikloní se k variantě tzv. „Housing first“. (ASZ, 2018)

Noclehárny ani krizové bydlení v obou městských obvodech Neštětice i město nejsou. Dle mapy exekucí (2017) je evidováno celkem v Ústí nad Labem 18 484 obyvatel s exekucí, což je 23,66 % obyvatel. Průměrný počet exekucí na osobu je 5,8 a jistina je průměrně na osobu 167 297 Kč. (ASZ, 2018)

Obrázek č. 12: Mapa exekucí v Ústí nad Labem (stav k prosinci 2017)

Zdroj: Mapa exekucí, 2017

Většina lidí ze SVL má dluhy především se jedná o dluhy za nájemné, odpady, energie, MHD a další. Město Ústí nad Labem také ve své přihlášce upozorňuje na dluhy u neplnoletých osob v mnoha případech za MHD. Zároveň nabízí splátkové kalendáře a snaží se podporovat dluhové poradenství (poskytují NNO). Dluh, který město eviduje je ve výši 15 916 154, 14 Kč a většina je tvořena dluhy za nájemné.

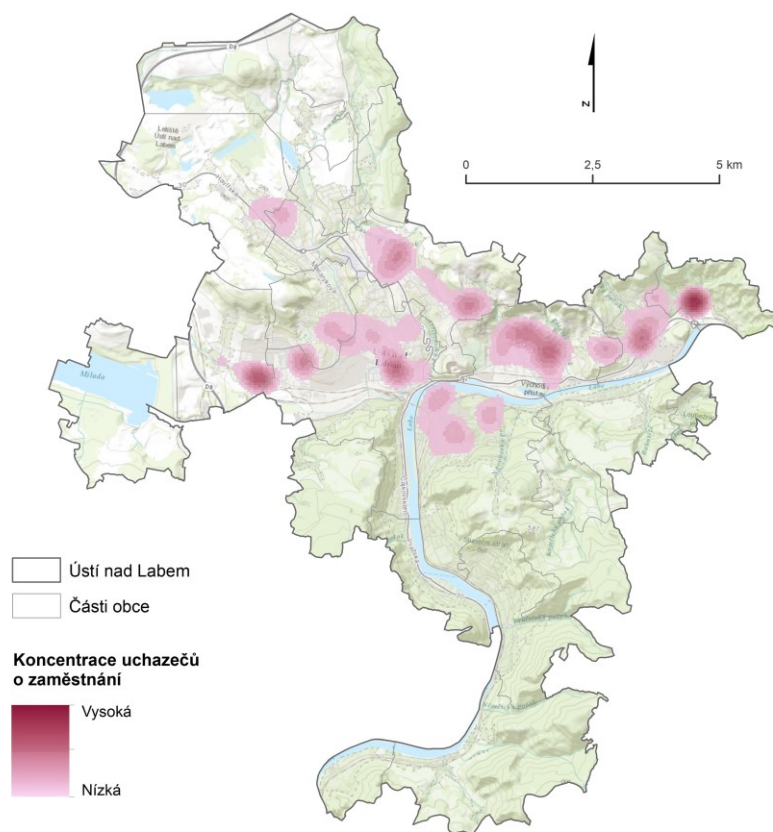
Co se týče spojitosti dluhů a nezaměstnanosti tak u 1 251 nezaměstnaných osob je nařízena exekuce. Na konci ledna 2018 bylo dle ČSÚ v Ústí nad Labem 5 000 nezaměstnaných, což je celkem 5,87 % osob z ekonomicky aktivních obyvatel (15 – 64 let). (ASZ, 2018) Agentura pro sociální začleňování vytvořila teplotní mapu zaměstnanosti na základě dat ÚP ze srpna 2017. Na té je níže patrné, že v evidenci uchazečů o zaměstnání je velký počet osob z Mojžíře, Předlic, Krásného Března a Neštěmic.

Dlouhodobě nezaměstnaných osob je na území Ústí nad Labem 2 322 osob. Tento typ nezaměstnanosti také souvisí s životem v sociálně vyloučené lokalitě, ale často je příčinou nízké vzdělání. Dle informací ÚP pro ASZ z roku 2017 bylo volných 204 míst pro osoby s nízkým vzděláním (alespoň ZŠ), ale poměr uchazečů na jedno volné pracovní místo byl 13,3 osob. V rámci veřejné služby, veřejně prospěšných prací a společensky účelných pracovních míst město zaměstnalo 381 osob. Některé údaje o

zaměstnanosti v jednotlivých lokalitách uvedlo město do své přihlášky ke spolupráci s ASZ a tyto informace budou rozděleny do kapitol o jednotlivých lokalitách.

Mapa č. 1: Koncentrace uchazečů o zaměstnání v roce 2017

Koncentrace uchazečů o zaměstnání v Ústí nad Labem v roce 2017

Zdroj: ASZ, 2018

V ohledu na zaměstnanost je město Ústí nad Labem velmi aktivní a ve svém Strategickém plánu rozvoje si dalo za cíl snížení míry nezaměstnanosti o 3,7 % na počtu obyvatel v ekonomicky aktivním věku. Vyšší zaměstnanost osob ze SVL má snížit také počet osob odkázaných na dávky HN a snížit dlouhodobou nezaměstnanost. Úřad práce pobočka Ústí nad Labem realizuje individuální projekty zaměřené na osoby ze SVL a zároveň s nízkou kvalifikací nebo dlouhodobě nezaměstnané. Projekt podporuje jejich uplatnitelnost na trhu práce skrze rekvalifikační kurzy a motivačně aktivizační aktivity. Bohužel možnost poskytnutí dotace zapříčiňuje často po uplynutí podpory znovu nezaměstnanost a zklamání podpořených osob.

Prostředí SVL je typické také sociálně patologickými jevy a nízkou bezpečností, což dokazuje pocitová mapa Ústí nad Labem, kdy občané označili vybrané vyloučené

lokality za nebezpečné. Tyto pocity obyvatel potvrdilo Ústí nad Labem opatřením obecné povahy pro oblasti se zvýšeným výskytem nežádoucích jevů, což je vlastně nařízení obce, které umožňuje nevyplácet nové doplatky na bydlení v oblastech, které jsou nevhodným prostředím pro vývoj dětí (hodnotí OSPOD) a je podle Policie ČR a Městské policie Ústí nad Labem potvrzeno vyšší procento kriminality.

Toto nařízení je možné uplatňovat díky novele zákona o HN, která dává obcím možnost označit takto lokality, ale neurčuje přesná pravidla a nechává volbu jen na obcích. V Ústí nad Labem byly označeny tyto oblasti, které spadají do vybraných lokalit pro výzkum:

- **MO Neštěmice** – U Pivovarské zahrady 338, 1. Máje 363/9, J. Plachty – celá ulice
- **MO Ústí nad Labem** - Klíšská 2052/57, 2051/55, 2050/53, Ulice práce 2200/22, 2190/20, Průmyslová 1698/7, 1662/5, Sklářská 1615/24,1614/22, 1506/20, 1505/18, U Jeslí 4, 1918/18, 1919/20, 1920/22, 2194/16, 2192/14, 2191/12, 2190/10, 2183/6, 2181/2, 2188/26, Na Luhách - celá ulice.

Ústí nad Labem odůvodnilo označení těchto ulic na základě vyjádření MP, PČR a OSPOD. Neštěmice musely podat návrh na označení lokalit a odůvodnily to tím, že se jedná o oblasti, které se vyznačují nezdravým životním stylem, porušováním etických hodnot a objevuje se zvýšený výskyt rizikového chování a užívání návykových látek. Je zde narušován také veřejný pořádek, vysoká nezaměstnanost a jsou zde skupovány byty k pronajímání za vyšší než obvyklé ceny a parazitování na sociálně slabších lidech. Děti vyrůstají v nevhodných podmínkách a potulují se po ulicích. Hlavním cílem je podle MO Neštěmice narušení obchodu s chudobou. Analýzy přiložené k OOP vychází z roku 2016 a 2017.

Více detailně se věnuje bezpečnosti v SVL screening ASZ (2018). V následujících tabulkách sleduje kriminalitu a dále identifikuje využívané nástroje prevence.

Tabulka č. 8: Kriminalita v Ústí nad Labem

Kriminalita	2015	2016	Rozdíl
Násilná	259	263	4
Mravnostní	34	34	32
Majetková	1688	1440	-34
Kriminalita Celkem	3352	2995	-201

Zdroj: ASZ, 2018

Celkem se v roce 2016 jednalo o 2 995 TČ, objasněno bylo z toho 2 003 případů. Dobrou zprávou je, že intenzita TČ má klesající tendenci. O jediný nárůst se jednalo v násilné TČ, která se zvedla o 4 případy. Ve statistikách jsou na prvních příčkách krádeže, kde jsou oběťmi senioři nebo fyzické i právnické osoby vlastníci vykradené domy a automobily. (ASZ, 2018)

Přestupková činnost v roce 2016 byla zaznamenána v 7055 případech přestupků, což je o 1 051 méně než v předchozím roce. Tyto přestupky byly nejvíce zaznamenány v lokalitách okolo ubytoven, sběrných dvorů a týkaly se porušování veřejných vyhlášek, jako je například požívání alkoholu na veřejnosti nebo se týkaly znečišťování veřejného prostranství (černé skládky). (ASZ, 2018)

Tabulka č. 9: Složení pachatelů TČ

Pachatelé TČ	2015	2016	Rozdíl
Věk 0 - 14 let	11	36	25
Věk 15 - 17 let	32	64	32
Věk 18 a více	2124	2090	-34
Recidivisté	1366	1165	-201

Zdroj: ASZ, 2018

Tato tabulka vypovídá o věkové struktuře pachatelů TČ. Z důvodu zvyšujících se počtů mladších osob páchajících TČ město Ústí nad Labem využívá velkého množství nástrojů prevence kriminality, především pro mladší pachatele.

Ve výčtu to je pozice koordinátora prevence kriminality, dále zřízení pozic asistentů prevence kriminality, nabízí také dětem ve věku 10 – 15 let ze SVL volnočasové aktivity, tábor a individuální práci s rizikovou mládeží ve věku 15 – 17 let, kteří již

spáchali TČ nebo se chovali jinak nežádoucím způsobem (záškoláctví, agrese, útoky, aj.). V rámci prevence jsou strážníci také vybaveni pomůckami pro identifikaci jízdních kol.

Koordinátor prevence kriminality zpracovává program, který je aktualizován vždy jednou ročně a identifikuje rizika a potřeby společně s komisí prevence kriminality rady města. Ministerstvo vnitra ČR poskytlo finanční prostředky na prevenci kriminality ve výši 1 508 000 Kč. (ASZ, 2018)

V přihlášce ke spolupráci s ASZ město Ústí nad Labem také uvádí, že odbor životního prostředí identifikoval nutnost zvýšit standard bydlení a doporučuje také stanovit maximální částky za nájem a určit minimální standard, který by měl být dodržován majiteli nemovitostí. Tato situace souvisí též s nákazou obyvatelstva Ústí nad Labem žloutenkou, kdy Krajská hygienická stanice nepomohla k rychlému zastavení nákazy. Navštívit jednotlivé domácnosti má pravomoc PČR, KHS a ÚP, pokud je v domácnosti vyplácena dávka na bydlení. Odbor životního prostředí má tuto možnost až v případech, kdy hrozí zřícení domů. Velký problém město spatřuje také v některých nelegálních skládkách, které přímo sousedí s obytnými domy v SVL. Město může nařídít úklid skládky jen v případech, kdy KHS upozorní na riziko epidemie a provádí také šetření infekcí a zamoření škůdci. (ASZ, 2018)

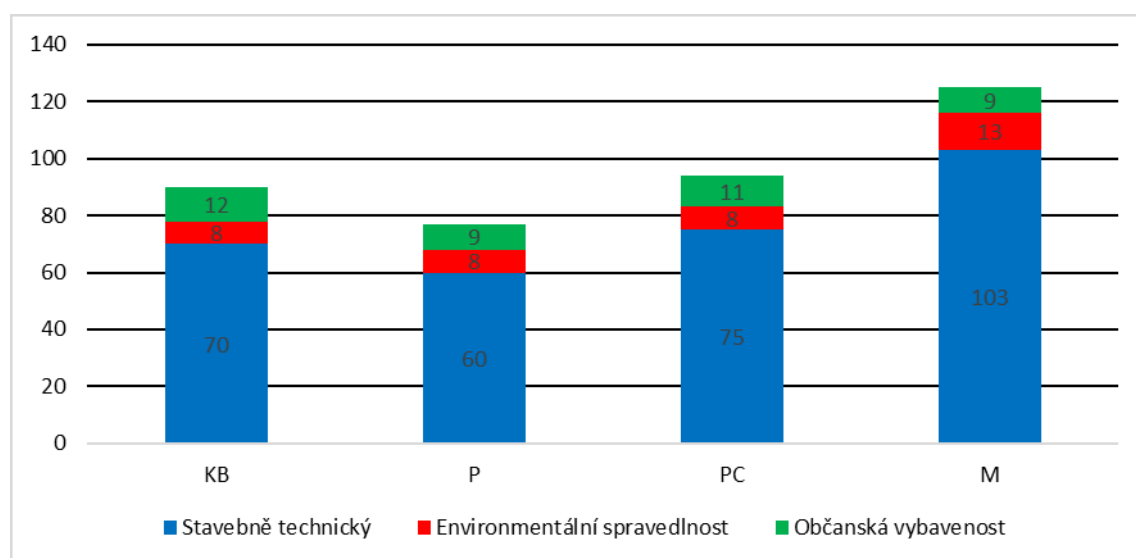
Potřebná je dle informací města ÚnL pro ASZ také lepší kooperace s hygienou, OSPODem, hasiči a dalšími subjekty, tak aby mohly zlepšovat situaci v rizikových oblastech. (ASZ, 2018)

6.1 Bydlení a jeho kvalita

V této a dalších kapitolách se budou objevovat grafy vycházející z dotazníkového šetření a rozhovorů s SP. V těchto grafech jsou označeny lokality zkráceně, tedy: P – Předlice okolo Sklářské ulice, v blízkosti obytné čtvrti Klíše, PC – Předlice centrum je oblast Prostřední a Marxovi ulice. Vzdálenější od centra, avšak obě Předlické části spadají pod městský obvod Ústí nad Labem - město (MO Ústí nad Labem/město). Mojžíř a Krásné Březno spadají pod městský obvod Neštémice (MO Neštémice). Označeny jsou M - Mojžíř, KB – Krásné Březno. V této části je uvedena kvalita bydlení ve vymezených oblastech, dle měřítek výzkumu.

Protože je bydlení ve své podstatě zbožím na trhu, je posuzováno komplexně, ale pro tento výzkum byla vybrána měřítká stavebně technického stavu, environmentální spravedlnosti a občanské vybavenosti. Jak bylo zmíněno dříve, stavebně technický stav posuzovali experti na oblast prodeje a stavby domů a další měřítká byla vyhodnocena na základě dostupných dat a mapování v terénu. Oblast environmentální spravedlnosti a občanské vybavenosti je hodnocena jen jedenkrát a stavebně technický stav šestkrát, kdy je suma bodů za jednotlivé lokality sečtena a tvoří celkovou hodnotu kvality bydlení v daných lokalitách. Důležité je zdůraznit, že celkem bylo možné se v hodnocení dostat až na 216 bodů (180 stavebně technický stav a 36 za občanskou vybavenost a environmentální spravedlnost). V následujícím grafu jsou přehledně vyobrazeny hodnoty měřítek kvality za vybrané SVL v Ústí nad Labem.

Graf č. 3 :Kvalita bydlení vybraných SVL v Ústí nad Labem

Zdroj: autor

To, že kvalita bytů nedosahuje ve třech případech ani na polovinu (108) maximálního počtu bodů vypovídá o kvalitě domů ve vyloučených lokalitách. Jak už bylo dříve uvedeno v předchozích kapitolách pro bydlení v SVL je charakteristická nízká kvalita, stáří domovního a bytového fondu, špatný přístup ke službám (energie, voda, občanská vybavenost a další), přeplněnost bytů, nestabilita nájemních smluv a nedostatečná ochrana nájemníků a příjemců dávek. Obyvatelé jsou tak vyloučení nejen prostorově, ale jsou snižovány jejich šance v zapojení do společnosti (Agentura pro sociální začleňování, 2017).

Občanská vybavenost je například v Krásném Březně a centrálních Předlicích na celkem vysoké úrovni. Důvody hodnocení budou konkrétně rozebrány u kapitol věnujících se jednotlivým lokalitám. Avšak environmentální spravedlnost je ohodnocena polovinou možných bodů u tří lokalit ze čtyř. Jediný Mojžíř získává velký počet bodů díky svému umístění mimo výrobní zóny a možnostem v okolí, i když je nejvzdálenější lokalitou ze všech od centra města.

Stavebně technický stav je nejdůležitějším měřítkem pro cenu a kvalitu nemovitosti, protože se jedná o měřítko, které je snadno ovlivnitelné majitelem a je jen jeho odpovědností nemovitost udržovat. V případě zanedbání kontroly stavebně technického stavu budovy při nákupu nebo pronájmu může dojít k nepříjemnostem v budoucnosti.

Pokud je v budoucnu opravdu objevena závada, tak majitel bude muset finančně zabezpečit opravy nutné pro nápravu závad nebo uvést nemovitost do dlouhodobě udržitelného stavu pro obyvatele. A nájemce bude muset požadovat nápravu od majitele, přičemž se může stát, že nejprve bude vkládat své finanční prostředky do zjištění závady. Závady do 10 000 Kč hradí nájemce, protože jsou považovány za drobné opravy. V případě SVL a osob odkázaných na dávky na bydlení nemůžeme předpokládat, že budou aktivně řešit závady, protože na to nemají dostatek financí. Proto je toto měřítko pro mou práci nejdůležitější. Další dvě oblasti jsou totiž majitelem či nájemcem neovlivnitelné.

Z předchozího grafu vyplývá, že jasně nejlepší je stavebně technický stav v Mojžíři, jelikož se jedná o nejmladší stavby ze všech porovnávaných. Jedná se o bytové domy vystavěné v roce 1990.

V následující tabulce číslo 14 jsou shrnuty jednotlivé oblasti hodnocení stavebně technického stavu za všechny lokality. Kdy nejlepší hodnocení mohlo být až 120 bodů za jednotlivé oblasti. Nad půlku hodnocení se dostaly okna a jejich materiál a osazení a těsně pod polovinou zůstala střecha.

V rámci konzultace o zjišťování stavu jednotlivých oblastí zaznělo, že posuzování střechy je jedno z těch nejnáročnějších a je nutná přítomnost v domě. Nelze tuto část ohodnotit vizuálně na sto procent. Stavební experti mají metody jak ohodnotit stav budovy, co nejpřesvědčivěji za použití různých metod, avšak v tomto případě šlo o vizuální hodnocení z důvodu narušení soukromého majetku a vstupu na cizí pozemek.

Tabulka č. 10: Hodnocení stavebně technického stavu ve všech lokalitách

Hodnocení stavebně technického stavu celkem						
Oblast hodnocení	Statické poruchy domů	Stěny - materiál a aktuální stav	Okna - materiál a osazení	Střecha - materiál a stav krytiny	Izolace tepla	Vlhkost v domě
Celkem	53	51	62	58	35	47

Zdroj: autor

Výhodou i nevýhodou domů v Předlicích a Krásném Březně je to, že jsou staršího data výstavby. Na jednu stranu můžeme hodnotit použitý materiál pozitivně, ale na druhou stranu lze mluvit o absenci údržby. Střechy a materiál stěn jsou stále v celkem dobrém stavu, ale i tak potřebují určitou péči. Vlhkost v domě může nastat z mnoha různých příčin – prasklé rozvody vody a kanalizace, blízkost podzemních vod, povodně, chybějící okapy.

Při hodnocení této oblasti kvality nebyla zanedbána ani okna, protože ty pomáhají k odhlučnění venkovních ruchů a pomáhají udržovat teplotu v domácnosti. V některých domech se objevují již plastová okna, ale v některých případech se jednalo o špatné osazení těchto oken, což je velmi důležité kvůli úniku tepla.

Současně s plastovými okny je ideální i tepelná izolace domu, která pomáhá udržovat teplotu v domě. Izolace tepla se objevila velmi výjimečně a nejvíce čtyřmi body byla hodnocena pouze jedním expertem v Mojžířii, v jednom případě se objevily tři body a ve dvaceti dvou případech byla hodnocena jedním nebo dvěma body. Přitom v dnešní době je izolace domů velmi častá.

Z rozhovorů se sociálními pracovníky vycházely informace o kvalitě interiérů, protože ty neměli experti možnost navštívit bez narušení nedotknutelnosti obydlí nebo vstupu na soukromý pozemek. Proto jsou informace od SP tolik významné.

Často hodnotí navštěvované domácnosti jako „*ve velmi nevyhovujícím stavu*“. Protože jsou díry ve zdech, podlaze, špinavé zdi, plíseň apod. Zároveň je poničené i vnitřní vybavení.

Vnitřní společné prostory jsou v některých případech zavaleny odpadky, domy podle slov sociálních pracovníků zapáchají kvůli odpadu nebo nefungující kanalizaci. Do domů podle jejich slov zatéká, protože u některých domů jsou díry ve střeše nebo chybí okapy

a svedení vody od domu. V chodbách chybí okna nebo jsou zazděná a světlo na chodbě nefunguje. Vchodové dveře do domu často chybí nebo jsou rozbité, dále nejsou funkční zvonky a v omezené míře jsou i schránky, ale ty se nájemníci snaží doplnit kvůli komunikaci s institucemi

Samotné byty mají někdy rozbité dveře či zámky. Součástí bytu by pak mělo být základní vybavení koupelny (vana, sprcha, umyvadlo), záchodu (záchodová mísa), kuchyně (linka, dřez, trouba s plotnou a v některých případech je uváděna i digestoř, například v žádostech IROP o sociální bydlení) a dále funkční topení. Ale ani to není v těchto domech jistota: „*V lokalitě jsou dokonce takové domy, jejichž byty mají společnou toaletu na chodbě. Nájemníci by se tak měli podílet na úklidu společně, ale většinou tomu tak není a toalety jsou v žalostném stavu.*“ (R1), dále chybí i funkční radiátory. To souvisí s minimálními standardy, které nejsou zákonem určené a nejsou v domech, kde jsou vypláceny dávky bezpodmínečně vyžadovány.

Nábytek je ve většině případů z bazaru, protože si domácnosti nemohou dovolit tyto výdaje navíc. Často je second-handový nábytek napaden roztoči nebo štěnicemi, které se pak šíří do vedlejších bytů. Žádný z bytů není při podepsání smlouvy již vybaven dalším nábytkem.

Sociální pracovnice vnímají také velký problém ve velikosti bytů. O tom z vlastní zkušenosti mluví jedna z respondentek takto „*i početnější rodiny bydlí kolikrát v příliš malých bytech. Nejednou jsem se setkala s tím, že v garsonce žila i pětičlenná rodina.*“ (R1). Dost často se také jedná o více generací žijících pohromadě. V 92 oslovených domácnostech bylo celkem 214 dětí, což je 2,33 průměrně na domácnost. Osoby ve věku 25 – 50 let měly celkem 165 dětí v 52 domácnostech, což je 3,17 dítěte na domácnost. Což je přibližně 5 osob v domácnosti, jak o tom hovoří v předchozí citaci SP.

V České republice jsou nejčastější byty 2+1, což se objevuje i ve vybraných lokalitách, ale například v Mojžíři se častěji vyskytují byty 3+1. V dotazníku neodpověděli všichni respondenti na tuto otázku, proto jsem vycházela z informací od sociálních pracovníků. Rozložení bytů bylo různé, protože se vybírali klienti v rámci sociální služby a ne dle velikosti bytu. Toto zjištění by dále bylo možné na základě informací stavebního úřadu, protože ten eviduje z kolaudací plány domů.

6.2 Cena bydlení

Cena je jedním z určujících faktorů na trhu s bydlením, ta by ale měla být úměrná kvalitě, která byla porovnávána v předchozí podkapitole. Nejprve shrnu průměrné ceny bytů ve vybraných lokalitách a porovnám je s cenami mimo SVL a poté dám do souvislosti ceny v SVL s kvalitou bydlení a doplatkem na bydlení.

Z 92 dotazníků vyšla průměrná cena bytu ve všech SVL 9 327, 39 Kč a průměrně byl vyplácen doplatek na bydlení ve výši 6 415,14 Kč. V jednotlivých lokalitách byla průměrná cena jiná, viz následující tabulka.

Tabulka č. 11: Průměrná cena nájmu v SVL Ústí nad Labem

Lokalita	Průměrná cena
Mojžíř	9 780 Kč
Krásné Březno	10 833 Kč
Předlice	8 800 Kč
Předlice centrum	8 148 Kč

Zdroj: autor

Tyto ceny se nezdají být vysoké a bez srovnání jiného průměru mimo SVL by si člověk řekl, že to je přijatelné a nepředražené. Ale nejen, že kvalita není adekvátní, ale ta cena v porovnání není ani nízká. Což dokazuje následující tabulka, kde jsou srovnávány vybrané SVL s nejbližšími nevyločenými lokalitami bez ohledu na jejich kvalitu. Průměr mimo SVL je počítán z pěti dostupných inzerátů na webu nebo dotazníků, které odpovídaly lokalitám, se kterými v tomto případě porovnávám.

Tabulka č. 12: Porovnání průměrné ceny v SVL a mimo SVL

SVL	Průměrná cena	Mimo SVL	Průměrná cena
Mojžíř	9 780 Kč	Neštěmice	7 466 Kč
Krásné Březno	10 833 Kč	KB - sídliště	9 300 Kč
Předlice	8 800 Kč	Klíše	9 432 Kč
Předlice centrum	8 148 Kč		

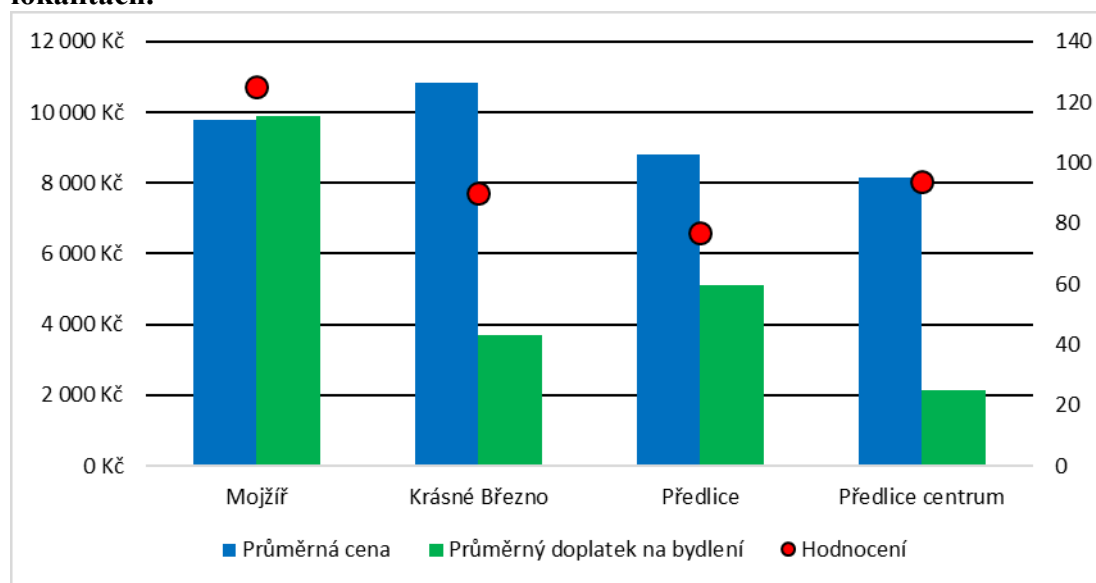
Zdroj: autor

V Neštěmicích i na sídlišti v Krásném Březně je cena nižší, jen na Klíši je cena vyšší mimo SVL, ale to je způsobeno velkou poptávkou po bytech v této lokalitě.

Dle znalosti podmínek mohou relativně s jistotou říci, že kvalita bytů mimo SVL vyšší je. Vyskytuje se zde menší kriminalita, instituce a obchody jsou v dostatečné míře v blízkosti zajištěny a domy jsou z velké části rekonstruovány nebo udržovány, ale liší se také socioekonomickými indikátory obyvatel a jsou zde požadovány kauce. To je největší bariéra pro vstup osobám v hmotné nouzi.

Následuje graf, který ukazuje souvislost mezi průměrnou cenou bytu v lokalitě a kvalitou samotné lokality, dle měřítek dříve uvedených. V Předlicích a Krásném Březně se ukazuje, že kvalita je mnohem nižší než by měla za danou cenu být. Navíc měřítko kvality může dosahovat maximálních hodnot až 216 bodů. V tomto grafu je maximální hodnota 140. S dalšími byty mimo SVL by body naznačující kvalitu klesaly ještě níže.

Graf č. 4: Porovnání průměrné ceny, doplatku na bydlení a kvality v jednotlivých lokalitách.

Zdroj: autor

Do souvislosti je také přikládán doplatek na bydlení a jeho průměrná výše, kdy se ukazuje, že Mojžíř má téměř vyrovnanou průměrnou cenu bydlení a DnB a kvalita bydlení je vyšší než v jiných SVL. Krásné Březno má nízký doplatek na bydlení, ale nejvyšší průměrnou cenu a kvalita je srovnatelné s centrem Předlic. Ty mají srovnatelnou cenu a kvalitu a DnB je nejmenší. A Předlice, o kterých hovoří sociální pracovnice, jako o nejhorší oblasti mají nejnižší kvalitu, druhé nejvyšší DnB a průměrnou cenu až třetí nejvyšší. Za ideální může být považován případ centra Předlic, kdy průměr DnB je nízký, průměrná cena je nízká a kvalita odpovídá průměrné ceně,

ale znovu zdůrazňuji, že bodové ohodnocení kvality může být maximálně 216, takže by kvalita ve skutečnosti byla mnohem nižší. Jde o to, že se SVL srovnávají mezi sebou.

Sociální pracovníce hovoří o těchto souvislostech takto: *„Přestože je bydlení často v katastrofálním stavu, tak zde lidé platí vysoké nájemné. Majitelé vydělávají na tom, že nájemníkům nájemné z velké části pokryjí dávky. Myslím si, že výše nájemného v těchto lokalitách naprosto neodpovídá stavu bydlení.“* (R4)

V tomto komentáři SP se jedná o lokalitu Předlice, která má jasně nejnižší kvalitu a jak říká, doplatky na bydlení z velké části pokryjí nájemné a služby.

„Problémem jsou také vysoké ceny nájmu, kdy rodina zaplatí za byt 1+1 v otřesném stavu na ulici 1. Máje 7 500 Kč a za byt 3+1 na sídlišti Mojžíř 15 000Kč. Což je pro mnohé rodiny nedostupné i vzhledem k tomu, že v sídlišti Mojžíř jsou většinou byty družstevní a rodiny tak nemají nárok na příspěvek na bydlení.“ (R2) Tento komentář je v úvodu adresován lokalitě Krásné Březno, která má druhou nejhorší kvalitu, ale nejvyšší cenu nájmu, což nepotvrzují slova pracovníce, která má jiné zkušenosti. Průměr je však nižší a poměr cena a kvalita se může lišit u jednotlivých bytů i domů v lokalitách. Přičemž Mojžíř má z lokalit nejvyšší kvalitu a tomu úměrnou cenu. Problémem Mojžíře je družstevní charakter, který pracovníce v závěru zmiňuje.

V posledním komentáři pracovníce hovoří o praktických zkušenostech spojených s poskytováním dávek na bydlení.

„Dalším problémem, který naopak vychází ze systému poskytování soc. dávek, je prodlení při úhradě nájemného. Nezasvěcení by mohli nabýt dojmu, že je to výhradně chybou nájemců, ale není tomu tak. Problém je mnohem složitější a příčin je více. Jednou z nich je například výplata soc. dávky najednou za 2 měsíce a ještě k tomu dohromady na jedné složence. Klienti neznají důvod takovéto formy výplaty dávky, ale vědí, že jim tímto vznikne přeplatek a současně dojde k ponížení ostatních soc. dávek. Tímto také dojde ke skutečnosti, že následující měsíc, kdy již jsou dávky poníženy, klient nemá možnost uhradit nájemné v plné výši a takto vzniká prodleva s jeho úhradou. Další příčinou může být například skutečnost, kdy majitel pronájmu není klientovi schopen dodat veškeré podklady, které od klienta požadují na ÚP, k tomu, aby mu byly přiznány soc. dávky. Majitel například vyhotoví špatný evidenční list, či neuvede v jakém měsíci a za jaké služby vznikl přeplatek či doplatek apod. V těchto situacích vyjednáváme s majiteli my – soc. pracovníci, nicméně i v těchto případech často dochází k prodlevám při výplatě soc. dávek – než klienti doloží vše potřebné.“ (R5)

V souvislosti s tím a cenou bydlením je potřeba přemýšlet v psychologických souvislostech osob závislých na příjmech z dávek. Ti naplňují nejprve základní nižší potřeby dle Maslowovy pyramidy a až poté jsou schopni přemýšlet nad zvyšováním kvalitativně vyšších potřeb jako je například zvyšování kvality svého života a bydlení (rozvojové potřeby). Obecně platí, že osoby v ohrožení mají tendenci k naplňování potřeb prostřednictvím peněz a osoby finančně zajištěné se zaměřují spíše na kvalitu života a vrchol pyramidy. (Heřmanová 2012, str. 52-55) I když bydlení patří do druhého stupně – zajištění bezpečí, úroveň tohoto zajištění je na základní úrovni, protože kvalitu tohoto bydlení řeší osoby spíše finančně zajištěné a ty, které mají porovnání a možnosti.

6.3 Zajištění služeb a další nedostatky bydlení

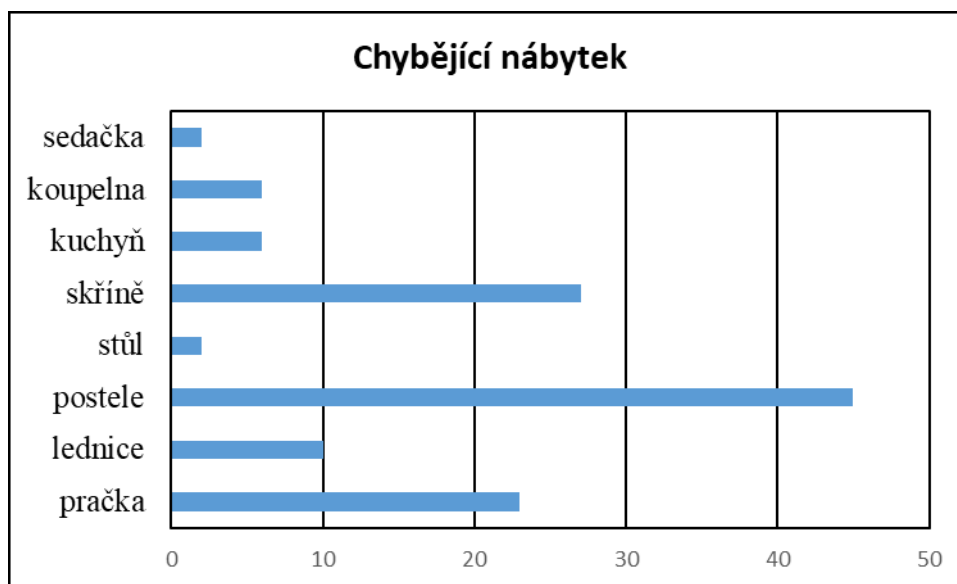
S kvalitou bydlení souvisí také zajištění služeb. Tedy dodávky vody, elektřiny, plynu. Některé služby jako svoz odpadu byl posuzován v rámci environmentální spravedlnosti, protože jej lze posoudit v celkovém měřítku, ale další uvedené dodávky služeb se týkají jednotlivých domů. Důležitými nedostatky v oblasti bydlení jsou také oblasti vybavení domácností, opravy v bytech, které vnímají nájemníci a další nedostatky, které je potřeba nechat identifikovat respondenty.

Z toho důvodu byli respondenti z vybraných lokalit dotazováni na nedostatky v domácnostech, ty se týkaly vybavení, o kterém jsem hovořila také v přechozí kapitole a v rámci této otázky jsem se dotazovala i na opravy, které by byly v domácnosti nutné provést. Z 92 respondentů nevnímalo jen 22 osob žádnou nutnost spojenou s vybavením bytu a opravami v bytě. Ostatních 70 osob mělo možnost napsat konkrétně, co jim schází či co je potřeba. V každé odpovědi mohli respondenti napsat několik nedostatků. Celkem se nedostatků sešlo 152 u 70 osob. První tabulka uvádí celkový počet jednotlivých souborů nedostatků a v následujících grafech jsou tyto nedostatky znázorněny a vyjmenovány.

Tabulka č. 13: Identifikované nedostatky v bydlení po oblastech

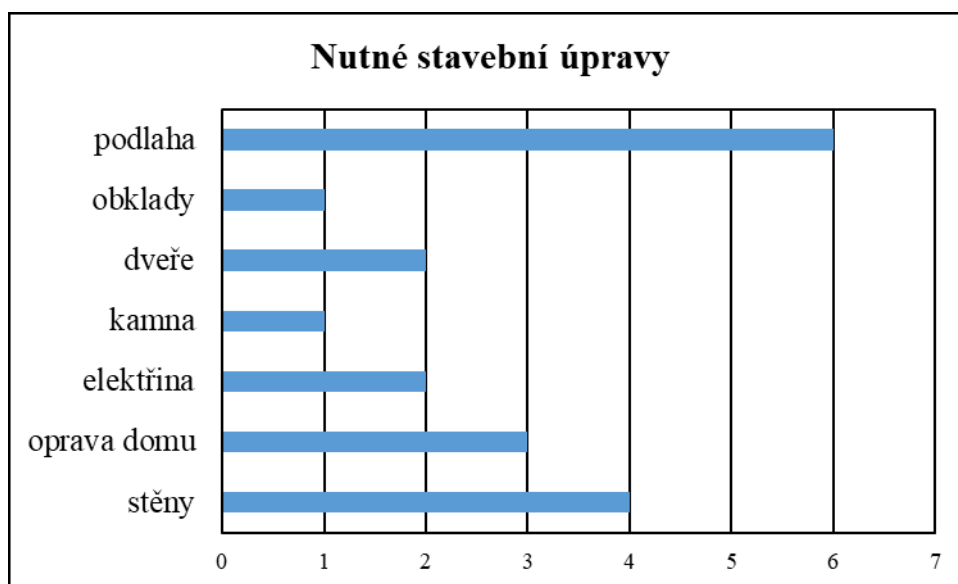
Identifikované nedostatky v bydlení	Četnost
Nábytek	121
Stavební úpravy	19
Další nedostatky	12

Zdroj: autor

Graf č. 5: Chybějící nábytek v domácnostech respondentů

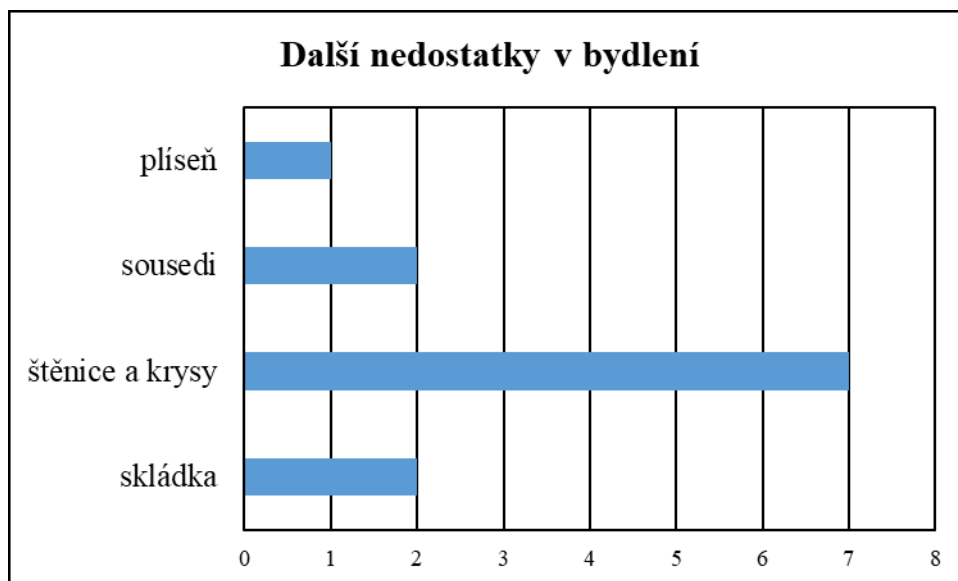
Zdroj: autor

Nejčastěji se objevuje chybějící nábytek jako postele, skříně pračka. Po jednom případě se objevil také vysavač, myčka, spacák a TV. Dle slov sociálních pracovníků často lidé spí na rozkládacích sedačkách místo na postelích. Není ani výjimkou, že více dětí spí na jedné posteli. Tyto nedostatky jsou spíše v rukou nájemců, kteří by měli toto vybavení dokoupit krom koupelny a kuchyně, která je součástí bytu a měl by se o ni postarat majitel.

Graf č. 6: Nedostatky v oblasti stavebních úprav v domácnostech respondentů

Zdroj: autor

Stavební opravy jsou závislé na financích majitele. Nejvíce objevuje oprava podlahy a stěn. Z dotazníků je viditelné, že i některé větší úpravy domu vnímají jako potřebné samotní obyvatelé SVL. Zásadnější je pro ně, ale samotné vybavení domácnosti než opravy, které by měl zajistit majitel nemovitosti, tak aby byla nemovitost dlouhodobě udržovaná.

Graf č. 7: Další nedostatky v domácnostech respondentů

Zdroj: autor

V dalších nedostacích respondenti identifikovali plíseň, nevhodné sousedy, zamoření štěnicemi a krysami a skládky v okolí domu. V sedmi případech respondenti psali o štěnicích a krysách v domácnostech, to také souvisí s černými skládkami, o kterých hovoří i sociální pracovníci a kvůli tomu považují bydlení za nepřijatelné. V další části využijí rozhovorů se sociálními pracovníky, kteří hovoří o těchto i dalších nedostacích v oblasti služeb.

Jeden z respondentů v dotazníku napsal potřebu opravy kamen, což dokazuje následující citace sociální pracovnice. *„V jiných bytech se dalo topit pouze kamny. Nemyslím si, že je tento typ topení vhodný. Lidé musí řešit, čím budou v kamnech topit, obstarat si dřevo nebo uhlí a kolikrát jsou kamna jen v jednom pokoji, takže je potřeba topit opravdu hodně, aby se teplo udrželo i v ostatních místnostech nebo jsou lidé odkázáni na teplo v jediném pokoji v bytě.“* (R1) V některých domech také není zařízené funkční topení a lidé jsou tak odkázáni na přímotopy, které jsou energeticky náročné. To se pak promítá na účtech za elektřinu a následných nedoplatcích. Ale ani samotné přímotopy nezajistí dostatečné teplo pro rodinu s malými dětmi, v zimě je pak udržována alespoň jedna teplá místnost. Izolace se objevuje jen u málo domů z vybraných lokalit a plastová okna pomáhají k úniku tepla také.

V rozhovorech jedna ze sociálních pracovnic mluví také o špatném odvětrávání, což neprospívá zdraví všech osob v domácnosti a dětem ne obzvláště. Klasické intenzivní větrání se nevyužívá především v zimě, kdy se udržuje teplota v místnostech. V létě se naopak větrá intenzivněji a teplotní rozdíly neprospívají stěnám, ty pak mohou praskat a kvůli špatnému odvětrávání vznikají plísně. Nepomáhá ani fakt, že v domácnostech nejsou digestoře.

Problém zamoření štěnicemi a švábi je těžko řešitelný, o čemž se zmiňuje SP v následující citaci. *„Velice časté jsou také štěnice a švábi, kdy je veliký problém aplikovat deratizaci pouze na jednotlivé byty, protože bývají zasaženy celé domy. Majitel se o tento problém příliš nezajímá a je tak na nájemnících problém řešit za sebe. Situace se tak často neřeší komplexně, jelikož většina nájemníků není schopna deratizaci zaplatit 1x i vícekrát.“* (R3) Tento problém se týká všech vybraných lokalit, nejhorší jsou však bytové domy s větším počtem bytových jednotek. V ojedinělých případech poskytne peníze na deratizaci ÚP v rámci mimořádné okamžité pomoci, ale o peníze si musí nájemci požádat samostatně. V těchto případech může KHS provést také šetření a dezinfekci hmyzu a deratizaci krys provádí soukromé společnosti.

Se zamořením krysami souvisí skládky, které jsou největší v lokalitě okolo Sklářské a U Jeslí. V příloze přidám fotky z této skládky, která bezprostředně sousedí s domy. Dle slov města je odvoz odpadu zajištěn dostatečně (ASZ, 2018), ale pracovníce posuzuje situaci takto: *„Odvoz odpadů je zde, dle mého názoru, nedostatečný. Jsou zde přeplněné popelnice. Lidé nechávají odpadky v pytlech okolo svých domů.“* (R4) Takže ani tato služba neodpovídá realitě v jiných lokalitách mimo SVL. Tyto komentáře SP byly zohledněny i v hodnocení environmentální spravedlnosti.

Shodně sociální pracovníce popisují situaci s elektřinou a vodou, kdy *„Pokud majitel vše řádně platí a nevznikají mu dluhy na nájemném od nájemníků, jsou služby stabilní. Pokud se majitel nestará, případně pověřil správcem člověka z lokality, bývají často problémy se vznikem dluhů na službách, nejčastěji se to týká vody, kdy nájemníkům v domě zastaví vodu pro dluh.“* (R3). SP tedy vidí nejvýznamnější vliv na straně majitele a to především v oblasti dodávky vody. Nestává se to podle nich často, ale všechny se setkaly s domácnostmi, kde nebyla teplá voda. Jedna z pracovníček popisuje svou zkušenost: *„setkala jsem se s tím, že lidé neměli teplou vodu, protože se jim rozbil bojler a majitel nechtěl uhradit opravu.“* (R4). Jiná pracovníček se setkala s tím, že pronajímateli byly zasílány platby za vodu a elektřinu v rámci bývalé ubytovny Na Nivách, ale ten *„neposílal na příslušné účty společnosti, poskytujících elektřinu, vodu apod. a poté byly dodávky těchto služeb v domě přerušeny. Několik rodin se tak najednou ocitlo bez vody a elektřiny.“* (R1).

Elektřina je v případech domácností napsaná na samotné nájemníky, jen v případě ubytovny je zahrnuta v rámci ubytování. Ve starších domech například v Předlicích se *„dost často se stává, že jsou v domě společné hodiny“*, protože nejsou udělány nové rozvody elektřiny a odděleny jednotlivé hodiny nájemníků. *„Na nájemníka na kterého jsou vedené a který řádně platí, často potom putují dluhy za ostatní většinou neplatící nájemníky, případně za cizího nájemníka černý odběr.“* (R3), takto dokresluje své zkušenosti jedna z pracovníček. Dluhy na elektřině jsou ze zkušeností sociálních pracovníček velmi časté i *„přestože většina lidí platí pravidelně zálohy, tak mají vysoké nedoplatky.“* (R4). Dluhy za elektřinu také připisují pracovníčky topení v zimě elektrickými přímotopy. Samotné zaplacení a doklad za zaplacení je jednou z příloh pro dokumentaci ÚP a vypočtení oprávněných nákladů.

6.4 Postavení osob na trhu s byty

Tato kapitola se věnuje vyloučení znevýhodněných osob z klasického trhu na bydlení, což považuji za důvod, jak bylo umožněno podnikat s byty, které jsou placené z dávek hmotné nouze. Pro uvedení této kapitoly jsem vybrala část jednoho z rozhovorů: „Většina lidí si je vědoma, že nemají šanci přestěhovat se do lepší části města – diskriminace majitelů, vysoké částky za nájemné a kauce šplhající se do desítek tisíc korun, které nejsou schopni našetřit, zejména když je majitel vyhodí urychleně z bytu, pokud peníze mají, tak se setkávají s diskriminací od majitelů. Většinou lidem nezbyvá nic jiného než se stěhovat mezi lokalitami.“ (R3). Tato citace dokládá nemožnost vymanit se ze sociálně vyloučené lokality z několika důvodů, o kterých bude tato kapitola.

V dotazníku pro osoby přijímající DnB jsem zařadila otázku, zda chtějí nebo nechtějí zůstat bydlet v lokalitě, kde v tuto chvíli bydlí. 48 respondentů odpovědělo, že nechce zůstat v lokalitě dál bydlet a ve 44 případech lidé chtějí zůstat nadále bydlet v lokalitě. Hledání bydlení dokazuje statistika organizace ČVT, která pracuje v jednotlivých lokalitách v Ústí nad Labem a svou spolupráci ve své databázi dělí do skupin dle obsahu. V oblasti bydlení pomohli pracovníci ČVT v období od 1. 1. 2016 do 30. 9. 2017 celkem 327 osobám a jejich domácnostem. V následující tabulce je konkrétní obsah spolupráce dle cíle v oblasti bydlení.

Tabulka č. 14: Zakázky ČVT v Ústí nad Labem v oblasti bydlení za období 1. 1. 2016 do 30. 9. 2017

Konkrétní zakázka	Počet řešených zakázek
Řešení ztráty bydlení	19
Udržení stávajícího bydlení	93
Zlepšení kvality stávajícího bydlení	27
Změna bydlení	188

Zdroj: ČVT, 2017

Protože změnu bydlení v mnoha případech řeší SP, jsou zároveň respondentkami, vysvětlují v rozhovorech s nimi jak složité je najít bydlení se svými klienty.

Podle zkušeností jedné z nich je: „velmi složité najít vhodný pronájem v jiných částech Ústí, dokonce i mimo ústecký kraj“ (R5), tak aby jejich klienti měli na kauci, odpovídala

velikost bytu a majitel je přijal. Protože se SP *„Často se stává, že se při telefonátu majitelé hned zeptají, zda je osoba, která žádá o byt Rom. Velkou roli při hledání nového bydlení hraje také lokalita, ve které lidé v současnosti žijí.“* (R4). V tomto směru by se dalo mluvit o diskriminaci, která byla v ČR i dokázána na základě etnicity, ale vylučujícím je nakonec pro znevýhodněné osoby nakonec kauce, na kterou většina osob nemá.

O diskriminace na trhu s byty tak můžeme mluvit jen v případě, kdy domácnost má ušetřeno na kauci. Jinak je vyloučena i hned kvůli neschopnosti zaplatit kauci, která může být dle zákona až šestinásobkem nájmu, ale dle jedné z pracovnic je většinou ve výši 3 měsíčních nájmu. U realitních kanceláří se pak objevují ještě další poplatky za zprostředkování. *„Vysoké částky za nájemné a kauce šplhající se do desetitisíců korun“* (R3) nejsou pro osoby žijící z dávek HN cílem, kterého by dokázaly dosáhnout, *„pokud se tedy nechtějí dále zadlužovat a splatit kauci např. z půjčky.“* (R1).

Dalšími požadavky na nájemce může být také, *„aby některý člen domácnosti pracoval, což mnoho obyvatel těchto lokalit nesplňuje.“* (R2). Například společnost CPI kontroluje u zájemců o byt jejich platební schopnost a zadlužení. Cože je ve výsledku pochopitelné, protože jak už dříve bylo řečeno, pokud majiteli jsou placeny nájmy je schopný zajistit stabilní bydlení.

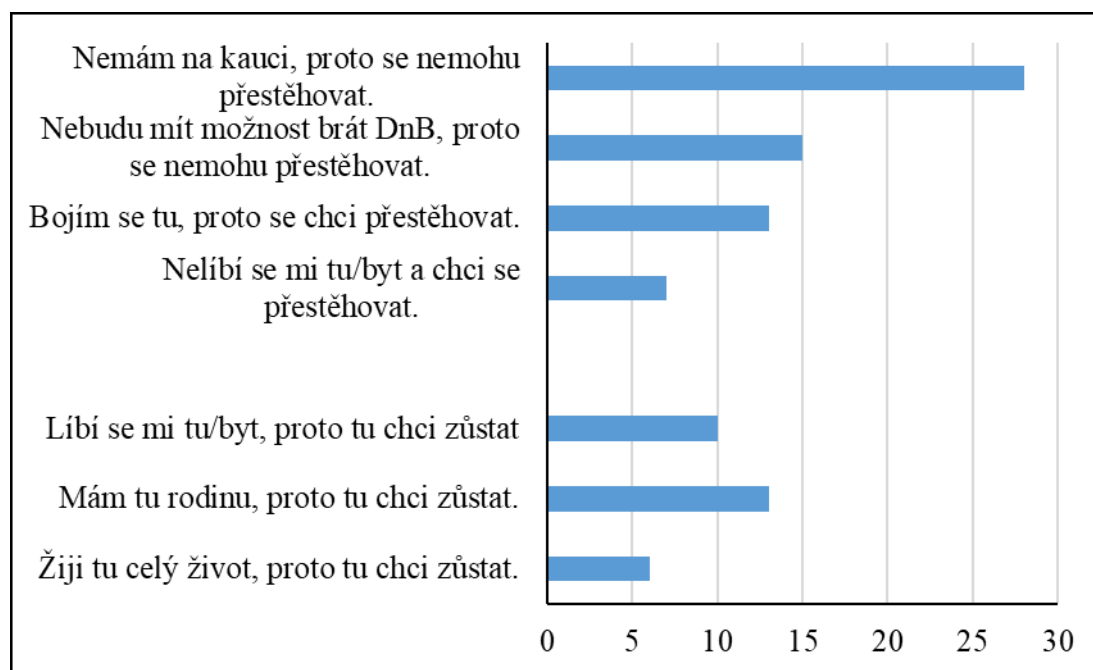
Na českém trhu s bydlením se nejčastěji objevují dostupné jen menší byty. Většina bytů je velikosti 2+1 a menší, což je pro mnohočetné domácnosti nevhodné. Jedna z pracovnic hovoří o situaci, kdy *„majitelé odmítají přijmout do bytu devítičlennou rodinu“* (R2).

„Většina lidí si je vědoma, že nemají šanci přestěhovat se do lepší části města“ (R3), a proto neustále migrují mezi vyloučenými lokalitami. Jedna z pracovnic věří, *„že pro mnohé nájemníky těchto bytů je situace frustrující a zoufalá.“* (R2). V extrémních případech, kdy se spojí všechny nedokonalosti, mohou velké rodiny bydlet v malých, nekvalitních bytech, za které platí hodně peněz a jsou nevhodné pro výchovu dětí. Určitým řešením může být dle jedné SP sociální bydlení, ale v tuto chvíli se v Ústí nad Labem řeší spíše OOP, které vylučuje stěhování do označených míst, protože není možné zde přijímat doplatek na bydlení. A pokud nemají jinou možnost na trhu s byty, nakonec se tam stejně přestěhují a pak *„si mohou požádat o příspěvek na bydlení, který získají až poté, co prokážou, že zaplatili tři nájmy.“* (R4). To je bez finanční rezervy nemožné a i když si člověk najde zaměstnání, nebude mít možnost všechny poplatky zaplatit bez doplatku na bydlení. Protože 3 měsíce jsou dlouhá doba, *„potřebovali by*

několik desítek tisíc korun.“ (R4).

Nakonec této podkapitoly vkládám tabulku, která vystihuje důvody pro zůstání a nezůstání bydlet v lokalitě, tak jak jsem o nich mluvila v předchozích odstavcích.

Graf č. 8: Důvody k setrvání nebo nesetrvání v lokalitě

Zdroj: autor

V této otázce mohli respondenti zvolit více možností. Často se tedy ukázalo, že mají blízko sebe rodinu, ale to neznamenal, že se odtud nechtějí stěhovat. Byla nabídnuta i možnost „jiné“, kde ve všech případech doplnili respondenti slovo kauce, proto v grafu je uvedena „kauce“ místo jiné a potvrzuje problém s kaucí, o kterém jsem psala výše. V přesně polovině dotazníků se objevila zaškrtnutá možnost, že nebudou mít možnost brát DnB. Osoby tedy počítají s tím, že se nemají šanci přestěhovat mimo SVL, kde jsou vyhlášeny OOP. Ve třetině případů byla označena možnost „Mám tu rodinu“, ale zároveň o několik více „Bojím se tu“. Což potvrzuje vysoká kriminalita objevující se v lokalitách a zároveň nezajištění potřeby bezpečí u jednotlivců. Shodně se vyskytla možnost „Líbí se mi tu byt“ a „Nelíbí se mi tu byt“. Více se vyskytla odpověď, že se respondentovi byt líbí v Krásném Březně a Mojžíři, nejméně však v Předlicích (okolo Sklářské ulice).

6.5 Stabilita bydlení

„Velmi často se stává, že v pátek odpoledne Vám do kanceláře vstoupí zoufalá matka s dětmi se slovy „Za několik hodin mi vymění zámeček, nemám kam jít, prosím pomozte.“(R5). Sociální pracovnice hovoří o velmi nestabilním bydlení, kde „Lidé zažívají každodenní stres z nejistoty, ...“(R5) a dodává, že ani sociálním pracovníkům takové bezvýchodné situace emočně nepřidávají. O problémech spojených s nejistotou je tato podkapitola. Věnuji se jistotě, kterou přináší legislativa a jak je na ni pohlíženo ve sledovaných lokalitách.

Příčinou nestability jsou dluhy za nájemné a služby, které mohou být způsobeny například zpožděním dávky, kdy majitelé dle slov SP „nediskutují“ s nájemníky o tom, proč nezaplatili, ale jednoduše je vyhazují z bytu. „Často je příčinou samotný majitel, nebo správce, který lidem nedoloží doklady o zaplacení nájemného, které musejí lidé na úřad dokládat, a vzniká tak problém.“ (R3). Další situací, kdy mohou lidé přijít o bydlení je, pokud správce využije své pozice a vezme si platbu za nájem, ale nevydá jim žádný doklad „(popř. příjmový doklad, který pracovnice HN či SSP odmítají uznat, pokud tato možnost uhrazení nájmu není uvedena v nájemní smlouvě)“(R4) anebo ještě v horším případě majiteli peníze vůbec nepředali. V takových situacích hrozí vyhození z bytů, protože pokud není dodáno potvrzení o zaplacení, lidé o dávky přijdou a pokud správce nepřizná zaplacení, dopadne situace stejně. K tématu správců jedna z respondentek dodává: „Lidé mají často z těchto správců obavy. Pokud není dům, ve kterém žijí v pořádku, tak raději správci nic neřeknou, aby s ním neměli neshody.“(R4). Již v předchozích kapitolách bylo zmíněno, že nájemní smlouvy jsou často uzavírány na dobu určitou, „přičemž výjimkou není, že smlouva je platná pouze 3 měsíce“ (R1). A to z toho důvodu, aby měly možnost nájemce vyhodit, co nejdříve v případě problémů.

V některých případech pracovnice mluví o vyhrožování vystěhováním a setkaly se i s případem, kdy majitel nájemníky „na černo“ zaměstnával a tím jim vlastně nájemníci „platili“ nájemné.“ (R1). Podle jiné pracovnice se také „zásadně nedodržují zákonné lhůty“ a samotné smlouvy jsou neprofesionálně sepsané. Pokud je vydána nájemcem jistina, není skoro v žádném případě vrácena v rámci SVL a natož potom s úroky, které z OZ vyplývají. Ani uchování věcí nebo možnost odnést si své osobní věci se v některých případech nedodržuje. „Někdy se však stane, že majitel i přes řádnou nájemní smlouvu nájemníky z bytů vyhodí a zabaví jim všechny věci. Tyto situace je poté

nutné řešit s policií. Lidé se však majitelů často obávají a své věci v bytě raději nechají.“ (R4).

Dle platného OZ také platí, že nájemníkům musí majitel umožnit napsat si na adrese trvalé bydliště, ale i to není v některých případech dovoleno, protože se lidé majitelů bojí, jak bylo zmíněno v předchozí citaci. To pak může zapříčinit komplikace s dávkami.

Sociální pracovníci organizace ČVT každoročně aktualizují analýzu bydlení v jednotlivých lokalitách, která bude zmíněna v další části. Původně však vznikla kvůli připravované změně zákona (rok 2014), kdy domy na které byla napsaná exekuce, neměly být místem, kde jsou přijímány dávky na bydlení.

ÚP, jak vyplynulo z kapitoly o dávkách, požaduje po nájemnících smlouvy a doklady. Na základě této první kontroly smlouvy si najde ve veřejné databázi dům a zkontroluje kolik má bytových jednotek a zda je zkolaudovaný. Stalo se, že někteří majitelé napsali špatné číslo bytu nebo neměli zkolaudovány všechny bytové jednotky a lidé tak nemohli platit nájem ze sociálních dávek. Kolaudace je problematická u starších domů v Předlicích a Krásném Březně, kde se jedná o starší domy, které původně byly postaveny jako rodinné a až později rozděleny na individuální jednotky. Z toho důvodu se objevuje jedna toaleta pro celý dům a stejně tak jedny hodiny na vodu či elektřinu.

Podle slov sociálních pracovníků není bydlení stabilní také z důvodu sousedských vztahů, což se objevilo i v datech o tom, co chtějí ve svém domově lidé změnit. Sousedé byli zmíněni dvěma respondenty a potvrzuje to i SP v jednom z rozhovorů. *„Důvody ke stěhování jsou velmi rozmanité. Někdy je to kvůli neshodám se sousedy, někdy kvůli štěnicím či švábům, kvůli „drsnému“ majiteli, někdy zkrátka proto, že si nájemníci nevyřídili včas dávky a nezaplatili nájem.*“ (R4).. Určitá vina se může samozřejmě objevovat i na straně jednotlivců, kteří jsou nezodpovědní a přistupují k bydlení laxně a bez zájmu, což může být spojeno se špatnými vzory a s nezkušeností s jinou realitou mimo SVL. Příklad neplacení nájmů se objevoval i v obecním bydlení, kde správná jednotka musí nést zátěž dluhů a vymáhání exekucí.

Pracovnice v předchozí citaci zmiňuje i štěnice a švábi, které jsou velkým mínusem v kvalitě bydlení. Zanesení škůdci se objevuje z důvodu velké fluktuace osob v bytech, kvůli nezájmu majitele a také kvůli příjmové chudobě, která znemožňuje zaplatit dezinfekci nebo si pořídit nový nábytek, což je hodnoceno v rámci materiální deprivace. Hovoří o tom jedna z SP: *„Nájemníci se v bytech často střídají většinou kvůli výši nájemného, které je vysoká, případně pro nehrazení nájemného z různého důvodu. Byty*

bývají často po odstěhování některých nájemníků ve špatném stavu, kdy je potřeba mnoho menších i větších oprav v bytě (baterie, malba, zničená podlaha, apod.) v případě, že je tento problém častý, bývá na nájemnících, aby si tyto opravy zařídili sami, protože majitel se angažovat nechce.“ (R3).. Ale nájemce zase nemá prostředky na tyto opravy a přesto je rád, že má střechu nad hlavou, i když něco není v pořádku a má to vliv na jeho zdraví a i celkovou kvalitu života a možnosti vystoupení ze stínu sociálního vyloučení.

Proto by v tomto směru měl vystupovat výrazněji stát, který by měl hlídat kvalitu bydlení, která je z dávek HN placena. Zároveň však nelze předpokládat, že majitelé těchto domů a bytů budou investovat velké peníze na to, aby dali pro své nájemce domy do pořádku. Pokud tedy nebude existovat alternativa pro chudé lidi, budou se stále „stěhovat mezi sociálně vyloučenými lokalitami“ (R3).

7. Vyloučené lokality v Ústí nad Labem

V této kapitole budou popisována jednotlivá specifika sledovaných vyloučených lokalit v Ústí nad Labem. V každé kapitole bude uvedena průměrná cena za bydlení a vysvětlena jednotlivá bodová ohodnocení kvality bydlení (stavebně technický stav, environmentální spravedlnost a občanská vybavenost). Dále průměrný věk respondentů, jejich chuť zůstat nadále bydlet v lokalitě plus přidám informace, které uvádí MO v přihlášce ke spolupráci s ASZ. A komentován bude i vývoj v lokalitě za poslední 4 roky, který bude zohledňovat také strukturu majitelů domů a konkrétní problémy, které se v lokalitě objevují.

7.1 Mojžíř

Průměrná cena bydlení v lokalitě Mojžíř je 9 780 Kč za nájemní bydlení. A Doplatek na bydlení je průměrně 9 890 Kč, to znamená, že DnB dokonce převyšuje průměrnou cenu bydlení. Mojžíř je opravdu nejdražší lokalitou, co se týče doplatku na bydlení. Ze všech zkoumaných lokalit sem putuje nejvíce peněz za DnB. Tento problém vnímá i MO Neštětice, který považuje lokalitu Mojžíř za nejvíce problémovou a to z toho důvodu, že vnímají velký problém v tzv. „obchodu s chudobou“.

Dle této přihlášky pro ASZ (2018) je pro Mojžíř charakteristické, že jsou požadovány za byty kauce, vysoké nájemné, špatný stav bytů a v případě nezaplacení nájmu musí lidé okamžitě odejít. V této lokalitě dochází k častému výskytu štěnic, ale i žloutenky. To, že je požadována kauce, je oprávněný krok majitelů. Ale nájemní přesahující 15 000 Kč jsou zde častější než v jiných lokalitách a i když zvážíme větší velikost bytů, stejně je cena neúměrná. V lokalitě se pak můžeme setkat s velkým rozptylem cen, který způsobuje nižší průměrnou cenu.

Avšak kvalita této lokality získává největší bodové ohodnocení. Za stavebně technický stav získala 103 bodů s celkových 180 a 13 za environmentální spravedlnost z celkových 18 bodů. To jsou dvě nejvyšší hodnoty v těchto kategoriích ze všech sledovaných lokalit. V občanské vybavenosti byl Mojžíř hodnocen nejhůře společně s Předlicemi.

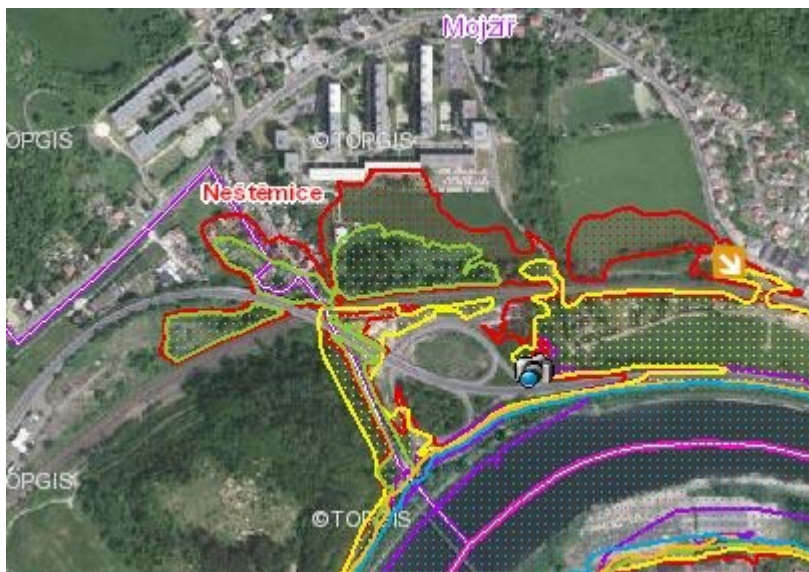
Nejprve vysvětlím bodové hodnocení u environmentální spravedlnosti a občanské vybavenosti, což shrnuje a připomíná následující tabulka. Tuto tabulku ohodnotím a dále se budu věnovat významnému bodu kvality a tím je stavebně technický stav budov.

Tabulka č. 15 : Bodové hodnocení Mojžíře

Environmentální spravedlnost		Občanská vybavenost	
Riziko povodní	2	Školská zařízení a veřejná správa	3
Industriální znečištění	3	Zdravotní zařízení	1
Přístup k vodě a kanalizaci	2	Kulturní zařízení	1
Nakládání s odpady	3	Dopravní dostupnost	2
Možnost rekreace	2	Služby (pošta, bankomat, atd.)	1
Bezpečnost	1	Obchodní prodej	1
Celkem	13	Celkem	9

Zdroj: autor

V oblasti Mojžíř je malé riziko hrozby povodní, protože se nenachází v povodňové zóně, ale je v blízkosti hlavního toku Labe, který vede z Ústí do Děčína. Hodnocení dva body bylo zvoleno, protože je v blízkosti řeky a těsně se dotýká povodňového území.

Obrázek č. 13: Záplavové území Mojžíř

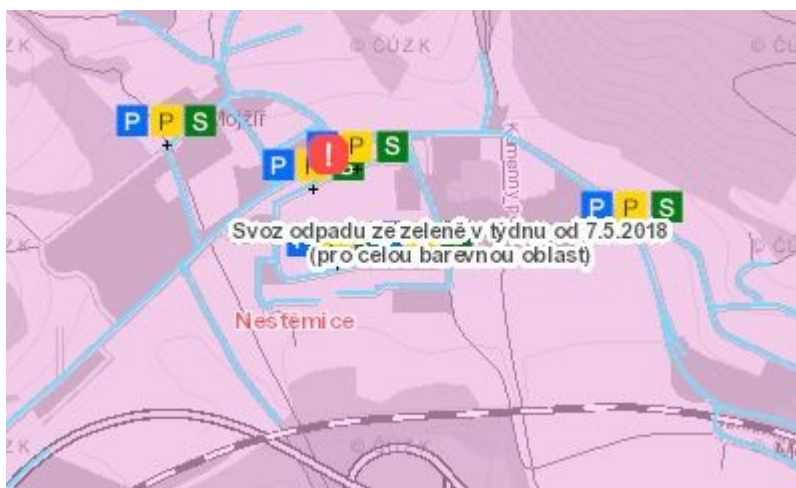
Zdroj: (Záplavové území v ORP Ústí nad Labem, 2018)

Industriální znečištění bylo hodnoceno bodem 3 díky velké vzdálenosti od výrobních zón, oproti ostatním lokalitám. Nejbližší je bývalé TONASO, které je dnes brownfieldem.

Přístup k vodě a kanalizaci je hodnocen bodem 2 z důvodu problematiky SVJ, kdy hrozí reálné riziko, že majitel nebude platit do společného fondu a voda bude odpojena. Toto riziko u některých domů již v minulosti bylo. Kanalizace a vodovody jsou celkem nové díky stáří celého sídliště.

Odpadové hospodářství je zde dostatečné, SP nehovoří o nepořádku u popelnic ani o skládce. Navíc v mapě odpadového hospodářství Ústí nad Labem je zajištěno třídění odpadu krom bioodpadu.

Obrázek č. 14: Odpadové hospodářství Mojžíř

Zdroj: (Odpadové hospodářství, 2018)

Možnost rekreace je oproti dalším lokalitám vyšší, neboť je místo vzdáleno od města a industriálních zón, navíc je celé sídliště zastavěno do kusu přírody a je zde možnost návštěvy rybníka „Hankáč“. Bohužel vše je vzdálené a nejsou to více než 3 možnosti.

Bezpečnost je hodnocena jen jedním bodem, protože MO Neštětice a obyvatelé města Ústí nad Labem se shodují v hodnocení bezpečnosti v Mojžíři. MO Neštětice vyhlásil na celé sídliště Mojžíř OOP, který odůvodnil též vysokou kriminalitou (98 přestupků, 59 přečinů), a občané města hodnotili Mojžíř v 58 případech jako nebezpečný. Vzhledem k preventivním aktivitám policie je potřeba domnívat se, že je to nutné. ÚMO ve své přihlášce pro ASZ uvádí i kriminalitu, ale ta je vztažena na celý obvod

tedy i další lokalitu KB. Ale konkrétně o Mojžíři v přihlášce zmiňují, že se zde objevuje lichva.

Obrázek č. 15: Pocitová mapa Mojžíř

Zdroj: (Pocitová mapa Ústí nad Labem, 2017)

Co se týče občanské vybavenosti tak přímo v lokalitě je školské zařízení, které poskytuje mateřské a základní vzdělání. Dále je tu předškolní klub organizace ČVT a jeho kancelář sociálních služeb, proto má Mojžíř nejvyšší hodnocení v tomto ohledu. Bohužel dle informací OSPOD je zde v lokalitě obecně prokázána špatná péče o děti, záškoláctví, drogy, gamblerství a další nepříznivé jevy pro rozvoj dětí.

Zdravotní zařízení jsou však až v Neštěmicích, kam se pěšky člověk dostane za cca 20 minut, což bohužel spadá do kategorie 1 bodu. Avšak tito lékaři často neberou nové pacienty. Ale samotné Neštěmice mají i lékárnu a odborné lékaře.

Kulturní zařízení je znovu hodnoceno bodem 1, protože ani Mojžíř ani blízké Neštěmice nemají žádné kulturní středisko. Využívány jsou prostory školy nebo parku u radnice v Neštěmicích. Jediné co Mojžíř může nabídnout je hřiště a v minulosti zde bylo i veřejné koupaliště.

Do lokality jezdí jediný trolejbus s číslem 57, který propojuje Předlice a Mojžíř na svých koncích. Zastávka je přímo na sídlišti a doprava jezdí v intervalu 20 minut. Zároveň se zde nachází i prostorná parkoviště. Proto 2 body.

Nejbližší pošta je až v Neštěmicích, v lokalitě je jen schránka a bankomat zde není žádný. Bohužel se zde vyskytuje ale herna. Dříve zde byla dokonce i pobočka městské

knihovny, dnes knihovnu poskytuje jen škola. A obchodní prodej je zde zastoupen jen jedním smíšeným zbožím. Což je málo a uděluji jen bod.

Tabulka č. 16: Stavebně technický stav Mojžíř

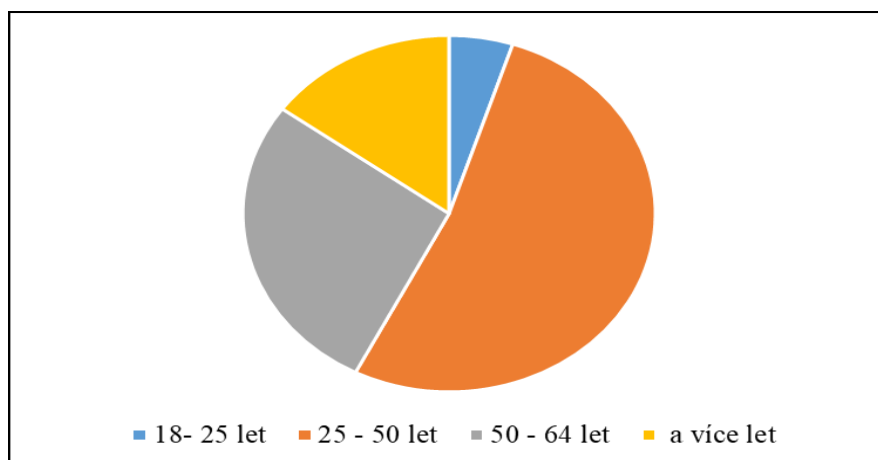
Statické poruchy domů	Stěny - materiál a aktuální stav	Okna - materiál a osazení	Střecha - materiál a stav krytiny	Izolace tepla	Vlhkost v domě
5	2	3	3	1	3
3	3	5	3	1	2
3	3	4	4	1	4
2	3	4	3	1	3
2	2	2	2	2	2
4	4	3	3	4	4
= 19	= 17	= 21	= 18	= 10	= 18

Zdroj: autor

Mojžíř získal nejlepší hodnocení ohledně stavebně technického stavu. Vše se odvíjí od stáří celého sídliště, které bylo vystavěno v roce 1990 a je jen 28 let staré. Z jednotlivých hodnocení bylo možné získat 30 bodů za každou oblast, která je uvedena nahoře. Domy nejsou staticky narušené, někde jsou nová okna, ale střechy a stěny nejsou v mnoha případech udržované a izolace tepla není také dořešena.

V Mojžíři chce zůstat 19 osob ze 40. V posledních letech se původní obyvatelé a vlastníci mojžířských bytů stěhují jinam, protože se jim nelíbí vývoj situace, na který upozorňuje i radnice. S odchodem původních obyvatel, kteří musejí snížit prodejní cenu bytů na minimum, přicházejí investoři, kteří pronajímají bydlení lidem závislým na dávkách HN.

Následuje graf zobrazující věkovou strukturu obyvatel dle vyplněných dotazníků a velmi se podobá věkové struktuře centrálních Předlic, kde se objevují také lidé starší 64 let.

Graf č. 9: Věková struktura respondentů Mojžíře

Zdroj: autor

V dotaznících se také častěji objevuje u nedostatků ta možnost, kdy nájemníci neshledávají, žádné vady, ale neznamená to, že se z bytů nechtějí stěhovat. Pro některé osoby je zde vysoké nájemné. Jedna ze sociálních pracovníček hodnotí v porovnání s dalšími byty v Předlicích a KB a potvrzuje jejich vyšší kvalitu. Upozorňuje také na snahu nájemníků: „Pokud o byt nájemníci pečují, tak jsou byty v dobrém stavu. Teče voda, funguje topení i elektřina. Jde o byty v panelových domech – většinou v družstevním vlastnictví. Zde se bydlení blíží k běžně dostupným bytům.“ (R2).

Bohužel problémem je časté střídání nájemníků, které způsobuje výskyt štěnic a špatné vztahy mezi obyvateli, protože vnímají svůj vztah k lokalitě odlišně. „Některé vchody jsou bezproblémové, obyvatelé mají mezi sebou dobré vztahy, udržují své byty i společné prostory. Některé vchody ale obývají nájemníci, kteří nemají zájem se o kvalitu bydlení sami starat, což se odráží zejména na stavu společných prostor.“ (R2).

Níže rozebírám data z analýzy bytového fondu, které ukazují, jak se někteří majitelé často opakují. Celkem je na sídlišti 616 bytů a z toho 141 bytů vlastní několik málo majitelů. Změna vlastníka proběhla v roce 2017 v 73 případech a z toho 68 bytů mělo vlastníka s jiným trvalým bydlištěm (to je 93%), to znamená, že neplánují v koupeném bytě bydlet, ale pronajímat jej.

V Neštěmicích je nejbližší ubytovna „Hotel Český lev“, který je vlastně bytovým domem, ale MO dělá velké starosti, protože je zde prokázána vyšší kriminalita a proto

byla budova označena OOP. Dále zde byl zaznamenán výskyt štěnic a prodej psychotropních látek. Dle informací pracovníků MO doplatek na bydlení cenu nájemného nepokryje. Bydlí tady osoby se zletilými dětmi nebo bez nich. Budova je v dobrém stavu a zamyká se. Cena se pohybuje okolo 6 tis i s poplatky, většinou malé byty.

Na závěr o této lokalitě musím zmínit také pochvalu pro městský obvod, který se dlouhodobě snaží situaci řešit. Dělá šetření v jednotlivých domech, setkává se s aktéry a snaží se omezit obchod s chudobou. Také se snaží podporovat zaměstnanost a vytváří pracovní místa, aby snížil dlouhodobou nezaměstnanost. To samé se týká další lokality, protože Krásné Březno pod tento obvod spadá také.

7.2 Krásné Březno

Krásné Březno spadá do MO Neštěmice stejně jako Mojžíř. Průměrná cena za pronájem je 10 833 Kč. Je tu druhý nejnižší průměrný DnB ve výši 3 701 Kč a celkové hodnocení kvality získala lokalita 90 bodů, což je druhé nejnižší číslo.

Lokalita je známá především svou historií, kdy zde stála na podzim roku 1999 slavná zeď. Ta byla měsíc po dostavbě znovu zbourána kvůli tlaku z porušování lidských práv, kdy fyzické oddělení majority s minoritou, bylo nepřehlédnutelné. Po zbourání česká vláda poskytla finance na odkoupení domů od starousedlíků a v činžovních domech, které měly být odděleny, lidé bydleli až do roku 2011. Dnes je prostor zabezpečen a určen k demolici. Následující obrázky ukazují dnešní stav budov.

Obrázky č. 16 a 17: Matiční ulice 2018

Zdroj: autor

Lokalita je umístěna mezi hlavními tahy do Děčína, kdy na jedné straně je železnice (nádraží Sever) a z druhé strany hlavní silnice a vedle přístav na řece Labi. Lokalita je tvořena staršími domy a obklopena průmyslovými objekty. Od nádraží je pak vzdálena cca 5 minut od sídliště v Krásném Březně, kde je velká občanská vybavenost. V následujících odstavcích budu kopírovat strukturu předchozí kapitoly.

Krásné Březno získalo jen 70 bodů za stavebně technický stav, což je druhý nejhorší výsledek po Předlicích. Environmentální spravedlnost je 8 jako u dalších lokalit a občanská vybavenost je ohodnocena nejlépe ze všech díky blízkosti centra Krásného Března. Celkem bylo možné za obě dále uváděné oblasti získat až 18 bodů.

Tabulka č. 17: Environmentální spravedlnost a občanská vybavenost - KB

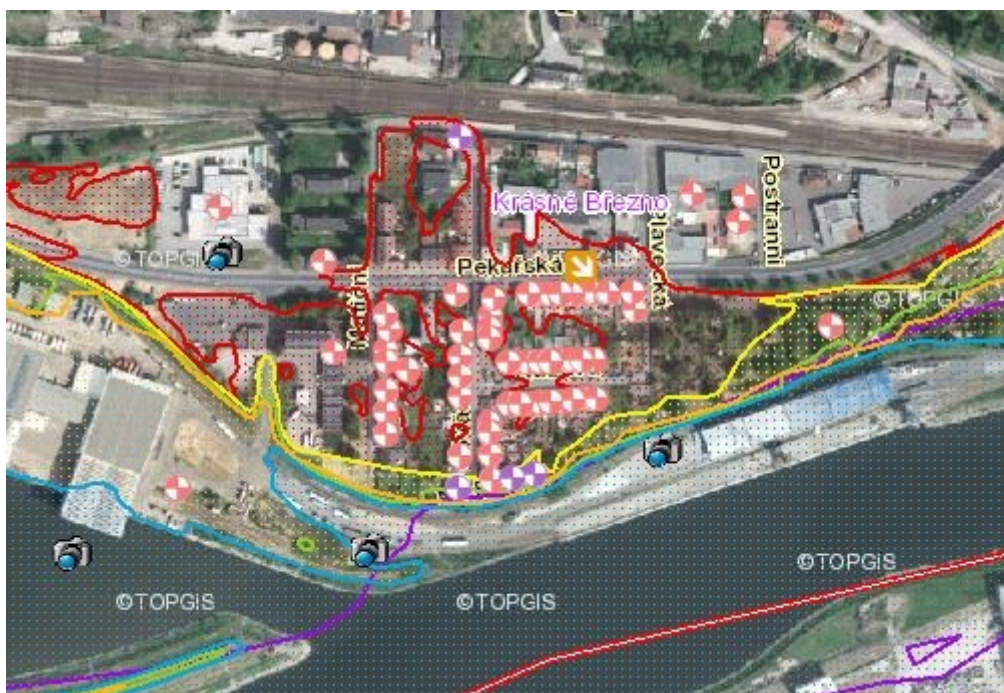
Environmentální spravedlnost		Občanská vybavenost	
Riziko povodní	1	Školská zařízení a veřejná správa	2
Industriální znečištění	1	Zdravotní zařízení	3
Přístup k vodě a kanalizaci	2	Kulturní zařízení	1

Nakládání s odpady	2	Dopravní dostupnost	2
Možnost rekreace	1	Služby (pošta, bankomat, atd.)	3
Bezpečnost	1	Obchodní prodej	1
Celkem	8	Celkem	12

Zdroj: autor

Sledovaná lokalita je v záplavové oblasti a okolo sebe má v těsné blízkosti průmyslové areály a hlavní tah na Děčín. Proto má v obou oblastech jen 1 bod. Následující obrázek ukazuje rozložení záplavového území. V této oblasti již v minulosti povodeň byla, lidé z okolních domů byli evakuováni a poté jim byla poskytnuta pomoc.

Obrázek č. 18: Záplavové oblasti - Krásné Březno

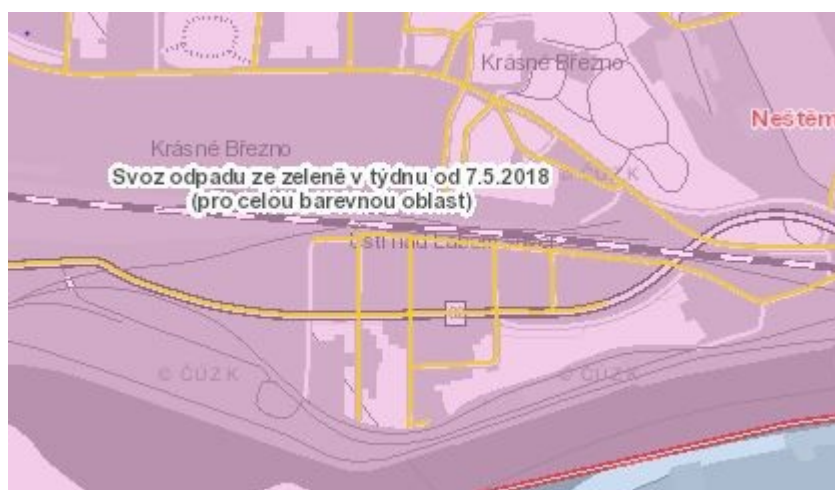

Zdroj: (Záplavové území v ORP Ústí nad Labem, 2018)

Voda a kanalizace je v této oblasti zabezpečena, avšak časté jsou odstávky a poruchy, kdy neteče neočekávaně voda například půl den. Jsou zajištěny cisterny s vodou a chodí informativní sms. Rozvody jsou staršího data a často jsou narušeny velkým tlakem na dopravu v blízkosti, kdy pod komunikací vedou rozvody.

Na následujícím obrázku je viditelné, že v lokalitě se nenachází žádné sběrné nádoby na tříděný odpad, avšak na území této lokalitě nenajdeme skládku a ostatní popelnice nejsou nikdy přeplněné. Bodové ohodnocení 2 je z toho důvodu, že takto je odpadové hospodářství dostatečné. Navíc okolí uklízí pracovníci VPP a čistí veřejné prostranství. Naopak větší nepořádek je od hlavních tahů cest.

Obrázek č. 19: Odpadové hospodářství - KB

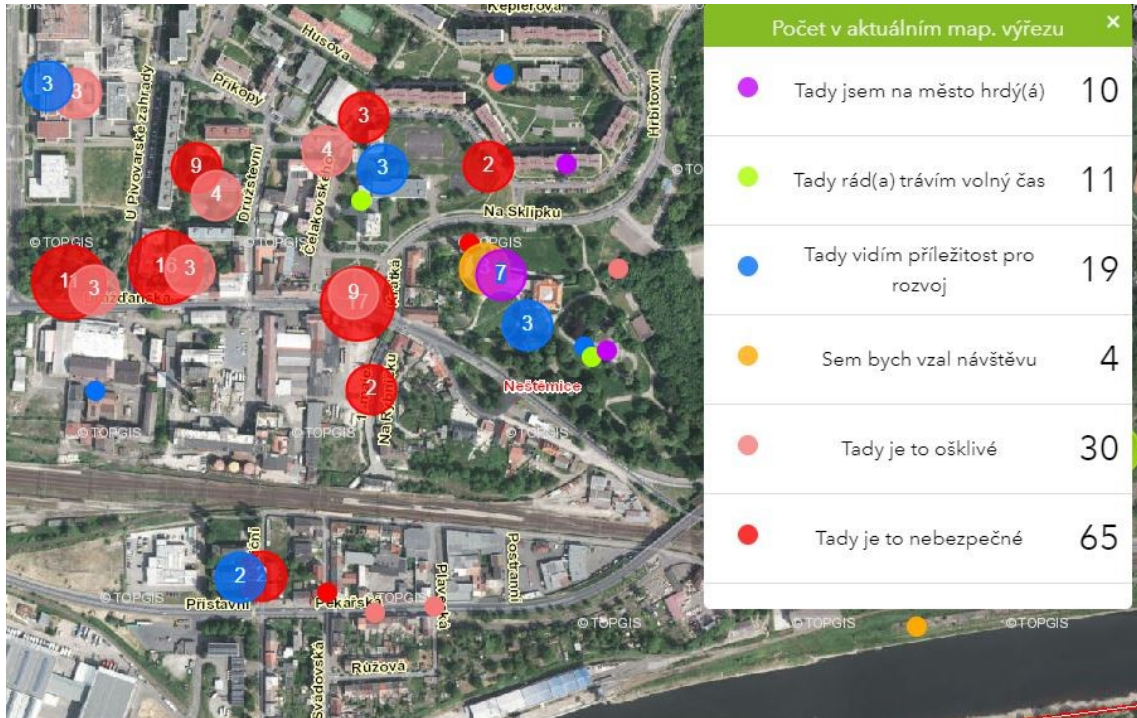
Zdroj: (Odpadové hospodářství, 2018)

Možnost rekreace není v blízkém okolí do 30 minut žádná. Nejbližší klidnější zóna je na břehu řeky, kde je skladovací budova, silnice a soukromé domy. Samotné prostředí by mohlo být hezké, ale ve stavu v kterém je, přátelské není. V Krásném Březně se nachází park.

Bezpečnost je hodnocena stejně jako u ostatních lokalit číslem 1, jelikož je zahrnuta část 1. Máje v OOP. Dále občané Ústí nad Labem považují v 65 případech za nebezpečné, což znamená, že bezpečnost zde není vysoká. Dochází do oblasti strážníci

MP i asistenti prevence kriminality. Zároveň je v nebezpečném podchodu u nádraží umístěna kamera.

Obrázek č. 20: Pocitová mapa - KB

Zdroj: (Pocitová mapa Ústí nad Labem, 2017)

Občanská vybavenost je v této lokalitě nejlepší ze všech, jak už jsem zmiňovala díky blízkosti centra Krásného Března. Nejbližší škola ZŠ Husova je umístěna právě v centru KB, kam se obyvatelé dostanou za 10 minut díky podchodu na nádraží. Pokud by nemohli využívat tento podchod, trvalo by to cca 50 minut. Žádný úřad není v blízkosti. Za zdravotní zařízení získalo KB 3 body, jelikož 10 minut od lokality se nachází velká zdravotní poliklinika, kde je mnoho praktických lékařů, odborné ordinace a lékárna. Navíc lékaři jsou ochotni ošetřovat i osoby ze Slovenska a přijímají další pacienty.

Kulturní zařízení dostalo jen 1 bod, a to je velká škoda, protože dříve vedle zdravotní polikliniky bylo kulturní centrum Corso, kde byla pravidelně divadelní představení a společenské akce. Areál pořád existuje, ale je využíván k jiným účelům. V jeho prostorách sídlí klub ping pongu a dále je tam bar „Country club“. Za kulturní prostor by se dal považovat i kostel a zámek, který je v blízkosti, ale je uzavřen. Nejbližší společenské a kulturní akce je tedy možné navštívit v centru města Ústí nad Labem.

Dopravní dostupnost je oproti všem ostatním lokalitám o dost lepší, protože v Krásném Březně se sbíhají trolejbusy jedoucí do Neštěmic (51,57,58), ale i na sídliště Vyhlídka (56). Avšak autobusy jezdí v intervalu cca 10 minut a samotná zastávka není tak blízko. Nejbližší zastávka je autobusu číslo 19, který jezdí jednou za půl hodiny ve špičce. Výhodná je i železniční trať, ale ta není obyvateli využívána. Nejčastěji jezdí trolejbusy. Hodnocení 2 bylo zvoleno kvůli vzdálenosti stanic a intervalu MHD.

Služby jsou hodnoceny nejvyšším hodnocením, protože v blízkosti je pošta, 2 bankomaty, sociální služby a jiné služby podél silnice do Neštěmic. Ale obchodní prodej je nejbližší smíšené zboží přímo v lokalitě, ale má velmi omezený sortiment. Ve větší docházkové vzdálenosti jsou poté dva větší obchody.

Tabulka č. 18: Stavebně technický stav - KB

Statické poruchy domů	Stěny - materiál a aktuální stav	Okna - materiál a osazení	Střecha - materiál a stav krytiny	Izolace tepla	Vlhkost v domě
3	1	1	1	1	1
2	3	2	3	1	2

2	2	3	3	2	2
1	2	3	3	1	3
1	2	2	1	1	1
2	2	3	3	2	2
= 11	= 12	= 14	= 14	= 8	= 11

Zdroj: autor

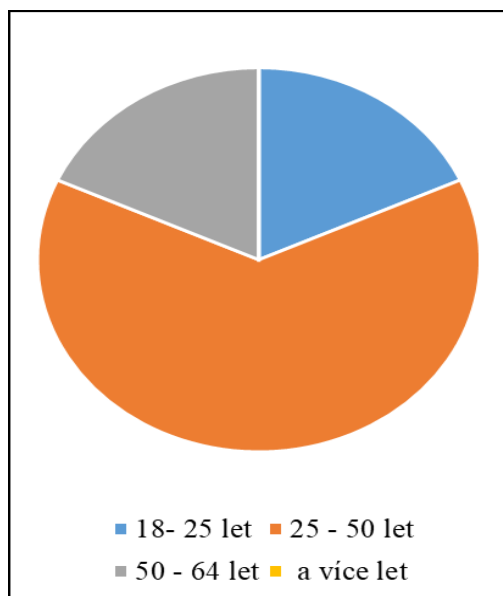
Stavebně technický stav má lokalita KB druhý nejhorší po Předlicích, které se stavebně podobají právě Krásnému Březnu. Jedná se o starší domy, které prošly povodněmi, a většina obyvatel se z oblasti odstěhovala. Takže domy jsou obecně neudržované a v horším stavu.

Maximální počet je možný 30 bodů za oblast stavebně technického stavu budovy, který určuje z velké části kvalitu bydlení. Izolace tepla je v lokalitě přibližně na 4 domech, které jsou soukromé nebo na ně byla využita dotace EU, proto je v tomto ohledu od expertů nejnižší bodové ohodnocení.

Stáří domů přináší kvalitní materiály u střech a stěn, ale z důvodu povodní a častého úniku spodních vod je narušena statika. To experti nemohli vyhodnotit, ale i přesto udělili jen třetinu bodů za tuto oblast. Stejně tak jako za vlhkost, která je všudypřítomná díky blízkosti toku Labe.

V některých případech jsou zakomponována plastová okna, ale v okolí se také nachází několik havarijních objektů a opuštěné činžovní domy. Lokalita je celkově odtržena a žije si vlastním životem. Snaha investovat do této oblasti se neukazuje ani ze strany MO. V budoucnu předpokládám, že půjde o spíše rozšiřování prostoru pro přístaviště, ale potenciál by oblast u vody měla.

Graf č. 10: Věková struktura respondentů Krásné Březno

Zdroj: autor

V lokalitě většinou nežijí starší lidé. Jedná se o staré domy, které byly následně rozděleny na jednotlivé bytové jednotky. Byty jsou celkem prostorné a proto zde žijí mladší lidé se svými dětmi. Avšak území není podle MO vhodné pro výchovu dětí, protože v označení ulice 1. Máje v OOP uvádí, že se zde objevuje narušování veřejného pořádku a občanského soužití. Zároveň OSPOD upozorňuje na závadné chování rodičů příslušnost ke slovenské národnosti, záškoláctví, nespolupráci rodičů s lékaři. V konkrétním domě bydlí 22 dospělých a 30 dětí. 18 z nich je hlášeno svým pobytem mimo Ústí nad Labem a 15 zde má přechodný pobyt ze Slovenské republiky.

O tomto domě dále hovoří i SP, které vnímají přelidněnost domácností a nekvalitní prostředí pro vývoj dítěte, kdy je na chodbách nepořádek, vchodové dveře nejsou funkční a do prostoru domu se dostávají cizí osoby. Ulice vede k nádraží a je slepá, po většinu roku si na této ulici hrají děti právě z označeného domu. Žalostný rozdíl je vidět mezi dvěma domy, které spolu sousedí a jsou stejné, ale každý jinak udržovaný. Velký vliv mají podle SP jednotliví majitelé a samotní nájemníci.

V následující citaci doplňuje informace o lokalitě pracovnice, která pracuje v sociálně aktivizační službě pro rodiny s dětmi. Věnuje tedy v domácnostech intenzivní péči právě dětem a jejich rodičům. „V lokalitě Krásné Březno se zaměřuji na ulice Nový Svět a ulici 1. Máje. V těchto místech je kvalita bydlení na velice nízké úrovni. Domy jsou neudržované, majitel ani samotní nájemníci nemají zájem o zlepšení prostoru k bydlení. Pokud o zlepšení bydlení mají zájem nájemníci, tak podle toho nečiní. Společné prostory nejsou udržované, schodiště se rozpadá, na některých místech chybí zábradlí.

Chodby jsou cítit močí, sami nájemníci mezi sebou mají spory. Stěžují si, že v prostorách domů se velice často vyskytují uživatelé drog. Většina bytů se nezamyká, některé nejdou zavřít. Některé byty jsou již vybydlené a nepoužívané. V bytech i na chodbách je plíseň. Z mého pohledu by byty v ulici 1. Máje (dům č. 9) a dům v ulici Nový Svět neměly být vůbec užívány k bydlení. O domy nikdo nepečuje, nespravuje. Výjimkou je pak dům č. 7 na ulici 1. Máje, o který majitel pečuje, pečlivě volí nájemníky a i nájemníci se o byty a společné prostory starají.“ (R2).

V tomto úryvku z rozhovoru je jasné, že kombinace různých nájemníků udělá v kvalitě bydlení mnoho, ale pokud přičteme nezáměr majitele, situace se nikdy nemůže zlepšit. A to jsou v lokalitě pronajímány byty i za 16 a 17 tisíc Kč.

Ještě navíc k tomu jsou některé „služby k dispozici nestabilně. Elektřina je připojena „na černo“, voda občas týden neteče“ (R2). Tato pracovnice uzavírá své hodnocení této lokality tím, že dříve označené domy jsou nebezpečné k bydlení. Znovu se tedy setkáváme s nenaplněním základní potřeby, kterou má bydlení zajistit. A tedy bezpečí. V tomto směru by měly zasáhnout instituce, které by posoudily hygienický stav budov pro obývání bytů rodinami s dětmi.

V každé z lokalit je pár takových domů, které SP znají a ví, že by měly být zavřeny a i o tom tato práce je, má upozorňovat na takové příklady, protože ty se pak v průměru ztrácí.

Velkou výstrahou byla také ještě donedávna ubytovna Freedom, která byla v minulosti ubytovacím zařízením. V posledních letech se však situace změnila natolik, že nakonec byla ubytovna uzavřena. Přičemž několik let zde žili lidé v nekvalitních podmínkách. Kumulace problémových osob způsobila, že zde byla vyšší kriminalita, jen v tomto domě dle žádosti o OOP 13 přestupků a 10 přečinů. Bydlelo zde 45 osob (26 dospělých a 19 dětí, z toho 7 osob hlášených mimo ÚNL). Dům byl zamořen štěnicemi a vyskytovala se zde i žloutenka, častá migrace ubytovaných pak způsobovala další roznášení mimo tento dům. OSPOD dlouhodobě na dům upozorňoval, protože nejen, že dům byl ve špatném stavu, objevovala se zde i lichva a psychotropní látky.

V této oblasti je plánované sociální bydlení, které však bude mít znovu vyšší prahy než je nutné pro zajištění těchto osob. Dle metodiky Ethos se v Krásném Březně i ostatních lokalitách objevuje substandardní bydlení. Pro tuto lokalitu je však typické nepříjemné prostředí hlavních komunikací několika dopravních prostředků a to není vhodné místo pro výchovu dětí a jejich volný pohyb.

7.2 Městský obvod Předlice

Poslední dvě lokality jsem se rozhodla spojit společným úvodem, jelikož jejich kontext spolu souvisí. Avšak v podkapitolách bude kvalita rozdělena tak jako dříve v této práci, protože v tomto směru se dost liší.

Předlice existují od roku 1384, je to historická obec, která v roce 1900 zaznamenala výrazný růst své populace. Ten se zpětinasobil na 3 260 obyvatel. Z této doby a později pochází zástavba, která sloužila jako zázemí pro zaměstnance blízkých průmyslových závodů. Ve svých dobách byly Předlice exkluzivní čtvrtí, ale i zde existovaly problémy v soužití Čechů a Němců.

Oblast Předlic měla v roce 2011 trvale nahlášených 1 776 obyvatel, přičemž na rozloze 4,2 km² se nacházelo a dodnes nachází mnoho firem a je zde také velké procento průmyslových objektů. V 90. letech začala v Předlicích divoká privatizace, kdy spousta lidí z různých konců republiky skoupila zdejší domy a pronajímala je za neúměrně vysoké nájemy. Což pokračuje nadále, bují tu drogová scéna, prostituce, lichva, a další negativní jevy. Místní obyvatelé jsou však v řešení svých problémů velmi aktivní a především část Nových Předlic. MO má s územím plány na rekultivaci a v některých případech také mluví o vzniku rekreační zóny.

V oblasti bydlení můžeme mluvit o cca 102 obydlených domech z celkem 391, což vychází z průzkumu ČVT z roku 2015 a 2016. 40 domů je v havarijním stavu a cca 30 se prodává nebo rekonstruuje. V posledních letech zde spadly 2 domy, ale jiné zase získaly novou tvář a potřebnou péči.

Jedna z dotazovaných sociálních pracovníků shrnuje stav domů v lokalitě Předlice a rozděluje je na opravené, neopravované v horším udržovaném stavu a na bouračky.

Jak domy popisuje tak přesně vystihuje tvář Předlic, navíc všechny tyto úrovně můžeme vidět v těsné blízkosti a na ulicích v Předlicích se střídají. V blízkosti Předlic se nachází nejbližší ubytovna v Klíšské a v ulici Jateční.

Ubytovnu na Klíšské ulici měla dlouhou dobu jedna majitelka, pak přešla pod vlastnictví jiné společnosti, která má velký bytový fond. Pravidla pro návštěvníky jsou zde velmi přísná, ale tato pravidla neplatí pro pořádek v domě, protože *„Tato ubytovna je zamořená šváby, v horních patrech jsou i štěnice. Přestože se zde nachází centrální topení, tak často nefunguje. Přes zimu je v některých bytech zima. Již se několikrát stalo, že topení z topení unikla voda a vytopila místní obyvatele. Na této ubytovně často vypadává elektrina“* (R4). Cena za takové bydlení je pro 4 osoby 10 500 Kč. Tato

ubytovna je také na seznamu OOP, kdy je zde prokázána kriminalita a dle OSPODU je tu velké procento zanedbávání péče, záškoláctví, domácího násilí, náctiletých matek a drogová závislost.

Na druhé straně Předlic se nachází ubytovna Jateční, kde majitel má celý chod a ubytované dlouhodobě pod kontrolou. Snaží se o dobrý výběr ubytovaných, ale směřuje svůj výběr jen na dospělé osoby bez dětí. Není zde ani problém zajistit pečovatelku nebo objednávku obědů. Jedná se o starší budovu, která by snesla rekonstrukci jako skoro každá v této oblasti, ale významně je v životě ubytovny vidět majitel, který se snaží o dlouhodobě udržitelný stav.

V dalších částech budu popisovat sledované lokality dle stejného pravidla jako u předchozích dvou.

7.2.1 Předlice (Sklářská, U Jeslí)

V této části Předlic je průměrná cena nájmu 8 800 Kč, což je v porovnání s nejbližší nevyločenou čtvrtí alespoň o 1 000Kč méně. Avšak celkové bodové hodnocení je velmi špatné. Dosahuje 77 bodů z celkových 216 možných a to dělá z této lokalitu tu nejméně kvalitní. Doplatek na bydlení je zde v průměru 5 097 Kč. Jedná se o druhý nevyšší průměrný doplatek.

Důvody proč, lze označit tuto lokalitu, jako nejméně kvalitní najdeme v dalších odstavcích. Na začátek začínám environmentální spravedlností a Občanskou vybaveností.

Tabulka č. 19: Environmentální spravedlnost a občanská vybavenost Předlice

Environmentální spravedlnost		Občanská vybavenost	
Riziko povodní	3	Školská zařízení a veřejná správa	1
Industriální znečištění	1	Zdravotní zařízení	2
Přístup k vodě a kanalizaci	1	Kulturní zařízení	2
Nakládání s odpady	1	Dopravní dostupnost	2

Možnost rekreace	1	Služby (pošta, bankomat, atd.)	1
Bezpečnost	1	Obchodní prodej	1
Celkem	8	Celkem	9

Zdroj: autor

Z možných 18 bodů v oblasti environmentu získaly Předlice jen 8 bodů. Největší bodové ohodnocení dostaly, v bodu riziko povodní. V povodňových plánech města Ústí nad Labem, zde není žádné nebezpečí, z toho důvodu nepřikládám mapu jako v ostatních lokalitách.

Všechny další posuzované hodnoty, které dotváří obraz kvality bydlení, dostaly Předlice po jednom bodu. A to postupně z těchto důvodů. Lokalita se nachází v oblasti, kde je obklopena industriálními areály, což je předurčení z historie této lokality.

Voda a kanalizace získává jeden bod a to i kvůli znalosti situace a také kvůli následující citaci SP. „, *Odpady zde také nefungují. V chodbách se často vyskytuje moč, vytékají záchody. Ve většině bytů neteče teplá voda.*“ (R4).

Jeden bod jsem udělila i za nakládání s odpady, protože v této části se nachází největší skládka v Ústí nad Labem. Přikládám fotku, která dokresluje situaci a vysvětluje špatnou hygienickou situaci, o které dále hovoří SP.

Obrázky č. 21 a 22: Skládka ve vnitrobloku Předlic

Zdroj: autor

Následuje mapa odpadového hospodářství, kde vidíme, že oblast nemá ani jeden kontejner na tříděný odpad a ani v blízkosti se nevyskytují. Situace s odpady je zde hodně špatná a komplikuje i další oblasti života. Je možné, že v tomto ohledu je nedostatek kapacit v popelnicích pro vyšší počet osob.

Obrázek č. 23: Odpadové hospodářství Předlice

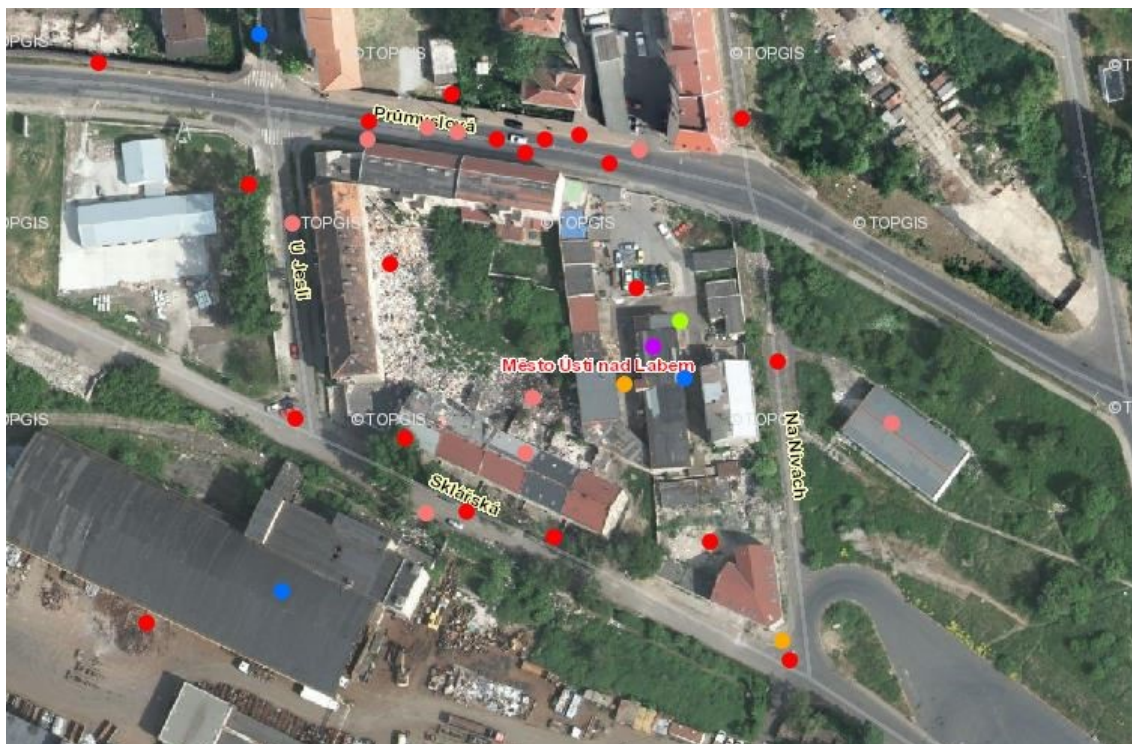
Zdroj: (Odpadové hospodářství, 2018)

Možnost rekreace bohužel získává taky jen jeden bod, protože v oblasti není žádné přírodní místo, které by mohli obyvatelé navštěvovat. Kousek nad Klíší existuje přístup k oblíbenému místu Střížovický vrch, ale to je z této lokality daleko. Okolí řeky Labe je také daleko a nachází se v nehezkém okolí v této části. Nejbližší je asi park, který je na Klíší a v Kampusu univerzity, ale to nelze započítat jako prostor k rekreaci.

Dalším jedním bodem je ohodnocena bezpečnost, která se dle OOP v oblasti vyskytuje nadměrně. Jedná se o narušování veřejného pořádku a soužití a rušení nočního klidu. V součtu je v ulici U Jeslí a ve Sklářské evidováno 30 TČ a 18 přestupků. Takto uvádí ve svém zdůvodnění město OOP v této lokalitě. V blízkosti této lokality se nachází sídlo Policie ČR. MO a SP také shodně hovoří o havarijním stavu domů a o černé skládce, která trápí OSPOD a MO z hlediska hygieny. V tomto případě mohlo jít o primární místo roznášení žloutenky.

Na tuto oblast směřují výtky MO Ústí nad Labem na KHS a stavební úřad. V této lokalitě je ulice, která je celá vybydlená, i když původně byla nádhernou čtvrtí. V tuto chvíli je využívána jako prostředí pro natáčení scén z války.

Obrázek č. 24: Pocitová mapa Předlice

Zdroj: (Pocitová mapa Ústí nad Labem, 2017)

Co se týče občanské vybavenosti tak je lokalita v docházkové vzdálenosti od čtvrti Klíše. Děti z této lokality dochází do školy ZŠ Palachova, kam ale není vůle přijímat sociálně znevýhodněné děti. Škola je v tomto případě vzdálena a proto volím bodové ohodnocení 1.

Na Klíši je několik praktických a dětských doktorů, dále odborné ordinace a lékárna. Bodové ohodnocení je 2, protože je ve větší vzdálenosti. Kulturní zařízení je ohodnoceno číslem dvě, protože lokalita se nachází v docházkové vzdálenosti do méně než 30 minut od centra města, kde je kino a divadlo.

Doprava dostala prostřední ohodnocení, protože ze dvou stran vedou trasy MHD a jejich rozestupy nejsou velké. Jedna trasa vede do Trmic a zastávka se nachází v těsné blízkosti obydlí a druhá je do 5 minut a vede do centra nebo dále do Předlic.

V této části je jeden smíšený obchod v docházkové vzdálenosti. Všechny větší obchody do cca do 30 minut pěšky. Služby jako bankomat nebo pošta jsou nejbližší v obchodním centru Globus směrem do Trmic nebo ve městě. Oboje je více než 30 minut pěšky. Bankomat je nejbližší v centru nebo v nákupním středisku v Trmicích. Jeden bankomat je na Klíši, ale ani další služby tu nejsou poskytovány. V okolí jsou jen tovární objekty nebo sídla firem.

V následující tabulce jsou jednotlivé body udělené experty na oblast stavebnictví a prodej realit. Za jednotlivá hlediska pro posouzení kvality stavebně technického stavu budov mohla lokalita získat až 30 bodů a celkem 180 bodů. Tato SVL získala pouze 60 bodů za stavebně technický stav a to je právě jedna třetina všech bodů.

Tabulka č. 20: Stavebně technický stav Předlice

Statické poruchy domů	Stěny - materiál a aktuální stav	Okna - materiál a osazení	Střecha - materiál a stav krytiny	Izolace tepla	Vlhkost v domě
3	1	2	1	1	1
1	1	2	2	1	1
2	1	2	2	1	1
1	2	2	2	1	2
1	1	1	1	1	1
3	3	4	3	2	3
= 11	= 9	= 13	= 11	= 7	= 9

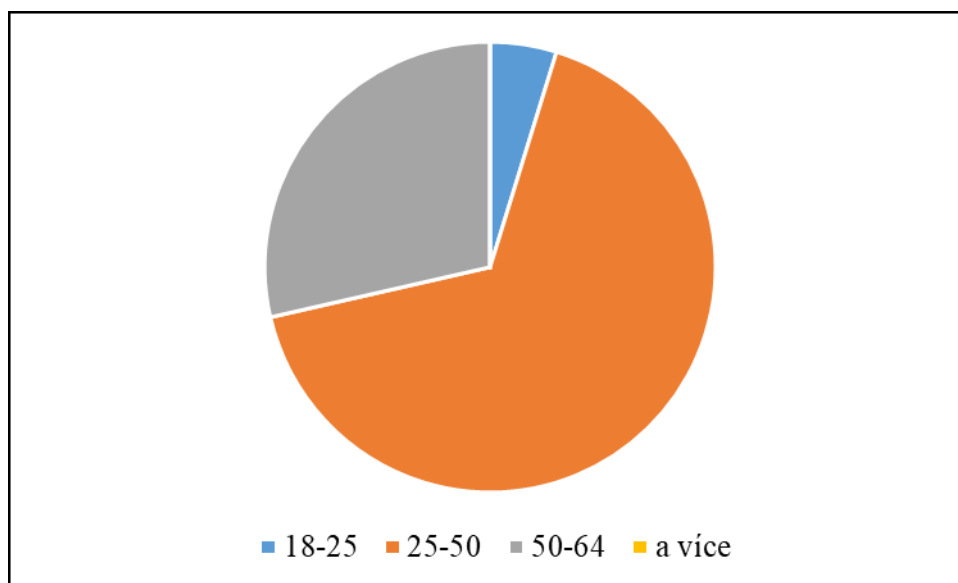
Zdroj: autor

Nejméně bodů dostalo hodnocení izolace u domů. V lokalitě se v současnosti nenachází žádný dům, který by byl tepelně izolován. Další nízké hodnocení bylo u stavu stěn a vlhkosti v domě. Shodně bylo v součtu uděleno 9 bodů. Střecha a statický stav domu dostaly vyšší hodnocení, ale experti se shodují, že by domy museli vidět a posoudit je osobně pomocí speciálních metod, avšak to není možné. Proto tato hodnota může být zkreslena. V některých případech se objevují plastová okna, ale není výjimkou, že jsou rozbitá.

Domy jsou velmi zanedbané a velkou roli hraje skládka ve vnitrobloku, která je ohrožující a často na ní hoří. Dalším nebezpečím jsou povalující se injekční stříkačky v oblasti, kde si na ulici hrají děti. Znovu zde není naplněna potřeba bezpečí a v tomto případě je prostředí spíše zdraví ohrožující. Průměrná cena za nájmy není vysoká, ale v této oblasti by mělo být zakázáno bydlet, už jen kvůli zdraví a ohrožení veřejného zdraví roznosem chorob, které mohou pocházet z takového prostředí.

Situaci se skládkou dokresluje přihláška města Ústí nad Labem ke spolupráci s ASZ, kde se píše, že OŽP se snaží domluvit s vlastníky nemovitostí, ale ze všech vlastníků s nimi komunikují jen 4. Do této lokality je podle MO přistavováno více sběrných nádob, ale to v lokalitě není patrné a ani z mapy odpadového hospodářství. Avšak existují i informace, kdy skládku pomáhají udržovat samotní nájemníci tím, že hází odpadky z oken do vnitrobloku. Pokud by KHS potvrdila riziko epidemie, bylo by možné skládku nechat odklidit.

Graf č. 11: Věková struktura respondentů Předlice (Sklářská a okolí)

Zdroj: autor

V této lokalitě bydlí více mladých lidí a to nejvíce ve věku 25 – 50 let, tato skupina měla ve výzkumu prokazatelně dohromady nejvíce dětí a proto je velké riziko, že takové prostředí, které tu bylo popisováno, není vhodné pro výchovu dětí. Proto tu také nechce zůstat 13 domácností z osmi.

Sociální pracovníce k lokalitě dodávají informace o fungování a využívání dalších služeb jako je elektřina. Ta je v části domů zavedeno „na černo“ a „*elektrické dráty na chodbách domů jsou často volně přístupné a pro své okolí ohrožující.*“ (R4). Proto je zde i vyšší riziko požárů, kdy skládka mezi domy pomáhá k zažehnutí požáru. Ve většině domů nejsou zámky, a když jsou dveře tak jsou rozbité. Nájemníci vnímají vysokou kriminalitu, protože se obávají o své osobní věci a také jsou seznámeni s drogovými aktivitami v okolí jejich bydliště.

Do této lokality dochází organizace Drug out klub, která se věnuje drogově závislým osobám a pomáhá v této lokalitě řešit situaci společně s ČVT. Bohužel je zde velké množství injekčních stříkaček a děti si zde často hrají i bosé na ulici. Dále „*Problém také vidí*“ pracovníce „*v nízkém počtu přechodů pro chodce. Lidé zde často přebíhají přes silnici, což považují za nebezpečné.*“ (R4).

Domy jsou ve znepokojivém stavebním i hygienickém stavu, protože jsou zamořeny štěnicemi a švábi a v okolí se vyskytují i krysy. Překvapivé je pak hodnocení expertů, kteří oknům dali celkem vysokou známku v porovnání se zkušenostmi SP. „*Okna jsou rozbitá, či nejsou vůbec.*“ (R4). V bytech se topí většinou přímotopy, které jsou nešetrné a drahé a stejně je v zimě v těchto bytech chladno.

Shodně 3 pracovníce zmiňují, že toto místo není vhodné pro bydlení ani pro dospělé natož potom pro malé děti. „*Z okolních skládek mohou chytit nějakou nemoc nebo se dokonce poranit od pohozených injekčních stříkaček.*“ (R4). A v tomto prostředí je aktuálně financován projekt na sociální bydlení za velkou sumu peněz. Myslím, že celkově prostředí obklopené továrenskými objekty není pro bydlení vhodné.

V roce 2014 zde byla ubytovna tzv. „Prasečák“, která musela být vystěhována, protože majitel neplatil účty za vodu a elektřinu. V objektu se nacházely i rodiny s dětmi. Město se společně s NNO podíleli na pomoci těmto lidem. Další ubytovny jsou uvedeny ve společném úvodu pro Předlice.

7.2.2 Centrální Předlice (Prostřední, Marxova)

V lokalitě centrálních Předlic se objevuje nejnižší průměrná cena ze všech sledovaných lokalit. Ve společném grafu se kvalita právě dotýká průměrné ceny, což je ideální stav. Bodové ohodnocení je 94 bodů z celkových 216 bodů možných. Pokud by tedy bylo porovnání širší i mimo SVL, kvalita by se v poměru s jinými místy rapidně snížila a nedotýkala by se průměrné ceny. Průměrný doplatek na bydlení je 2 126 Kč, což je nejnižší částka ze všech. V porovnávání kvality a ceny například u Mojžíře se objevilo, že DnB přesahuje cenu, způsobily to výkyvy v ceně. V případě centrálních Předlic je cena stabilnější. Maximální cena v této lokalitě byla zjištěna 11 000 Kč. Tato část Předlic se v posledních letech dle mého názoru trochu zvedla, protože se objevuje motivace místních obyvatel situaci změnit. Majitelé se v lokalitě stále mění a i obyvatelé se objevují noví. Okolo roku 2014 se zde objevovalo velké množství osob ze Slovenska, ale v tuto chvíli se neobjevují žádné další takové příklady. Změna v této

lokalitě nastala i díky zájmu MO, který zde řešil dva pády domu, snažil se o bourání a odkup domů v havarijním stavu a zmíněno také bylo, že by se tato oblast mohla stát rekreační zónou pro blízké jezero Milada. V tom už brání jen zastavení těžebních limitů v okolí.

V hodnocení kvality vyšla lokalita Předlice centrum jako druhá nejlepší. Nejprve bude přehled hodnocení za environmentální spravedlnost a občanskou vybavenost, společně s vysvětlením jednotlivých bodů. Za jednotlivé oblasti bylo možné získat až 30 bodů. Následovat bude hodnocení stavebně technického stavu experty.

Tabulka č. 21: Hodnocení environmentální spravedlnost a občanská vybavenost – centrální Předlice

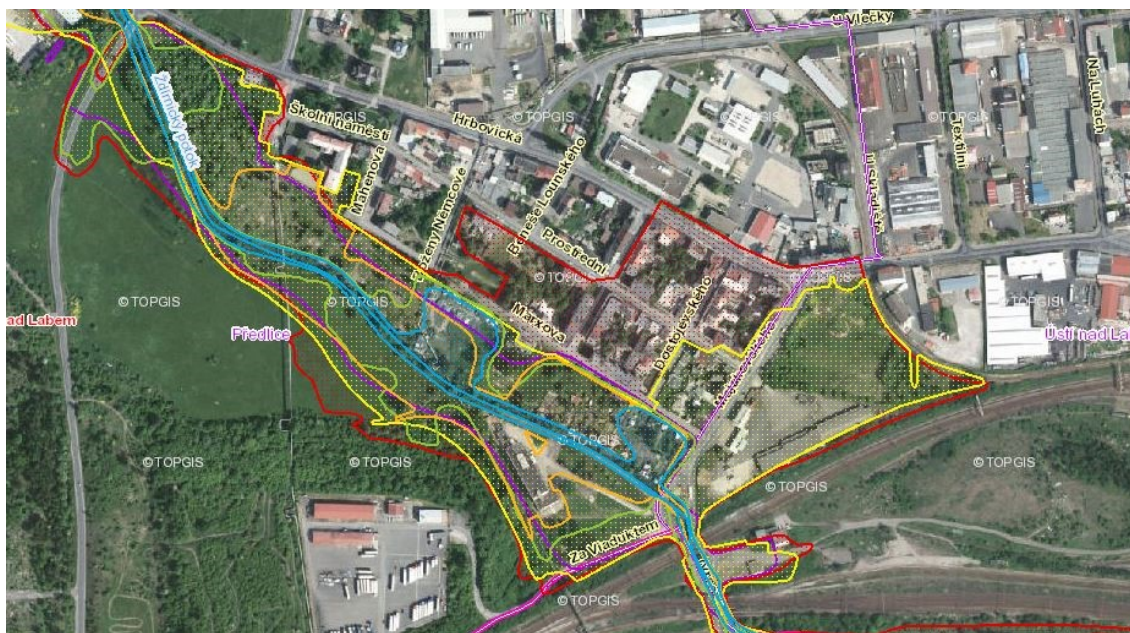
Environmentální spravedlnost		Občanská vybavenost	
Riziko povodní	1	Školská zařízení a veřejná správa	3
Industriální znečištění	1	Zdravotní zařízení	2
Přístup k vodě a kanalizaci	2	Kulturní zařízení	1
Nakládání s odpady	1	Dopravní dostupnost	2
Možnost rekreace	2	Služby (pošta, bankomat, herny, atd.)	1
Bezpečnost	1	Obchodní prodej	2
Celkem	8	Celkem	11

Zdroj: autor

Environmentální spravedlnost je ohodnocena bodově stejně jako druhá oblast Předlic a stejně tak Krásné Březno. S KB má tato část Předlic společné záplavové území. Na

následujícím obrázku je znázorněno, že celé okolí je označeno v záplavových plánech. Okraj Marxovy ulice je označen padesátiletou povodňovou oblastí a zbytek je v oblasti se stoletou vodou. V blízkosti se nachází Ždírnický potok, který takto ohrožuje centrální Předlice. Jeden bod znamená tedy riziko povodní.

Obrázek č. 25: Záplavové oblasti Předlice centrum

Zdroj: (Záplavové území v ORP Ústí nad Labem, 2018)

Stejně jako druhá část Předlic se centrální Předlice nachází v blízkosti průmyslových areálů. Z jedné části obklopuje oblast ohromný komplex, do kterého patří Spolchemie a Armaturka a z druhé strany se jedná o novější výrobní zónu Nové Předlice, kde se nachází společnost Kone, Aperam a Kolbenschmidt. Bodové hodnocení celé oblasti je jedna, protože je zatížena nejen v dnešní době, ale i z minulosti nedalekou těžbou. Nové výrobní oblasti přináší do centra Předlic také kamionovou dopravu, která zatěžuje okolí obytné zóny a rozvíjí se tu prostituce a vzniká mnoho odpadu.

Na to navážu odpadovým hospodářstvím a přeskočím tedy vodu a kanalizace. V centru Předlic se nachází jedna nádoba na tříděný odpad, avšak také se zde objevují skládky ve vnitroblocích, ale ne takového rozsahu jako u předchozí SVL. Na okraji ulic se povaluje vyhozený nábytek a odpady většího objemu. Blízkost dopravních komunikací a kamionová doprava odpadům nepomáhá, proto hodnotím bodem 1.

Obrázek č. 26: Odpadové hospodářství – Předlice centrum

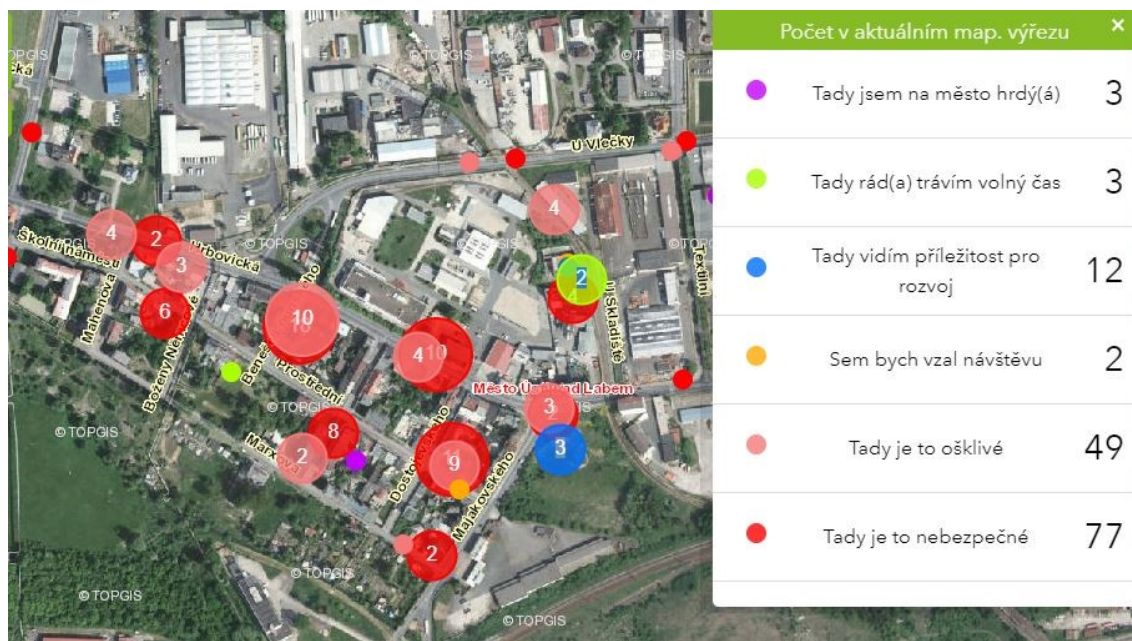
Zdroj: (Odpadové hospodářství, 2018)

Voda a kanalizace je na celkem dobré úrovni, nejsou tu časté poruchy jako například v Krásném Březně. Chuťově je zde i lepší voda, než v KB. Bodové ohodnocení dva je tedy sníženo z trojky v důsledku starých rozvodů.

Možnost rekreace v přírodě je zde nejbližší jezero Milada a Střížovický vrch, obě možnosti jsou, ale vzdálenější proto je hodnocení 2. V lokalitě je nejbližší Ždírnický potok, který má ale znečištěná koryta odpadem z okolí.

Co se týče bezpečnosti situace, je zde o něco lepší než v horních Předlicích, protože zde nebyla označena zóna OOP pro nežádoucí sociální jevy. Ale dle pocitové mapy je zde stále velký strach obyvatel. Oblast byla obyvateli Ústí nad Labem označena v 77 případech jako nebezpečná. Všechny oblasti, které jsou sociálně vyloučené, jsou označeny bodem 1, protože se přirozeně v těchto oblastech vyskytuje vyšší míra kriminality, než v jiných oblastech města. To souvisí obecně se sociálním vyloučením. V centrálních Předlicích fungují asistenti prevence kriminality, dříve zde byla také pobočka PČR.

Obrázek č. 27: Pocitová mapa - Předlice

Zdroj: (Pocitová mapa Ústí nad Labem, 2017)

U občanské vybavenosti má nejvyšší hodnocení školské zařízení, neboť je přímo v lokalitě jedna MŠ a jedna ZŠ na Školním náměstí. Jedná se o původně německou školu, která byla otevřena v roce 1897. V roce 1902 měla škola okolo 600 žáků a byla hojně využívána. V tuto chvíli se jedná spíše o segregovanou školu, kam chodí děti z okolních vyloučených lokalit nebo i dojíždí z jiných částí města. Škola má tělocvičnu, která může být využívána za poplatek. V lokalitě se také nachází předškolní klub organizace ČVT. Vedle MŠ v roce 2017 spadl sousední dům a venkovní prostory školky nemohly být využívány. V této školce se dle zkušeností pracovníků ČVT vybírají méně problémové děti nebo děti z Předlic Kolonky, kde je vilová čtvrť.

Zdravotní zařízení lze využívat stejně jako v oblasti horních Předlic. Mezi průmyslovými areály v ulici U Vlečky se nachází menší zdravotní zařízení, kde ordinuje zubař, praktický lékař pro dospělé a gynekolog. Dva body jsou uděleny spíše za vzdálenost. Lékárna je nejbliže v obchodním centru Globus, kde je také například pošta a bankomat. Za tyto služby je udělen jeden bod, protože jsou ve větší vzdálenosti. V lokalitě se dříve vyskytovali místa s hracími automaty, což ale není v tomto měřítku hodnoceno pozitivně.

Kulturní zařízení v okolí není žádné, společenský sál je nejbliže v centru města Ústí nad Labem nebo v Trmicích. Divadlo a kino je také nejbliže v centru města, ale dříve se nacházelo kino dokonce v lokalitě, ale to už dlouhé roky ani neexistuje. Jediné, co lze považovat za kulturní je kostel, který je v lokalitě. Kostel sv. Josefa byl postaven na

začátku 20. st. (1905), ale v dnešní době je ve špatném stavu a nemohu udělit za něj více bodů, protože není přístupný často a nemůže tak sloužit pravidelně jako kulturní místo.

Doprava a obchodní prodej je zde se stejným počtem bodů – dva. Městská hromadná doprava je zde zajištěna trolejbusem číslo 57, vedoucí do Starých Předlic a autobusy a trolejbusem směřujícím směrem k obchodnímu centru Trmice a dále do Trmic. Zkratkou se pak lze dostat i k autobusům, které projíždí mezi výrobními zónami. V lokalitě jsou nejbližší dvě zastávky, ale intervaly těchto autobusů a trolejbusů jsou od sebe vzdálené přibližně 20 minut ve špičce o trochu méně, především směrem do Trmic. Zajímavostí je, že i když jsou tu menší obchody a trafika nikde si nelze koupit lístek na autobus.

Obchodní prodej přímo v lokalitě zajišťují dvě malé smíšené zboží a ve větší vzdálenosti okolo hlavního tahu směrem k dálnici lze dojít do nákupní zóny Trmice, kde se nachází hypermarket a několik dalších obchodů s nábytkem, zahradnickými potřebami a další menší obchody různého druhu. Kvůli vzdálenosti a cestě, která je nebezpečná, je bodové ohodnocení 2.

V občanské vybavenosti centrum Předlic dopadlo jako druhé nejlepší po Krásném Březně. Následuje tabulka s hodnocením stavebně technického stavu, který hodnotili experti a bylo možné získat celkem 180 bodů a za jednotlivé oblasti maximálně 30 bodů. V tomto ohledu jsou Předlice na druhém místě za Mojžířem.

Statické poruchy domů	Stěny - materiál a aktuální stav	Okna - materiál a osazení	Střecha - materiál a stav krytiny	Izolace tepla	Vlhkost v domě
2	1	2	2	1	1
2	2	1	3	1	1
2	3	3	3	2	2
2	3	3	3	2	2
1	1	1	1	1	1
3	3	4	3	3	2
= 12	= 13	= 14	= 15	= 10	= 9

Zdroj: autor

Přesně na půlku se v bodovém ohodnocení umístila kvalita střech v této lokalitě. Většinou pokud jsou domy obydleny a majitel se o ně stará, je střecha díky svému kvalitnímu materiálu v dobrém stavu. Střechy jsou samozřejmě horší u havarijních budov, kde z nich často rostou stromy. Určité zkresení se zde může objevit kvůli nemožnosti posoudit kvalitu střech na místě.

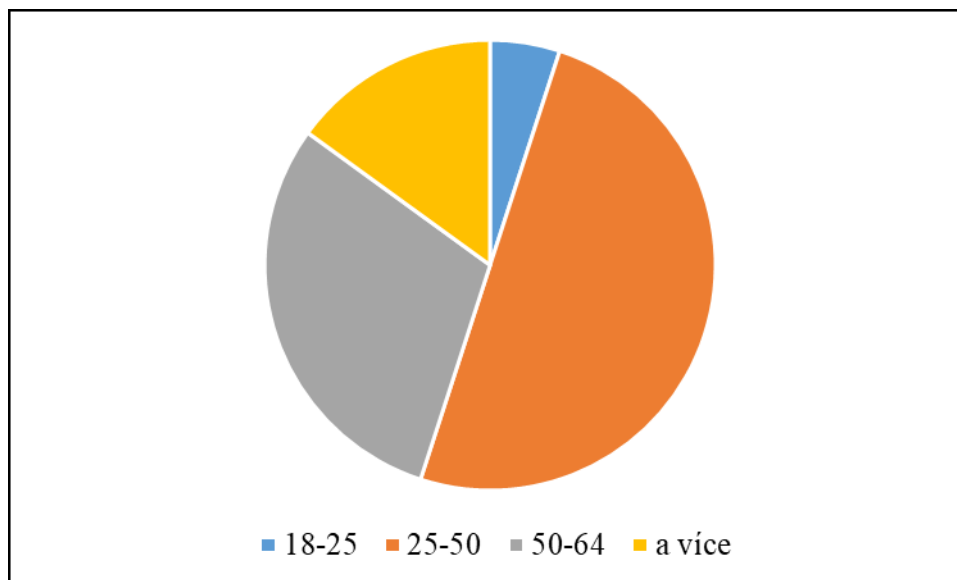
Skoro na polovinu bodů se dostávají i okna, která jsou v mnoha domech v této části plastová. S tím souvisí i častější tepelná izolace domů, která od expertů dostala třetinu bodů. Jak už jsem zmínila dříve, některé domy v této lokalitě byly rekonstruovány a v těchto domech mají lidé opravdu kvalitnější život. Nejsou zde plísňe, méně peněz utratí za topení, protože dům je izolován a má plastová okna. Nehledě ještě na to, že jsou napraveny všechny nedostatky na stěnách domu a opraveny statické chyby.

V tomto případě nehovoříme o havarijních objektech, ale jen o obydlených domech a tyto domy mají většinou stěny a statiku v pořádku, což je v průměru zásluhou i několika opravených domů a majitelů, kteří mají k tomuto místu vztah nebo dostatek finančních prostředků na údržbu domů. Bohužel jsou zde i domy, které v minulosti spadly (v ulici Beneše Lounského 2014, v ulici Marxova 2017). Druhý z nich nebyl obydlen a první případ bohužel zavalil jednu ženu a druhou vážně zranil, ale docházelo k jejich vystěhování. Zároveň u domu chyběly nosné trámy, které byly odcizeny.

Nejhůře je v této oblasti hodnocena vlhkost, která pramení z blízkosti potoka, o kterém již byla řeč. Štěstím je, že domy v této oblasti jsou staršího data a jsou vhodně upraveny pro přítomnost spodních vod. U některých rekonstruovaných domů se objevuje

nedostatečné vyschnutí základů domu a následně narušování nových fasád. Na což upozorňuje při konzultaci stavební expert.

Graf č. 12: Věková struktura respondentů Předlic (centrum)

Zdroj: autor

V této oblasti lze říci, že se tu někteří obyvatelé považují za starousedlíky a objevuje se tu i větší procento starších lidí, stejně jako v Mojžíři. Velký vliv na kvalitu oblasti mají také, někteří majitelé domů a velké rodiny, které udržují své domy, ve kterých bydlí. V souvislosti s DnB je dobré zmínit, že i některé rodiny mezi sebou chtějí nájmené, které ale vykazují na ÚP a pobírají tak dávky na bydlení. V této oblasti je polovina s bydlením spokojena a druhá ne. Souvislost vidím především v tom, že jsou tu různé úrovně kvality domů. Lze najít rekonstruované domy za málo peněz, ale i starší domy s kamny a záchody na chodbě, které jsou o něco dražší. Odpadky v okolí a bezpečí může být také hlediskem, které mění motivaci k přestěhování.

Při popisu této lokality jedna z pracovnic zmiňuje, že tato lokalita je spíše „*průmyslovou zónou, protože zde není vyžití pro děti, případně rodiny s dětmi (hřiště, prolézačky, atd.), případně bez možnosti sportovního či relaxačního vyžití.*“. Znovu pracovnice zmiňují problém s nákupem lístků na MHD, což lidé řeší nákupem lístků u řidiče, které jsou za 25 Kč místo 18 Kč. Ale ani to není stoprocentní, protože „*u řidiče se často stává, že zájemcům o jízdenku sdělí, že nemá, což vede k dost častým jízdám tzv. na černo*“ (R3). V této lokalitě by bylo vhodné umístit automat na jízdenky, jinak se pokut za jízdu na černo lidé v této oblasti nikdy nezbaví.

Podle názoru pracovnic je zde „*malá dostupnost lékařské péče*“ (R3). Lidé spíše

dojíždějí do města, ale to může být způsobeno také vylučováním osob ze SVL ze strany lékaře. To stejné se děje v MŠ, kdy je vždy plná kapacita a lidé z lokalit nemohou své děti do této školky dát, i když je poslední rok v MŠ už povinný.

Pracovnice oproti expertům hodnotí stavebně technický stav budov hůře, protože: *„Podle mých zkušeností je bydlení v centrálních Předlicích na špatné úrovni. Většina domů je zde ve velmi špatném stavu.... Setkávám se zde s tzv. „bouračkami“, které ohrožují lidi nejen žijících v blízkém okolí, ale i lidi, kteří ulicí pouze procházejí.“* (R4). Tato citace odpovídá citaci jiné pracovnice, která na začátku této podkapitoly uvádí rozdělení kvality jednotlivých budov na 3 různé úrovně. Tato lokalita je opravdu nesourodá, co se týče stavebně technického stavu budov. Následuje tabulka od organizace ČVT, která shrnuje situaci Předlic.

Ulice	Celkem v katastru	Bez č.p., zahrady, garáže	Domy s č.p. celkem	Z toho Firmy + instituce	Z toho Obydlených domů
Prostřední	61	23	38	1	25
Mahenova	21	12	9	0	5
Marxova	23	7	16	1	7
Boženy Němcové	13	13	0	0	0
Řeháčkova	24	2	22	0	14
Beneše Lounského	12	4	8	0	2
Dostojevského	17	8	9	0	5
Školní náměstí	6	1	4	1	2
Hrbovická	31	7	24	10	11
Majakovského	16	2	14	4	7
Celkem	224	79	144	17	78
<ul style="list-style-type: none"> - Z toho 12 domů obydleno majiteli - Z toho 17 domů se opravuje nebo je na prodej. - Z toho 41 domů v havarijním stavu. 					

Zdroj, ČVT, 2015

V analýze z roku 2018 od ASZ se objevuje jako majitel jedna osoba u 33 domů, což je nejvíce ze všech majitelů, kteří tu vlastní domy. Tento majitel vlastní 11 z celkem 15 vybydlených nebo neobydlených domů. Tento majitel má trvalé bydliště mimo lokalitu a dokonce i mimo Ústí nad Labem, je tedy jasné, že zkupování těchto domů bude sloužit k výdělečným účelům. A druhý majitel, který se v katastru objevuje v této lokalitě nejvíce vlastní 27 domů, ale na rozdíl od prvního má bydliště přímo v lokalitě. Podrobnou bytovou strukturu nemá smysl více procházet ani ji nebudu přidávat do příloh. Tyto informace jsou dostupné na stránkách katastrálního úřadu. Tyto informace však mohou být nápomocné v řešení situace ze strany města, protože na základě této analýzy lze zjistit celkem snadno, kdo má v této oblasti velký vliv a s kým by se mělo vyjednávat.

Nic to, ale nemění na tom, že: „*Již několikrát se stalo, že se v centrálních Předlicích*

propadl strop či střecha. Myslím si, že je to hazardování se životy lidí.“ (R4). A proto by se mělo v této oblasti něco v budoucnu udát, protože ohrožení veřejného zdraví by nemělo být bráno na lehkou míru.

Znovu se objevuje nenaplněná potřeba bezpečí nejen kvůli ruinám domů, ale také kvůli záplavám, komunikacím bez přechodů. Život je pak ovlivněn i v dalších sférách života například vyloučenou školou nebo nemožností koupit si jízdenky. Zdraví může být také ohrožováno špatnými elektrickými rozvody a odpady, které se v lokalitě taky vyskytují. To dokládá citace SP: *„V ulicích je hodně odpadků, myslím, že je zde málo popelnic. Popelnice jsou často přeplněné a odpady poházené všude okolo.*“ (R4). Situace, která se objevila v druhé části Předlic, je nebezpečná a proto by se mělo lépe zasáhnout v odpadovém hospodářství. Takové prostředí není ani vhodné pro děti o čemž hovoří SP a doplňují i poslední informací o tom že zde často nachází použité injekční stříkačky.

Centrální Předlice jsou rozporuplné místo, které má, ale velký potenciál historicky a navíc je zde několik málo jednotlivců, kteří vlastní domy a mohou celkem snadno změnit celou tvář lokality, tak aby byla v budoucnu ještě lépe hodnocena a bylo zde lepší místo pro život.

8. Závěr

V této diplomové práci byla zkoumána kvalita bydlení placeného z dávek hmotné nouze. Pro samotný výzkum byly vybrány 4 sociálně vyloučené lokality z Ústí nad Labem, v textu popisované jako „Předlice, Předlice – centrum, Krásné Březno a Mojžíř“. Díky znalosti těchto lokalit mohla být využita případová studie, která je v tomto ohledu ideální a může přinést zajímavá data z typických sociálně vyloučených lokalit. Oblast bydlení je často řešeným tématem v prostoru sociálního vyloučení. Tato práce má přinést podrobné informace z tradičních SVL a nabídnout je jako podklad k řešení této problematiky. Hlavním cílem práce je popsat současný stav bydlení ve vybraných lokalitách v Ústí nad Labem a odhalit jak kvalitní je bydlení placené z dávek pomoci v hmotné nouzi.

Pro určování kvality bydlení byly vybrány tržní měřítka, která se skládají ze třech pilířů. Prvním je stavebně technický stav, který je určující pro bezpečí v domě a také pro prožívání osobního a rodinného života. Tento pilíř byl sledován v dotaznících určených pro experty na stavebnictví a realitní trh. Druhým pilířem je environmentální spravedlnost, která je celkem novým konceptem při posuzování chudoby, ale v moderní společnosti je nutné pohlížet i na další sféry naplnění kvality života. Tento pilíř byl sledován na základě sekundárních dat a znalosti prostředí. Třetím pilířem je občanská vybavenost, která je typicky sledována na trhu s bydlením. Tento pilíř byl ohodnocen na základě znalosti prostředí a pomoci sociálních pracovníků pohybujících se v těchto lokalitách.

Body, které lokality mohly získat u kvality, se dále porovnávaly s cenou za bydlení a s výší doplatku na bydlení. Protože hypotézou u první výzkumné otázky je, že bydlení placené z HN nenaplnuje ani polovinu možných bodů a přesto je stejně drahé nebo dražší než bydlení mimo SVL. Výsledkem je posouzení, zda pomoc státu ve formě sociálních dávek na bydlení pomáhá naplňovat bytovou potřebu dostatečně a adekvátně k ceně.

V posuzování kvality se ukázalo, že jen jedna z lokalit (Mojžíř) naplnila alespoň z poloviny určených měřítek kvality. A to především díky tomu, že bytový fond na sídlišti Mojžíř je nejmladší ze všech. To znamená, že lidé z vyloučených lokalit, kteří jsou existenčně závislí na sociálních dávkách, volí podprůměrně kvalitní bydlení. A z celkového průměru cen zjištěných od respondentů ve všech zvolených SVL za ně platí

9 327 Kč. Tato částka se nezdá vysoká, ale v tomto směru zkresluje významně udělaný průměr. Protože se v dotaznících objevují byty, které jsou dražší než některé byty v Praze (15 – 16 tisíc Kč). Nejdražší byty jsou průměrně v lokalitě Krásné Březno, kde průměr činí 10 833 Kč. Jasně se, ale ukazuje, že kvalita neodpovídá ceně a pokud porovnáme cenu s dalšími lokalitami mimo SVL, propastný rozdíl se ještě zvětšuje. Obecně je to popsáno v kapitole 6.1 a 6.2. A každá lokalita je v tomto směru popsána samostatně v kapitole 7.

Průměrný doplatek na bydlení činí za všechny lokality a respondenty 6 415,14 Kč. Znovu se ukazuje, že to není poměrně vysoké číslo, ale ukázalo se, že do SVL může být posíláno průměrně více peněz za DnB než je průměrný nájem v lokalitě. Což ukazuje, jak v některých případech jsou ceny přemrštěné a dokáží vytáhnout průměr DnB výše než je samotný průměr ceny bytů. To se ukazuje v lokalitě Mojžíř, kde MO bojuje s tzv. obchodníky s chudobou, a mají popsanou strukturu majitelů.

Limitem v zodpovězení otázky na kvalitu bydlení je hlubší porovnání s místy mimo sociálně vyloučené oblasti. V kapitole 6.2 je vloženo porovnání průměrných cen nájmu v SVL a mimo SVL, které vychází z menší analýzy trhu. U Mojžíře a Krásného Března se jasně ukazuje, že i lepší prostředí pro život má průměrně menší cenu za nájem. U Předlic se to nepotvrdilo, protože ty byly porovnávány s nejvyhledávanější čtvrtí v Ústí nad Labem, ale přesto je rozdíl v ceně jen 1 000 Kč. A v kvalitě bydlení a prostředí je tento rozdíl naprosto nesrovnatelný, subjektivně tento rozdíl mohou porovnávat z vlastní znalosti.

Další výzkumnou otázkou bylo, zda jsou v oblasti bydlení ve vybraných lokalitách i jiné nedostatky. Tuto otázku zodpovídali respondenti ze SVL v dotaznících a také sociální pracovníci v rámci rozhovorů. 48 respondentů ze SVL se chce přestěhovat, ale identifikují i bariéry, které jim brání pro vstup na trh s bydlením (kauce, bezdoplatkové zóny atd. více v kapitole 6.4). 70 respondentů, ale vyjmenovává nějaký problém v oblasti bydlení, který obsahuje chybějící vybavení (postel, skříň, elektrinu, pračku), ale i stavební vady (plísně) a další například skládky a štěnice.

Ve výzkumu se tak potvrzuje, že nejsou zajištěny některé základní potřeby, jako je například bezpečnost a zdravé prostředí pro rozvoj dětí. Podle sociálních pracovníků je prostředí rizikové, hrozí neštěstí požáru z načerno vedených rozvodů, dále neudržovaná kamna mohou způsobit otrávení, chybějící přechody mohou způsobit vážné zranění stejně, jako zdravotní problémy může přinést špatná hygiena spojená se skládkami a netekoucí teplou vodou. Teplo v domácnostech je zajišťováno přímotopy místo

centrálním vytápěním, to pak způsobuje dluhy. U energetické chudoby je dokázáno, že může způsobovat psychické problémy a vyšší procento depresí.

Příjmová a materiální chudoba společně se sociálním vyloučením přináší do života mnoho problémů, ale samotné zajištění bydlení v teple, v bezpečí, se základním vybavením a přístupem k elektřině, vodě a teplu může zajistit mnohem lepší život. Dětem může dát prostor pro rozvoj jejich schopností a nebude způsobovat častou migraci, která narušuje stabilitu školního vzdělání. Špatné bydlení tak přináší další problémy spojené se špatnými školními výsledky a docházkou. Může také způsobit zdravotní problémy. Celé prostředí SVL je charakteristické rizikovostí a sociální patologií, kterou v některých případech může bydlení prohlubovat.

Třetí výzkumná otázka měla za úkol zjistit jaké je postavení osob ze SVL na trhu s bydlením. Podrobně je to popisováno v kapitole 6.4, ale nejčastějším důvodem dle respondentů ze SVL pro vyloučení z trhu s byty je neschopnost zaplatit kauci. Sociální pracovníci pak přichází se zkušenostmi s diskriminací a nesplnitelnými požadavky pro přijetí do nájmu. Potvrzuje se tedy hypotéza, že trh s bydlením není pro osoby sociálně vyloučené přípustný a vytváří se nový, kde existuje obchod s chudobou. V lokalitě tak často zůstávají bydlet, protože nemají jinou možnost a rezignují na své snahy. Tyto informace potvrzuje ve svých statistikách i organizace Člověk v tísni, kde se stále objevuje mnoho osob, které hledá bydlení anebo se snaží zlepšit stav svého bydlení. Se systémem dávek pak souvisí také udržení bydlení.

Což je sledováno v rozhovorech se sociálními pracovníky. Ti přinášejí témata, která souvisí se stabilitou bydlení v prostředí sociálního vyloučení. Jde spíše o jednotlivé zkušenosti jako například tříměsíční smlouvy, zneužívání práv majitele, nedostatečná údržba a navíc nepřípustná komunikace s cenou. Na to by nikdo jiný než lidé, kterým další možnosti nezbyvají, nepřistoupil. Znovu se potvrzuje to, že existuje jiný trh s bydlením placeného z dávek pomoci v hmotné nouzi, kde je situace úplně jiná. Samozřejmě, to souvisí i s nastavením systému dávek na bydlení, které v tuto chvíli nejsou nastaveny přehledně a umožňují některé podvody i majitelům (např. zastropování cen). Další odpovědi na otázku stability jsou uvedeny v kapitole 6.5 a také u jednotlivých lokalit, protože praxe se liší.

V kapitole sedm jsou popsány jednotlivé lokality, tak jak je vnímají respondenti, sociální pracovníci, ale i město samotné. U každé lokality jsou specificky popsány udělené body a přiloženy jsou v některých případech i argumenty. Sociální pracovníci se vyjadřují k jednotlivým praxím v oblasti bydlení v lokalitách.

Z mého pohledu se zdá nejvíce udržitelná oblast Předlice – centrum, kde existuje velká občanská iniciativa a není tam vysoká fluktuace osob. Je vytvořen vztah k místu a je viditelná snaha. Avšak situace se může rychle změnit, protože polovinu domů v této části mají dva majitelé. Dobrá je také iniciativa města, která zde plánuje velký rozvoj v souvislosti s blízkou rekreační zónou. Druhá lokalita, která by se měla dle mého názoru zachránit je Mojžíř. Sídliště je celkem mladé (postavené 1990), zároveň je zasazené do hezké přírody. Zde existuje velká snaha městského obvodu Neštětice, aby zde byl ukončen obchod s chudobou. Snaží se také zaměstnávat sociálně vyloučené osoby a snaží se o celkový rozvoj lidského kapitálu. Bohužel proti nim jde několik málo majitelů, kteří mají velkou část bytového fondu zakoupenou a udržují vysokou fluktuaci osob, které k místu nemají žádný vztah.

Sociální pracovnice bez výjimky mluvily o tom, že je nutná starost a péče majitele, pokud je takový majitel nemovitosti, lidé budou bydlet v kvalitním bydlení a situace může být v pořádku, pokud nenastanou další komplikace. S těmi je totiž nutné v prostředí sociálního vyloučení počítat. Vyrovňovat se totiž s diskriminací, labellingem, sociální izolací a materiální deprivací je samo o sobě těžké, ale s bezpečným prostorem, kde mohou být naplňovány funkce rodiny, by to šlo o něco lépe.

Vzhledem ke všem zmíněným výsledkům se potvrzuje, že je nutné řešit bydlení v oblastech sociálního vyloučení a nastavit standardy a ceny, které budou pro všechny směrodatné. V tomto směru může být samotná práce přínosem, ale i tématem k dalším výzkumům. Zároveň by podle mě bylo dobré na úrovni obcí a státu udělat konkurenci v rámci přístupného nebo sociálního bydlení obchodníkům s chudobou, tak aby nebyl posilován alternativní trh s bydlením. Proto chci na závěr uvést jednu z citací sociálních pracovnic, která říká, že v některých domech by mělo být zakázáno bydlet, protože je to hazardování s lidskými životy. Já k tomu ještě dodávám, že by mělo být zakázáno takové domy platit z dávek HN a nepožadovat alespoň minimální standardy a odpovědnost.

Použitá literatura

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ, 2017. Bydlení. *Agentura pro sociální začleňování* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, 7.8.2017 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory-bydleni>

Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v 1. pololetí 2015 a predikce na další období [online]. [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/23055/Analyza_1-pol_2015.pdf

ANTYPAS, A., CAHN, C., FILCAK, R.; STEGER, T., 2008. Linking environmental protection, health and human rights in the European Union: an argument in favour of environmental justice policy. *Environmental law and management*. 20(1), 8-21. ISSN 1067-6058.

Bauman, Z. 1999. Globalizace. Důsledky pro člověka. Praha: Mladá fronta.

Beck, U. 1992. Risk Society: Towards a New Modernity. London: Sage.

Bezpečnost, 2018. *Sociální začleňování: Agentura pro sociální začleňování* [online]. Praha: Úřad vlády ČR [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/bezpecnost>

Bydlení v české republice v číslech: (září 2015). Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, Odbor politiky bydlení, 2015. ISBN 978-80-7538-029-6.

Ceny bytů, 2018. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČR, 5.4.2018 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/ceny_bytu

Cena vody v kraji nadále nejvyšší v republice: Vodovody a kanalizace v Ústeckém kraji v roce 2016, 2017. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČR, 3.8.2017 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xu/cena-vody-v-kraji-nadale-nejvyssi-v-republice>

COLE, L. W. a S. R. FOSTER, 2001. *From the ground up: environmental racism and the rise of the environmental justice movement*. New York: New York

University Press. ISBN 08-147-1537-0.

ČADA, K. (ed.). *Analyza sociálně vyloučených lokalit v ČR 2015* [online]. In: . Praha: GAC spol. s.r.o., 2015, s. 96 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/Analyza_socialne_vyloucenych_lokalit_GAC.pdf

ČESKÁ REPUBLIKA, *Zákon o pomoci v hmotné nouzi*, 2006. In: . Praha: Parlament České republiky, ročník 2006, číslo 111. Dostupné také z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>

ČESKÁ REPUBLIKA, *Občanský zákoník*, 2012. In: *Sbírka zákonů*. Praha, ročník 89, 33/2012.

ČESKÁ REPUBLIKA, *Zákon o obcích*, 2000. In: *Sbírka zákonů*. Praha: ČR, číslo 128. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

ČESKÁ REPUBLIKA, *Zákon o jednostranném zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb.: občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů*, 2006. In: *Sbírka zákonů*. Praha, číslo 107. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-107>

Člověk v tísní: Podpora vzdělávání v rodinách [online], 2013. Praha: Člověk v tísní [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: www.clovekvtsni.cz/archiv/podpora-vzdelavani-v-rodinach-29gp

ČSÚ: *Pod hranicí příjmové chudoby žije 9,7 % obyvatel ČR* [online]. Praha: Česká tisková kancelář, 2016 [cit. 2017-02-12]. ISSN 1213-5003. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/csu-pod-hranici-prijmove-chudoby-zije-9-7-obyvatel-cr/1349116>

Dávky na bydlení [online]. Brno: Kancelář ochránce práv, 2015 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/davky-na-bydleni/>

Dávky na bydlení, 2017. *Ochrance: Ombudsman veřejný ochránce práv* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, červen 2017 [cit. 2018-03-21]. Dostupné

z: <https://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/davky-na-bydleni/>

DISMAN, M. 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.

Energy Policies of IEA Countries 2016: Review Czech Republic, 2016.

In: *International Energy Agency* [online]. Francie: OECD, 2016, s. 190 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://www.iea.org/>

EU Fuel Network: Working to fight fuel poverty across Europe [online]. [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <http://fuelpoverty.eu/findresource/>

FISCHER, S., ŠKODA, J. 2014. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

FLICK, U. *Design and Process in Qualitative Research*. In: FFLICK, U., von KARDORFF, E., STEINKE, I. (eds.). *A Companion to Qualitative Research*. London – Thousand Oaks – New Delhi : Sage Publications, 2004. Str. 146–152. ISBN 0-7619-7374-5.

FUJITA, M., KRUGMAN P. a A. J. VENABLES, 2001. *The spatial economy: cities, regions, and international trade*. Cambridge, Mass: MIT Press. ISBN 02-625-6147-6.

GABAL. *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a komunit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*. [online] 2006 [cit. 2016-04-04]

Dostupné z

http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_MAPA_analyza_SVL_a_AK_CJ.pdf>.

GARNETT, D., 2000. *Housing finance*. London: Chartered Institute of Housing. ISBN 19-003-9683-1.

Giddens, A., 1994. *Beyond Left and Right. The Future of Radical Politics*. Oxford: Polity Press.

GIDDENS, A., 2009. *Sociology*. 6th edition. Cambridge: Polity Press. ISBN 978-0-7456-4357-1.

Giddens, A. 1998. *The Third Way*. Cambridge: Polity Press. Giddens, Anthony. 1999. *The Third Way. The Renewal of Social Democracy*. Cambridge: Polity Press.

GOFFMAN, E., 1961. *Asylums: essays on the social situation of mental patients and other inmates*. Garden City: Anchor books.

GOFFMAN, E., 2003. *Stigma: poznámky k problému zvládnání narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství. Most (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-21-0.

HÁJKOVÁ, M., 2018. Konec výplaty dávek v poukázkách? Možná, ale ne pro všechny. *Peníze.cz*[online]. Praha: Partners media, 7.3.2018 [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: https://www.penize.cz/duchody-a-davky/334213-konec-vyplaty-davek-v-poukazkach-mozna-ale-ne-pro-vsechny#bw_comment_287440

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

HEŘMANOVÁ, E., 2012. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-106-0.

HLADÍK, J., 2016. Vyhlášení ceny vody na rok 2017. *Svs: Severočeská vodárenská společnost a.s.*[online]. Teplice, 30.11.2016 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://www.svs.cz/cz/verejnost/aktuality/archiv/vyhlaseni-ceny-vody-rok-2017.html>

HROZEK, D., 2016. Energetická chudoba, strašák pětiny českých domácností. *OENERGETICE.CZ*[online]. 26.1.2016 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/elektrina/trh-s-elektrinou/energeticka-chudoba-strasak-petiny-ceskych-domacnosti/>

CHABADA, T., 2013. *Environmentálna (ne)spravodlivosť vo vzťahu k Rómom na východnom Slovensku*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta

sociálních studií, Katedra sociologie. Vedoucí práce Mgr. Slavomíra Ferenčuhová, Ph.D.

Chudoba v Česku: seriál iDNES.cz ukázal syrový svět zmaru a beznaděje, 2016. In: *IDnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, 3.12.2016 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/specialni-priloha.aspx?y=domaci/porovnaní-populace-chudych-a-ostatnich.htm>

Jak koupit bydlení: Stavební a technický stav, 2016. *ESTAV*[online]. Praha: estav, 24.8.2016 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://www.estav.cz/cz/2151.jak-koupit-bydleni-stavebni-a-technicky-stav>

JANDOUREK, J., 2012. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3679-2.

KAIN, J. F. HOUSING SEGREGATION, NEGRO EMPLOYMENT, AND METROPOLITAN DECENTRALIZATION. *Quarterly journal of economics* [online]. Oxford: Oxford university press, 1968,1968(LXXXII), 24 [cit. 2016-04-08]. ISSN 1531-4650. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=84540ca5-1abe-4219-a62d-991a06c3db1f%40sessionmgr4002&vid=5&hid=4103>

KLIKA, M., 2017. Sociální fórum Ústeckého kraje: Bydlení a soužití obyvatel v kontextu sociálního vyloučení. *Sociální fórum Ústeckého kraje* [online]. Ústí nad Labem: Ústecký kraj, 25. 9. 2017 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://www.forumusteckykraj.cz/socialni/wp-content/uploads/Socialni-bulletin-2017-02.pdf>

Koncepce sociálního bydlení 2015 - 2025 [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015, 2015-12-11 [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/22514/Koncepce_soc_bydleni_2015.pdf

KOSTELECKÝ, T., 2000. Housing and Its Influence on the Development of Social Inequalities in the Post-Comunist Czech Republic. *Czech Sociological Review*. Praha, 8(2), 177 - 193. ISSN 0038-0288.

KUBÁTOVÁ, Z., 2018. Peníze nebo život: Takto bydlí nejchudší Češi. Přichází další pokus zastavit obchod s chudobou. *S zprávy* [online]. Praha: Seznam, 20.3.2018 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: www.seznamzpravy.cz/clanek/dalsi-pokus-o-zastaveni-obchodu-s-chudobou-zakon-pro-lidi-v-bytove-nouzi-43882

Leisering, L., R. Walker 1998. „Making the Future: From Dynamics to Policy Agendas.“ Pp. 265- 285 in *The Dynamics of Modern Society*, ed. by L. Leisering and R. Walker. Bristol: The Policy Press University of Bristol.

Lewis, O.. 1969. “The Culture of Poverty”. Pp. 187-220 in: *On Understanding Poverty: Perspectives from the Social Sciences*, ed. by D. P. Moynihan. New York: Basic Books.

LUX, M., 2002. *Bydlení - věc veřejná: sociální aspekty bydlení v České republice a zemích Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2912-1.

LUX, M., KOSTELECKÝ, T., ed., 2011. *Bytová politika: teorie a inovace pro praxi*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-068-1.

LUX, M., KUDA, F. ed., 2008. *Regionální rozdíly v dostupnosti bydlení v České republice*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. ISBN 978-80-7330-149-1.

LUX, M, P SUNEGA, T KOSTELECKÝ, D ČERMÁK a J MONTAG, 2005. *Standardy bydlení 2004/2005: Financování bydlení a regenerace sídlišť*. 1. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky. ISBN 80-7330-075-3.

LUX, M. (ed.). *Standardy bydlení 2010/2011: sociální nerovnosti a tržní rizika bydlení*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2011. ISBN 978-80-7330-213-9.

LUX, M. (ed.). *Housing policy: an end or a new beginning?*. 1st ed. Budapest: Local Government and Public Services Reform Initiative, 2003, xvii, 461 s. ISBN 963-9419-46-x.

LUX, M., MIKESZOVA, M., SUNEGA, P. *Podpora dostupnosti bydlení pro lidi akutně ohrožené sociálním vyloučením: mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR*. Vyd. 2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010, 64 s. ISBN 978-80-7330-176-7.

MARCINCZAK, S. *THE SOCIO-SPATIAL STRUCTURE OF POST-SOCIALIST ŁÓDŹ, POLAND. RESULTS OF NATIONAL CENSUS 2002* [online]. Lodz: Bulletin of Geography, 2007, 2007(8), 18 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://apcz.pl/czasopisma/index.php/BGSS/article/viewFile/2431/2418>

Mapa exekucí [online], 2017. Praha: Otevřená společnost [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

MAREŠ, P. *Faktory sociálního vyloučení*. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2006. ISBN 80-87007-15-8.

MAREŠ, P., 2000. *Sociologický časopis* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, **36**(3), 13 s. [cit. 2018-03-17]. ISSN 2336-128X. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/podzim2011/SOC713/um/8875127/MARES_ChudobaMarginalizaceSocialni_vyloucení.pdf

Mareš, P. 2002. „Marginalizace, sociální vyloučení“. Pp. 9-23, in: Sirovátka, T. *Etnika, menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita.

Mareš, P. 2004. „Sociální exkluze a inkluze.“ Pp. 15-29, in Sirovátka, T. *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Masarykova univerzita.

Mareš, P., Sirovátka, T. 2005. Sociální exkluze. Pp. 58-73 in: Musil J. (ed.) *Pojetí sociální soudržnosti v soudobé sociologii a politologii*. STUDIE CESES 9. Praha: UK FSV CESES.

MARTINEK, J., 2018. Sociální bydlení: vláda chce stavět ghetta děsí se odborníci. *Novinky.cz* [online]. Praha, 27.3.2018 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/467480-socialni-bydleni-vlada-chce-stavet-ghetta-desi-se-odbornici.html>

Matoušek, R., Sýkora, L. 2011. Environmental Justice and Residential Segregation in Czechia: the Case of Roma Resettlement in the Town of Vsetín. *Acta Universitatis Carolinae – Geographica*, 46 (2), p. 81-94.

MATOUŠEK, R., 2018. Energetická chudoba v ČR. In: *Workshop energetická chudoba* [online]. MPSV. Pardubice: Česká republika, 30.11.2017, s. 29 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/32387>

MATULA, O., 2016. Mimořádné postupy dle stavebního zákona. *Epravo* [online]. Praha: epravo, 20.1.2016 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mimoradne-postupy-dle-stavebniho-zakona-99523.html>

Ministerstvo pro místní rozvoj: Územní a bytová politika [online], 2012. Praha: ČR [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika>

Murray, Ch., 1998. Příliš mnoho dobra. Americká sociální politika 1950-1980. Praha: Slon.

Nájem bytu podle nového občanského zákoníku, In: *Portál o bydlení* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.portalobydleni.cz/cilove-skupiny/majitel/pronajem-bytu/najem-bytu-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku/>

Odpadové hospodářství, 2018. *Statutární město Ústí nad Labem: GIS mapové aplikace* [online]. Ústí nad Labem, 2018 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <http://mapy.mag-ul.cz/apps/odpady/>

SUNEGA, P., LUX, M., MIKESZOVÁ, M. *Regionální rozdíly ve finanční dostupnosti bydlení jako bariéra pro migraci za prací – analýza a možné nástroje státu*. Sociologický ústav AV ČR, Praha 2010; ISBN 978-80-7330-179-8.

PETRUSEK, M. *Společnosti pozdní doby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-86429-63-2.

Pocitová mapa Ústí nad Labem, 2018. *Statutární město Ústí nad Labem: GIS mapové aplikace* [online]. Ústí nad Labem, 2017 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: http://mapy.mag-ul.cz/storyapps/pocity_hodnoceni/

Početnost, struktura a stáří domovního a bytového fondu [online], 2011. Praha: Český statistický úřad [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551777/17021614a02.pdf/341b9f96-0a79-4e5b-9b41-83a7116fb20f?version=1.0>

PODLEŠÁK, P., 2018. Jak se budou vyvíjet ceny bytů v roce 2018 a co má na ceny vliv?. *Remaxalfa*[online]. Praha [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: www.remaxalfa.cz/clanky/vyvoj-ceny-bytu

POKORNÁ, T., AKRMAN, L. 2017. Trh bydlení pod drobnohledem: jaký byl rok 2017 a co čekat od letoška?. *Peak.cz* [online]. 16.1.2018 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: www.peak.cz/trh-bydleni-drobnohledem-jaky-rok-2017-cekat-od-letoska/

Případové studie [online]. Praha: Wikiknihovna, 2012 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: http://wiki.knihovna.cz/index.php?title=P%C5%99%C3%ADpadov%C3%A9_studie

POTŮČEK, M. *Veřejná politika*. Upr., dopl. a aktualiz. vyd. v českém jazyce. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-50-2.

Příručka pro obce. Vyd. 1. Praha: Úřad vlády ČR - Odbor pro sociální začleňování (Agentura), 2012, 8 sv. (32, 46, 52, 56, 43, 48, 44, 22 s.). ISBN 978-80-7440-068-1

Realitní makléřka se omluví Romce za diskriminaci. Pokutu platit nemusí, 2015. *Lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2.12.2015, 1 [cit. 2018-03-15]. ISSN 1213-1385. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/realitni-maklerka-se-omluvi-romce-za-diskriminaci-pri-vyberu-bytu-1cb-/zpravy-domov.aspx?c=A151202_173207_ln_domov_ELE

Rodgers, G. 1995. "What is Special about a Social Exclusion Approach?" Pp. 43-55 in: *Social Exclusion: Rhetoric, Reality, Responses*, ed. by Rodgers, G., Ch. Gore and J. B. Figueiredo. Geneva: International Labour Organisation - International Institute for Labour Studies.

Room, G. 1997. "Poverty and Social Exclusion: The New European Agenda for Policy and Research." Pp. 1-9 in: *Beyond the Threshold: The Measurement and Analysis of Social Exclusion*, ed. by G. Room. Bristol: The Policy Press University Bristol.

Room, G. 1999. "Social Exclusion, Solidarity and the Challenge of Globalization". *International Journal of Social Welfare*, 8(1):166-174.

ŘEZÁNKOVÁ, H., ŽELINSKÝ, T. 2014. Faktory míry materiální deprivace v České republice a jejich vztahy k typu domácnosti. *Ekonomický časopis*. Bratislava: SAV, 62(4), 18. ISSN 0013-3035.

SALAVOVÁ, M., 2016. Nepořádek mezi domy a obchod s chudobou, to je ústecké sídliště Mojžíř Zdroj: https://usti.idnes.cz/sidliste-mojzir-v-usti-nad-labem-da6-/usti-zpravy.aspx?c=A161202_095254_usti-zpravy_vac2. *Idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, 4.12.2016 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: https://usti.idnes.cz/sidliste-mojzir-v-usti-nad-labem-da6-/usti-zpravy.aspx?c=A161202_095254_usti-zpravy_vac2

SEITLOVÁ, J., 2013. Závěrečné stanovisko: ve věci stavebních závad staveb v lokalitě Přednádraží v Ostravě-Přívoze. In: *Ombudsman: Veřejný ochránce* [online]. Brno: Česká republika, 2013 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/STANOVISKA/Stavebni_rad_a_uzemni_planovani/Ruzne_ze_stavebniho_prava/4757-12-JG-ZSO.pdf

SIRAGUSA, L. *Research into the effectiveness of online learning in higher education: Survey findings*. Proceedings Western Australian Institute for Educational Research Forum 2002. 2002 <http://www.waier.org.au/forums/2002/siragusa.html>

SIROVÁTKA, T., MAREŠ, T. 2006. Chudoba, deprivace, sociální vyloučení: nezaměstnaní a pracující chudí. *Sociologický časopis* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, 42(4), 29 [cit. 2018-03-17]. ISSN 2336-128X. Dostupné z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/79c9ef2919f909b9a9fdf5d794282d2e697aaaad_216_03sirovatka21.pdf

SIROVÁTKA, T., KOFROŇ, P., RÁKOCZYOVÁ, M., HORA, O., TRBOLA, R. *Příjmová chudoba, materiální deprivace a sociální vyloučení v České republice a srovnání se zeměmi EU*. Praha: VÚPSV, 2005. 172 s.

Slovník realitních pojmů: Občanská vybavenost, 2012. *Realcity* [online]. Praha, 7.5.2012 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <https://www.realcity.cz/magazin/756/slovník-realitnich-pojmuslovník-realitnich-pojmu-obcanska-vybavenost/>

Slovník sociálního zabezpečení [online], 2018. Praha: MPSV ČR [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/socialne-vyloucena-lokalita.html>

Stavebnictví se vrátilo k růstu, bytů je ale pořád nedostatek, 2017. *Novinky.cz* [online]. Praha, 7.12.2017 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: www.novinky.cz/ekonomika/457153-stavebnictvi-se-vratilo-k-rustu-bytu-je-ale-porad-nedostatek.html

SUNEGA, P., MIKESZOVA, M., LUX, M. 2009. PŘÍČINY REGIONÁLNÍCH NEROVNOSTÍ VE FINANČNÍ DOSTUPNOSTI BYDLENÍ V ČR. *Ekonomie a management* [online]. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 6.4.2009, **12(2)**, 55-74 [cit. 2018-04-10]. ISSN 2336-5604. Dostupné z: http://seb.soc.cas.cz/images/publikace_download/em_2009_sunega_mikeszova_lux.pdf

Svaz podnikatelů ve stavebnictví v ČR [online], 2018. Praha [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: www.sps.cz

SÝKORA, L., 2018. Pilotní ověření Metodiky identifikace lokalit rezidenční segregace v obcích ČR. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta.

Školské obvody v Ústí nad Labem, 2018. *Statutární město Ústí nad Labem: GIS mapové aplikace* [online]. Ústí nad Labem, 2018 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <http://mapy.mag-ul.cz/storyapps/skolstvi/>

ŠUSTOVÁ, Š., 2015. Jak se měří materiální deprivace. *Statistika & My* [online]. Praha: Český statistický úřad, **2015**(3), 2 [cit. 2018-03-25]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/03/jak-se-meri-materialni-deprivace/>

TAYLOR, D.E., 2000. The Rise of the Environmental Justice Paradigm: Injustice Framing and the Social Construction of Environmental Discourses. *American Behavioral Scientist*. 43(4), 508-580. DOI: 10.1177/0002764200043004003. ISSN 0002-7642.

Toušek, P.: Sociální vyloučení a prostorová segregace. [online]. [cit. 18..2018].dostupné z http://www.antropoweb.cz/webzin/achive_old/webzin_2-3_2007/02_Tousek.pdf

TOUŠEK, L., PLACHÝ, O., WALACH, V., KUPKA, P., TVRDÁ, K., LUPTÁK, Ľ. Bezpečnostní rizika sociálně vyloučených lokalit: Prezentace vybraných výsledků viktimizačního šetření. Plzeň, 2017

Turistické zajímavosti v Ústí nad Labem, 2018. *Statutární město Ústí nad Labem: GIS mapové aplikace*[online]. Ústí nad Labem, 2018 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <http://mapy.mag-ul.cz/storyapps/turistika/>

Územně analytické podklady, 2018. *Statutární město Ústí nad Labem: GIS mapové aplikace* [online]. Ústí nad Labem, 2018 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <http://mapy.mag-ul.cz/apps/uap2016/>

Územní plán Ústí nad Labem, 2018. *Statutární město Ústí nad Labem: GIS mapové aplikace* [online]. Ústí nad Labem, 2018 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: http://mapy.mag-ul.cz/apps/up_usti/

VAŇKOVÁ, M, 2008. Systém brána — aneb jak přispívá policie k reprodukci sociálního vyloučení. JAKOUBEK, M a L BUDILOVÁ. *Romové a cikáni -neznámí i známí: interdisciplinární pohled*. Voznice: Leda, 123 - 130. ISBN 8073351196.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

Veřejná databáze [online], 2018. Praha: Český statistický úřad [cit. 2018-04-10].
Dostupné z: vdb.czso.cz

VEŘEJNÁ OBČANSKÁ VYBAVENOST A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ [online], In: . Praha: Ústav územního rozvoje, s. 73 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <https://www.uur.cz/images/1-uzemni-planovani-a-stavebni-rad/konzultacni-stredisko/seminare/2013/III-blok/05-vltavsky-obcanska-vybavenost-up.pdf>

WHITEHEAD, Ch., SCANLON, K. *Social housing in Europe*. London: London School of Economics and Political Science, 2007. ISBN 978-0-85328-100-9.

YINGER, J. *Closed doors, opportunities lost: the continuing costs of housing discrimination*. New York: Russell Sage Foundation, c1995. ISBN 08-715-4967-0.

YIN, R. K. *Case study research: design and methods*. 4th ed. Los Angeles: Sage, 2009, xiv, 219 s. Applied social research methods series, vol. 5. ISBN 978-1-4129-6099-1.

YIN, R. K. *Case study research: design and methods*. 3rd ed. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 2003, xvi, 181 p. ISBN 07-619-2553-8.

Záplavové území v ORP Ústí nad Labem, 2018. *Statutární město Ústí nad Labem: GIS mapové aplikace*[online]. Ústí nad Labem, 2018 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <http://mapy.mag-ul.cz/apps/zaplavy/>

Životní a existenční minimum, 2016. *Portál MPSV* [online]. Praha: MPSV, 30.11.2016 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min

ŽIVOTNÍ PODMÍNKY ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ, 2017. Praha: Český statistický úřad.

Životní prostředí v Ústí nad Labem, 2018. *Statutární město Ústí nad Labem: GIS mapové aplikace*[online]. Ústí nad Labem, 2018 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: http://mapy.mag-ul.cz/apps/zivotni_prostredi/

Seznam příloh

Příloha č. 1: Obrazová příloha – Mojžíř

Příloha č. 2: Obrazová příloha – Krásné Březno

Příloha č. 3: Obrazová příloha – Předlice

Příloha č. 4 : Dotazník SVL, experti, otázky SP**a) Dotazník pro respondenty v SVL**

Na jaké adrese bydlíte? (příp. Název ubytovny)

1) Bydlíte v:

- a. Pronajatém bytu
- b. V ubytovně
- c. Ve vlastním bytě

2) Chcete tu zůstat bydlet?

- a. Ano
- b. Ne

3) Proč? (ano i ne)

- a. Žiji tu celý život
- b. Mám tu rodinu
- c. Líbí se mi tu/ byt
- d. Nelíbí se mi tu / byt
- e. Bojím se tu
- f. Nebudu mít možnost brát doplatek na bydlení
- g. Jiné důvody

4) Kolik platíte za nájem a energie, případně další podrobnosti ke smlouvě

.....

5) Kolik dostáváte doplatek na bydlení

.....

6) Kolik je Vám let?

- a. 18 – 25
- b. 25 – 50
- c. 50-64
- d. Více let

7) Jste:

- a. Muž
- b. Žena

8) Kolik dětí s Vámi bydlí.

.....

9) Jaký nábytek či vybavení mi doma chybí? Případně jaké úpravy by byly v bytě nutné?

.....

b) Otázky pro experty k jednotlivým lokalitám

Jedná se o vzorový dotazník, který byl vytvořen původně v google forms pro každou z lokalit. Ve webovém formuláři byly přiloženy i fotky a možnost projít si lokalitu v Google Earth.

Vyberte vždy jednu možnost

1. Statické poruchy domů

- 1 -mnoho domů v havarijním stavu
- 2
- 3
- 4
- 5 -nové nebo udržované domy

2. Stěny - materiál a aktuální stav

- 1 -chybějící stěny
- 2
- 3
- 4
- 5 -Nové nebo vhodně opravené

3. Okna - materiál a osazení

- 1 -bez oken
- 2

3

4

5 -plastová okna, vhodné osazení

4. Střecha - materiál a stav krytiny

1 - Chybějící střecha

5 - Nová střecha

5. Izolace tepla

1 - žádné

2

3

4

5 - využito všech možností izolace

6. Vlhkost v domě

1 - známky vlhkosti

2

3

4

5 - Ochrana před vlhkostí v domě

7. Vidíte další nedostatky v oblasti bydlení?**c) Struktura rozhovoru pro sociální pracovníky**

Tímto Vás prosím o zodpovězení otázek pro výzkum, kde zjišťuji na základě standardů potřebných k uspokojení všech potřeb v oblasti bydlení, kvalitu bydlení. Jedná se o případovou studii, která se věnuje lokalitám Předlice (centrální Nové Předlice - Marxova, Prostřední, Hrbovická a přilehlé ulice), Mojžíř (celé sídliště) a Krásné Březno (Nový Svět a jeho okolí + ulice 1. Máje).

1. Jak byste popsali v oblasti bydlení lokality, kterým se věnuje tato DP. (zkuste s porovnáním bytů jinde)

2. Jsou v bytech k dispozici všechny služby stabilně? (elektrina, voda, teplo, plyn, odvoz odpadů a další občanská vybavenost) - případně jak často nejsou a proč.

3. Jaké jsou další nedostatky v bydlení?

4. Jak vnímají obyvatelé SVL své postavení na trhu s bydlením? Proč v lokalitě bydlí?

5. Je bydlení stabilní a vhodné? (právně, reálně, vyhrožování vystěhováním, kriminalita a další vlivy)